

L 4
862

Latweeschu walodas

g r a m a t i f a

preferably

fkolahm un pafchmahzibas.

...and the first time I saw the sun through the trees.

G. Taurinisch.

#176.

1. Fahps.

Rosenkranz Prahlor.
bibliotexas ihpafkans

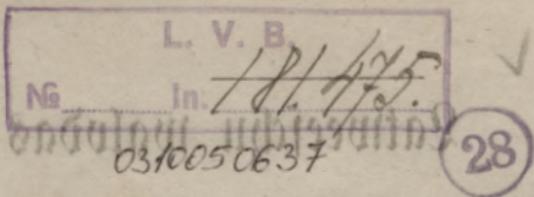
Maria Anna

Jelgawā,

drukkata un dabujama pee J. F. Steffenhagena un dehla.

1877.

410-5

o f i t o m o n g

phiens

zāmīšanāmētāq mū spālojī

Nozens censures atvēlehts. Rīga, 24. decembris 1876.

Latvijas Valsts

241

Printed in paper form by E. A. G. self-sufficiently on paper

1181

P a

ſīrſnigas pateizibas un augſtas zeeniſchanas

s i h m i

A. Bielenſteina kungam:

weenam

no Latweeſchu tautas wiſſudahrgakajeem wīreem,
Latweeſchu draugu beedr. presidentam,
Latweeſchu walodas gruntigakajam prattejam.

Sarafſtitajs.

10

i m d i

卷之三

առաջին տարբերակությունը ծանութ սիթցաւո՞ւ ու
առաջին տարբերակը աճած սկսութ սիթցաւո՞ւ
առաջին տարբերակը աճած սկսութ սիթցաւո՞ւ

Definitions

Pirma schkira.

§ 1. Latweeschu burti.

a. drukkatee:

b. rafftitee:

sihmes:	wahrs:	ſtam:	sihmes:	wahrs:	ſtam:	sihmes:	
1 A a	a	a	N n	en	'n	Aa	Nn
2 B b	be	b'	M m	ea	'n	Bb	Mm
3 D d	de	d'	P p	pe	p'	Dd	Pp
5 E e	e	e	R r	er	'r	Ee	Rr
6 F f	ef	'f	R r	er	'r	Ff	Rr
7 G g	ga	g'	S f s	ef	'f	Gg	Sf
8 G g	ge	g'	Sch sch	esch	'sch	Gg	Sch
9 H h	ha	h'	S f	se	f	Hh	Sf
10 I i	i	i	Sch sch	sche	sch'	Ii	Sch
11 J j	ji	j'	T t	te	t'	Jj	Tt
12 K k	ka	k'	U u	u	u	Kk	Uu
13 K k	ke	k'	W w	we	w'	Kk	Ww
14 L l	el	'l	Tsch tsch	tsche	tsch'	Ll	Tsch
15 L l	el	'l	Ds ds	dse	d's'	Ll	Ds
16 M m	em	'm	Dsch dsch	dsche	dsch'	Mm	Dsch

Gewe hro! Leelu burtu raksta tikkai teikuma eefahkumā, pee kriſtibas un dſimts wahrdeem; pee upju, kalnu, pilſſetu un eseru wahrdeem u. t. pr.; ta pat ari no deewbijaschanas pee ta wahrda „Deewē“. Wifur zittur buhdamohs raksta ar masu eefahkuma burtu.

§ 2. Bes iſtajeem burteem Latv. walodā ari wehl zittas ſkanu un laffischanas ſihmes:

- 1) **Stripina:** ar furu pee ķ, g, ī, n, r apſihme ſkaidro lidſſkanu ķ, g, ī, n, r mihiſtinachanu ar j.
- 2) **Zumtinſch:** weetotaja paſchſkanas ſihme, p. pr. meschā, ſirdi.
- 3) **Wehl wiffas 12 rakſtu-ſihmes:**

• punkts	— dōmuſtriā
, ſoma	= ſaſeſchanas ſihme
: koloſns	(O) jeb [] eeſlehgſchanas ſihme
; ſemikoloſns	„ „ runu ſihme
! iſſaukſchanas ſihme	’ iſlaifſchanas ſihme.
? waizaschanas ſihme	

§ 3. Hir neween burts, bet pee gruhſtahm paſchſkanahm ari gruhduma ſihme; un ſchinī gramatikā leetahts, neween katrā zel-mokñi, p. pr. ne-dehla, pa-lihgā, da-buht, bet ari katrā ſlehgta beigu pantā, t. i. tahdō, kurſch uſlidſſkanu beidsahs, p. pr. d aſcha h d s, daschada; zilwehks, zilwela; pīlehns, pīlena; mani hm, tewi hm, fewi hm.

§ 4. Škanu eedaliſchanas.

- 1) **Škanas:** a, e, i, o, u ſauz paſchſkanas, tadēl, ka katra no tam naw ne ar weenu zittu ſkanu ſajaukta, bet patti weena ſkan. Lat-weeschu paſchſkanas iſſekreamas:

wiſktas: ā, ē, ī, ū, ū; gruhſtas: ah, eh, ih, oh, uh; un ihsas: a, e, i, o, u, p. pr.:

plāns	plahns	pats
bāba	kahſis	
wēl	wehl	wel!
ēna	behrns	
lidſ	lihds	lidſ (biſ)
kriſt	mihkla	
pōga	pohga	
fpōks	kohks	koſchinsch
pūt	puht!	putt
lūpa	fruhts	

Gewehro! „Dahrbs, fahrgs, stahrp“ ari ar „h“ rakstomi, jo „a“ tohp runajoht gruhsts.

2) Skanas: ai, au, ee, ei, oi, ui, iu fauz dubultpaschskanas.

Gewehro! Dubultpaschskanu garums un gruhdumis n'e tohp rakstā apschmehts.

3) Skanas: b, z, d, f, g, g, h, j, t, k, l, l, m, n, n, p, r, r, s, sch, s, sch, t, w, tsch, ds, dsch fauz lidsskanas, tadet, ka katrai weena paschskana lids skan.

§ 5. Lidsskanu eedalischana.

zeetahs:	widejahs:	mihkstahs:	vujspaschst.
Rikles lidssk.: —	—	g	—
schohda „ :	t, tsch, sch	r, t, n	g, dsch, sch
sohbu „ :	z, f, t	r, l, n	ds, s, d
lupu „ :	p (pj)	m (mj)	b (bj) w (wj)

No schim paschskanahm ir

skaidras: p, t, k, z, f — b, d, g, s, ds — l, m, n, r, w.

neskaidras, jeb zaur „j“ mihlsttinatas: t, g, tsch, dsch, sch, sch, (pj), (bj), l, (mj), n, r, (wj).

§ 6. Wahrds. Katrs wahrdi ir fastadihds is pasch- un lids skanahm. Sche ir pa likkumu:

1) Pee katras skanu fastadischanas wajaga katreib ja mas weenai paschskanai jeb dubultpaschskanai buht.

2) Laj skolneeks katru fastaditu skanu gaishi, skaidri issfauz un par-doma, waj pee issfauktahs skanas ari kas domajams, p. pr. a-h, kopâ: ab; u-f, kopâ: us; r-i-t, kopâ: rit; f-a-l-d-s, kopâ: falds.

Gewehro: Katru skanu fastadijumu, fur fo war domatees, fauz „wahrdi“.

§ 7. Wahrdi eedalischana pantos:

gaId s

fskô-la

grâ-ma-ta

pa-ze-e-fch-a-na-hs.

Wahrdū „galds“ issauzoht newar dalihit, t. i. balsi sche tikkai weenreis peetur, un prohti beigās; tadēt fakkam: wahrdam „galds“ ir tikkai 1 pants. Wahrdas „skola“ pārdalabs runajohit diwi dālās t. i. balsi sche peetur diwi reisas: widst un beigās: tadēt ari fakkam: wahrdam „skola“ ir 2 panti. Wahrdam „grāmata“ ir 3 panti. Bīk pantu ir wahrdam „pāze efschanahs“?

Gewehr! Katram pantam ir sawa paschffana.

§ 8. Pa rafstibū.

- 1) Raksti katreis: bes, aiss, iſ, us ar „ſ“; raksti ari tad tā, kad ſchee wahrdini ar fazzelkeem un buhdamajeem ſaweenoti, p. pr.: iſdōt, beslauna, aifrahſns, uſkraut.
 - 2) Nedubulto ſchōs peemeslus: wiſ (= newiſ), pret, it.
 - 3) Wahrdōs, furi iſ diwi waherdeem faliki, nekad uſ rohbeschu nedubulto, p. pr.: at-eet, ap-aufchi, da-buht, pa-fal, na-bags, pa-gale, pa-kaufiſ, no-wads, pa-lihgſ, ne-dehla, ne-gi, nu-le, je-le. Ari ſwefchaſ walodaſ tappinatōs wahrdōs ne: papiris u. t. pr.
 - 4) Pantā nedrihſt nekad preeſch lidſſkanas dubulta lidſſkana ſtāweht: rafko, rakt (newiſ rafki); Schmitta, Schmits (newiſ Schmitts); Atta, Atſ (newiſ Atts).
 - 5) Dubulto tiklai zelmoſknī, bet heigu pantā nekad ne; newiſ ſpredikis — bet ſpredikis; newiſ kaneppes — bet kanepes; rotti — bet newiſ rati u. t. pr.
 - 6) Dubulto zelmoſknī it wiffur: p, t, k, z, ſ un ſt (Skatt. § 5. zeetahs lidſſkanas), p. pr.: kap-vi, mat-ti, af-ka, ſku-kiſ, az-ziſ, wif-ſi*).

* Isskaidroschanas dēt aplūkoſim wahrdū „uppe“. Schv wihrdu iſſauzoht, ſkan tikkab pirmā, ka arī öträ pantā „p“ itds; pee pirmā panta neßan wiſit wifs „pe“, bet tikkai „p“ ween, bef „e“: vrohti, tas ween no „v“. tas vee ſkanoschanas (=lautereſchanas) dsirdams. Böſtabeereſim! Ja pirmo pantu ar „v“ kō ſtabeerejam, v. vr. „u-p-pe“, tad iſnahk wahrdš, ka runajam: lūpas pee pirmā panta ſaflehdſahs, un „v“ it gaſchi dsirdams. Pirmo pantu iſſauzoht, wajaga lūpahm ſaflehdgtees — bet kad „v“ no „uv“ atmettam, v. vr. „u-pe“, tad lūpas it nebuht neſaflehdſahs, un nu ſkan wahrdš tà, ka nebuht neruna u. t. pt.; tà tas ir ar wiſſeem ſcheem burteem.

- 7) Nedubulto widejahs lidssk.: I, m, n, r un l, n, r istos
 Latw. wahrdos, bet weenigi tahddos, kuri is Wagu wald. tappi-
 nati v. pr.: (Latw. wahrdi) mala, spati, seme, swana, skana,
 gari, kari; (Tappinati wahrdi) rullis, bulli, kemmes, Anna,
 spanni, nerra.
- 8) Nedubulto nekur mi h kftahs lidssk.: b, d, g un g; ne-
 dubulto ari wiffas zittas sche nepeeminetahs lidsskanas.
- 9) Raksti wiffur gaxa „f“ un „sch“ weetä maso „s“ un „sch“*).

Ka flan mineteer burti dubultoti, un ka nedubultoti, ari gaifchi
 fadfirldams, kad tos fadfirldfinafchanaš det issauz
 zelmoski (dubult-) un beigu pantä (nedubult-):

tup-pele	{	lane-pes
		lartu-pelis

dik-kis	{	fyredi-kis u. t. pr.

Kas sche stahryslbu pats nespēj useet, laj leelabs fchō no pratteja ar
 wahrdeem issfaidroht; bet rakstibū laj nefakehsam. Kad jau ta genfchahs
 rakstih, ka it nemas neruna, un warbuht ari wehl tadet, laj nebuhtu pee
 dubultofchanaš fchī masa ahrfahrtiba naturama — tad raffees ar laiku ari
 rakstitaji, kureem pat nedubultofchana webl pa nastu buhs: tee griffifees
 wehl pebz jo leelakaš nedabibas — warbuht pebz rakstibas bes burteem.

Za fchī masa ahrfahrtiba tik eewebrofchanaš nezeeniga, tad jau
 I, m, n, r un l, n, r dabigā dubultofchana wahrdos, is Wagu wald. nemdos,
 v. pr. rullis, kemmes, kanna, kerra, ari atmettama! Laj ar prahu
 pārdomajam, eekam ko eewedam, zittadi few un pehzneekem spindeku
 puhsni fakrawajim.

- * Schis Walter (Pastor zu Neuermühlen) un biskaya Ullman a padoms (Skt. „Magazin d. lett. liter. Gesellschaft 1833, Seite 243“) ir lohti fla-
 wejams. Un kadet gan weenigi preefsch f skanas ween trejadu burtu wa-
 jadsibgs? v. pr. 1 leela (S), un 2 masu (f, s), kamēr wiffur zittur ar 1
 leelu un 1 masu peeteek. Kadet tad pee f skanas ween wajadsibgs wahrd
 un pantä eefahkumā gara „f“, un wabrdā un pantä beigās atkal
 ihā „s“? v. pr. fafaukt, faufs, debefs, puſſala u. t. pr. Waj nebuhs
 sche reisu reisahm wairabk stahfisfchanaš un mahgisfchanaš, neka tur, kur
 maso „s“ ween raksta? Un ari raksts, it pafchi rohkas raksts, issfattahs
 bes gara „f“ jo skaidrs, jo patihkams. Ari katrā drukā tadet tam
 weetas wairs neaſleegsim, ka wiſſa ar Latinu burteem ſpeefbos raksts
 fen jau eeweſis. Müſu peenākums tagad ir: atri rakstibū wiſſpāri un labi
 nogrunteht — to wilzinadami, jeb weeglyrahigi pārkawadami,
 vee meera tift jau it nemas laj nedomajam. f weetā s druklaht, ir
 wiſſai nelaimiga maina. Kad s un sch wiffur maso hs ween ſpeefsch un
 raksta, tad f un sch pafchi fawā weetā tee wiſſunderigakee. Tiskat tad ween
 laj eedrohſchinajamees jauna ko eeweſi, kad ko ka ya wiſſam nevezee-

§ 9. Skanu mainischanahs.

Ißschkar st no st:

- a) Kad fazzeklis kahds, kā p. pr. „wē ſt“ un „la uſt“, beidsahs aiftezzes weenſkli. I. pattibā uſ — du jeb — ſu (wedu; lauſu), tad rakſti wiffur „ſ“ un „ſt“, pr. west, wedams, weſts, westu; lauſt, lauſdams, lauſts, lauſtu.

ſhamu atſinuſchi, un kad wezga weetā ko derigaku atraduſchi — zittadi juſchana negalejama. ſ un ſch 1) zaur ſawu gažumu lohti gažſchi no ſ un ſch atſchkarahs, un 2) tōs ari wehl eeradums aifſtāw; ſ un ſch turyprettihm tikkai ar leelu uſmanibu, weenigi zaur maſu ſomu jeb ſtrīpiu, no kuras behgdamı tōmer neisbehgufchi, no ſ un ſch atſchkarami; un turklaht ir tee ari wehl ſwefchi.

Burtam „ſ“ ir tāpat affa daba, kā burteem: p, t, k, z, bet ſchis affums naw apſihmejams. Pee mi hſtinaſchanaſ ar „j“, newajadsetu tō maſu rakſtoh nekad kā: l, n, r, ſ, g (l, n, r, ſ, g) ar ſtrīpiu apſihmeht — tam ir „ch“ ſtrīpiu weetā pa mi hſtinaſchanaſ ſihmi, un iſſkattahs tā: ſch (maſs), Sch (leels) — bes ſtrīpiu, ar zittadu iſſkattu rakſtā un drukkā). Diwu ſihmu: ſtrīpiu un „ch“, naw wajadſihgs.

b, w, m, v dabuhn ofkal mi hſtinaſb, ne „ch“ ne „ſtrīpiu“ bet „j“, pr. burwja, ḡmja, gulbjja, upju. Sche redſams, ka ſtrīpiu naw wiſ weeniga mi hſtinaſchanaſ ſihme.

Burtam „ſ“ ir, it kā burteem: b, g, d, ds, mi hſtia daba, bet ſchit wiſu mi hſtia daba netohy pee beidsa majeem nekad ar ſtrīpiu apſihmeta, un naw tadēt ari pee „ſ“ (ſ) ar akſotu apſihmejama; tikkai tad, kad tee ar „j“ fajauzabs, dabuhn g: ſtrīpiu, pr. g; d pärwehrſchahs pa ſch: breedis, breeſcha; ds pa dſch: wadſis, wadſcha; un ſ iſſkattahs tad tā: ſch (maſs), Sch (leels), pr. wehſis, wehſcha. Diwu ſihmu: „ch“ un akko- tia (öch) naw wajadſihgs.

Ari tas nolūks, ſch weetā eeweit: ſb, ſz jeb ſc; ſch weetā aſkal: ſh, ſz, ſc; un tſch weetā: tſb, tſz, tſc (Slattees „Magazin d. lett. liter. Gesellschaft 1833, S. 250“) — ir neleetiſhg mēginajums. Tohy wai- zahts „kā war buht f-c-h = ſch, f-c-h = „ch“, un t-f-c-h = tſch? Kadel preeſch weenā ſkanas 3—4 burtu wajadſihgs?“ Schahda jauta- ſchana naw nemas nepareisa — tam tā newajadsetu buht! Bet kadel tad preeſch weenā ſkanas 2—3 burtu wajadſihgs? Waj tad ſb, ſz, ſc war buht ſch? u. t. pr. Sawa buhtu tā ſeeta, kad preeſch katra ſ ſkanas weenu burtu eeweitum, p. pr. „f-ſkanu apſihmetum tā: ſ, ſ, un mi hſtinaſtum tā: ſ, ſ (= ſch, Sch)“; „f-ſkanu apſihmetum tā: ſ, ſ, un mi hſtinaſtum tā: ſ, ſ (= ſch, Sch)“. (Schee buhtu tad tā pat ar ſtrīpiu mi hſtia — kā: l, n, r, ſ, g (l, n, r, ſ, g). ſtrī- pahts ſ (= ſ) waretu buht: tſch, un ſtrīpahts ds (= ds) aſkal: dſch. Ari „ds“ weetā buhtu tikkai weens burtu eeweitum, kurſch ſtrī- pahts „dſch“ apſihmetu.

- b) Raksti ari ar „ſt“ katri buhdamo, kirsch no tahda fazekla atwas-
finahs, kam tagades weenſkaitla I. pattibā peegals -du jeb ſchu,
jeb kas beidsahs aistezzes weenſkli. I. pattibā us -du jeb -ſu, p. pr.
jobsta (jobst, job-su), lahſts (lahdeht, lah-du), walſts (waldiht, wal-du),
plohſts (pluhſt, pluh-du).
- z) Kad fazeklis lahdš, p. pr. „meſt“ un „neſt“, beidsahs aistezzes
weenſkli. I. pattibā us -tu un -ſu (meitu, neſſu), tad rakſti „ſt“ un
„ſt“, p. pr. meſt, meſdams, meſts, meſtu; neſt, neſdams, neſts, neſtu.
- d) Ari wiffur zittur rakſti „ſt“, p. pr.: birt, birſtu, biru; gibt,
gibſtu, gibu; glumt, glumſtu, glumu; gruht, grubſtu, gruwu;
ihgt, ihgſtu, ihdsu; ligt, ligſtu, ligu; dihgt, dihgſtu, dihgu; dilt,
dilſtu, dilu; fulkt, fulkſtu, fulzu; kumpt, kumpſtu, kumpu.
- e) Wiffus bu h d a m o h s , bes tahdeem, kahdi appaſch b) peemineti,
un ta pat ari wiffus peefchir am o h s , rakſti ar „ſt“, p. pr.:
krusts, ſweeſts, ſchelaſtiba; augſts, aukſts u. t. pr.

Gewehro! Ja ſchahdas iſſchirſchanas nebuhtu wajadſihgs, tad
it wiffur pehz iſſaukſchanas „ſt“ ween rakſtamſ.

§ 10. 1) Nunajoht ſkan daschos wahrdos n, t (w) it fa l, r,
ja ſhee beidsamee pirmajeem preekschā ſtaw, bet rakſtiht nekad ne-
drikſtam pehz iſſaukſchanas, p. pr. nekad ne: pilſ bet pilns,
ſeewſch. pilna; nekad ne: melſ bet melns, ſeewſch. melna; ne-
kad ne: wels, balgalwe, ziris, appakle, appaſch, pakkawſ, alkal bet welns, baltgalwe, zirwiſ, apkakle, ap-
walsch, padkawſ, alkal.

2) Nerakſti ari pehz iſſaukſchanas: tatſchu, bahſſhana, plehſſhana
plehſſhana bet tadſchu, bahſſhana, plehſſhana.

3) Kur pee buhdamajeem jeb peefchiramajeem iſleekahs, it fa
wahrdotajs buhtu rakſtamſ ar „ſch“, „ſchſch“ jeb „ſchſch“, tur
rakſti „ſch“ ween, p. pr. nerakſti meschſch jeb meschſ; ſpo hſchſch
jeb ſpo hſchſ; drohſchſ — bet rakſti: mesch, ſpo hſch, drohſch.

§ 11. Iſſchir „ari“ (beedrotajs), p. pr. brāliſ rakſta, es
ari rakſtu, no „ar“ (preekschneeks), p. pr. es gāju ar brāli
rakſtitees.

Iſſchkar „waj“, p. pr. waj tu tur biji? no „wai“ p. pr. wai! fah das beh das usm ah kuf chahs. Rakſti: jau, laj, naw (newaid).

§ 12. Kad ſkaidras paſchlanas mihktina, t. i. kad tam peejauz „j“, tad parwehrschaħs:

nj	par n	j̄	par tsch
lj	" l	ʃj	" sch
rj	" r	dʒj	" dſch
{sj	" ſch	{tj	" tſch

- 1) P. pr.: ſapna: peemantotajs no ſapnis,
 braka " " bralis,
 *) mehra " " mehris,
 nehscha " " nehsis,
 ſuſcha " " ſuttis,
 wehscha " " wehsis,
 breſcha " " breedis,
 lahtſcha " " lahzis,
 dadſcha " " dadſis.

- 2) Kad: p, b, m, w mihktina, tadpeeleek teem paſchu „j“ ſlaht, p. pr.:
 upju: peemantotajs no uppe,
 gulbja " " gulbis,
 gumja " " gumis,
 burwja " " burwis.

§ 13. Rakſti ta, fa iſſauz: aij, eij, uij jeb aj, ej, uj p. pr.:

- 1) vajja, Maija, ſtreijas, meijas, Struija (maju wahrdas);
 2) wajaht, fleja, leja, ſkuja.

§ 14. Pa balfs-ſmagumu.

- 1) Latw. walodā kriht katreib tona ſmagumis us zelmoſkni, kufch
 katrab wahrdā vats virmajis pants. Pee zelmoſchka ne peeder
 masee preeſchwaħrdini: aij-, ap-, uj-, ee-, ne-, pee-, pār-, pa-,
 at-, fa-, no-, if-, u. t. pr., p. pr.: (aij)t ēzzeh t, (ap)t ēzzeh t,

*) Daschi, „r“ nekad nerakſtidami, grib ſche, weenigi likkuma nejeg-
 dami, warmahzigi „r“ ween ewest. Tad jau it pee wiſſeem ſchini paragrafa
 mineteem burteem mihktin aſchana atmettama.

(us)tèzzeh t, (ee)tèzzeh t, (ne)tèzzeh t, (pee)tèzzeh t, (par)tèzzeh t,
 (ik)kàtrs u. t. pr.; wàsaſchana h̄s, un newis: wàsaſchana h̄s,
 wàsaſchana h̄s, jeb wàsaſchana h̄s — tadélnaw wa-
 jadsihgs, zelmolkni ar akkotu (apſihmeht). Tomér nekad nekriht
 akkots us zelmolkni bet us „preekſchwahrdiū“, ja tahds wahrdam
 kahdam preekſhâ, p. pr. aiftezzeht, aptezzeht u. t. pr.

- 2) Ja wahrdisch „ne“ ftaw weetneekeem jeb weetneeku pee-
 mefleem preekſhâ, un ir bes tōna ſmaguma, p. pr. nekàs,
 nekàhd̄s, newéens, neneèka, nefür, nekad, nebüht
 u. t. pr., tad wiſch kattrreis ar mineteem wahrdeem kópârakſtam̄s.
- 3) Bet tōna ſmagumu dabuhn „ne“, un ir ari kópârakſtam̄s, kad
 wiſch ftaw preekſh fazzekleem, buhdamajeem un pee-
 fchékix amajeem, p. pr.: nèſin, nèſafka, nègohd̄s,
 nègudré. Tà pat ari te: kahds nèkahds, fur nèfur,
 zik nèzik.
- 4) Wahrdisch „ne“ palek ari bes tōna ſmaguma, kad tas ftaw
 atſchkiſts preekſh fazzebla, buhdamà jeb peefchékixamà, p. pr.: ne
 ehst negribeja; ne maies, ne naudas.
- 5) Pee ſaweenoteem wahrdeem kriht pirmaj̄s tōna ſmagum̄s us pirmà
 wahrda pirmo pantu, un ötrs, lehnakaj̄s tōna ſmagum̄s, kriht us
 öträ wahrda zelmolkni, p. pr.: pàkaltèzzetaj̄s.

- § 15.** 1) Kur wahrds kahds no diweem wahrdeem ſalikt, bet
 kur abi wahrdi wehl naw deewsgan plnigi ſakauſejufchess, turda-
 buhn ötrs ſmagako tōni, p. pr.: weenàlga (weena alga), pal-
 dèew̄s (palihds Deew̄s), kaſſin, pateèfi, parèifi, pa-
 preèkſh, pärleèku, pawelti, arweènu, tapat (viel-
 leicht), (tapat = ebenso), tepat, tikpat, turpat, pat-
 laban.
- 2) Iſſchkir ar akkotu: „kà“ (wie) no „kà“ (daß) p. pr.: Tò gan ſinu,
 ka wiſch ſchodeen ſche atnäks, bet kà: waj braukſhus jeb jah-
 ſhus, tò neſinu; „tà“ (so) no „tā“; ſche, te, are, tebe naw ar
 akkotu apſihmejam̄i; neka (als) — ne kà (= netrapiji)!

Mēginaſchanas rakſtibā.

§ 16. (Wahrdi pee kureem daschas ſkanas pagrūti iſ-
ſchēkīramas)

1. Läſſi!
2. Iſſchēkī ſkanas!
3. Völkabeere rupjatohs wahrdus!
4. Usrakſti pehz preekſchā teikſchanas wiffus pantus us tāſeli!

Gewehro! Iſſauklams iſklatru plattaki un treknaki ſpeefu
wahrdus daudſſkaitla pirmajā lohziſumā, iſſchēkī, kur
beiguvanta heidsamā ſkana „ž“ rakſtama ar: ž, žž, žš, ts,
ds, un kur atkal „ſž“ ſkana rakſtama ar: ſts, ſts, ſds:

Ajs ir weens no meeſas juttekleem. Pat vufsmuhscha zilwekam
dascham jau atrohdahs wirs galwas dasch firms mats. Bads naw
rads. Kahds vahtagas kahts lunkanahks? ohsola jeb ohschas. Augſti
teikts tahds nowadſ, tahds pagatſts, kurſch naw ſawai ſkolai patēvſ.
Pöds ſweesta, un poħds flaht, mafſa 4 rubuli. Paſchmilotaju un
mantasaisguweju ſakkams wahrdus ir: es pats few tas tuvalajs! Waj
klets jumts ar falmeem jeb ar dōneem jumts? Zepptres aploahks no
lapſas ahdas ir ruds. Kas truls naw, tas ir ſpizs. Nemahzita
zilweka wahrdā parakſts ir trihs reis weens kruſts. Weenpað ſmit
(t. i. weenpaðeſmit) ir weens wairahk pa deſmit. Amats netohp
lāmahts. Kupjſch wahrdus ſahpigahks neka plikkis. Tas tā gadi-
jees, kā akrai wiſtai grāuds. Stipras kāribas naw zits nefas, kā tī-
geri, kas mūs ſaploža. Kā tizz, tā noteek. Wilks kauz. Kreewijā
ir tā plaschakā walsts Eiropā. Straſds mēds perekli taisiht lohku
dohbumds. Irbju ſlaſds vārtrūzis. Katriai uppei ir labajs un fre-
fajs kraſts.

§ 17. ſs — gs; ft — gt; f — g.

Gewehro! Kur beigās -ſs jeb -gs rakſtoms, ir weegli iſſchēkirt:
wajaga tik tahdu wahrdus pagarinaht, t. i. iſſaukt: waj nu daudſſkaitla
wahrdotajā jeb zittā kahdā lohziſumā, p. pr.: lohgs (lohgi), lohks
(lohki); bet ft — gt, un wahrdā widū f — g iſſchēkirt, ir daudſ ſrūtaki:
Janu atrohdahs wahrdus kahds, kas ar iſſchēkīramo burtu (ſkanū)
wahrdus no weenas ſaknes zehlees, un kur
1) iſſchēkīramā ſkana par „ž“ vārvehrtuſehs, tur rakſti tad „f“;
p. pr.: „leekt“ jarakſta ar f, tadēkā eekſch tā wahrdā „leezis,“

kas ar isschikramahs flanas wahrdu „leekt“ no weena zelma zehlu-
schees, mineta flana pa „g“ pärwehrtuſehs; aufſtſ (no aufka).
Bet fur tahds wahrds atrohdahs, kas ar isschikramo burru
(flanu) wahrdu no weenas faknes zehlees, un fur

2) isschikram a flana pa „dſ“ pärwehrtuſehs, tur rakſti tad „g“;
v. vt.: „leeg t“ jaraksta ar g, tadet ka eefsch ta wahrda „leed ſis“,
kas ar isschikramahs flanas wahrdu „leegt“ no weena zelma zehlu-
schees, mineta flana pa „dſ“ pärwehrtuſehs; augſtſ (no
augums):

Us Kaukasus kalneem, kuru Elbrus gals 17425' augſtſ (= au-
gums), ari pat kahstakajā waffaras laikā kalnu galos tik aufſtſ
(= aufka), ka ledus nekuſt. Paschos Kursemes seemelös atrohdahs
Kolkas-rags. Paredſams, ka Kreewija reis raks kanali no Melnabs
juras lidz Kaspikas jurai, saweenodama Kubanu ar Tjereku. Kam
nags, tam ari daudſreis teſa. Neweens naw tik laimihgs jeb nelai-
mihgs, ka pats doma. Rihts gudrahks nela wakkars. Kas grib
isaudſeht taifnu koſku, tam buhs to jau jauninu leekt. Kas drihſt
tew to leegt (= leedsa)? Bads ſpeesch daschu pliineku sagt. Kam
ſpehks, tam gohds. Uhdens taukeem wirſt newar tikt. Kad tu,
launajs, pats negribi labahks tapt, tad neaiflave jele to labu. Ari
ta ir gudriba, to wehrā nelift, kas naw wehrā leekams. Sarks ir
mirſtigo zilweku truhdu namſ. Laukſahrgs iſſuhtihts ſtrahdneekus
ſaligt (= ſalidſis) preeſch tilta pärbiueſchanas, kas taifahs eeſliſt
(eeſlidſis): tiſhas neapkohpſchanahs dēt nebuhs neweenam no-
ſlikt (noflihzis). Alus naw dabujis labi ruhgt. Mohzes luht
(= luhdſa), tad dabuhſi. Apſes fula ir ruhſta. Kas ſpēj wehl
ruhkt (= ruhza) ka lauwa? Gohdihgs dewaſs neſchelojoſh pa nepa-
teižbu, bet noschelo nepeateižigo. Uhdens ic ſtrajihgs kermens. Ka-
ſchohks der pa ēnu meefai, ſchohgs atkal dahrſam. Rudſu nēme-
jahm mugura nolihiſt. No puſkehm newar fazziht, ka tām ſmaks,
bet ſmarscha. Kas weeglſ naw, tas ic ſmags. Waj vrohli ſirguſ
uſſuhgt (= uſſuhdſa)? Tew rakſtoht fabzis juſt. Lohks ir uſſuhguma
daikſ. Nama ſeemaſa puſſe lohgs no wēja iſrauts. Wainags
(= wainadſinſch) ir galwas rota. Graffis gan buhtu neeks, bet
mantasaiſguwejs pat to tew leegs (= leedsa). Waj kahdam naw
ſirgs leeks? Kanepju deegs ic ſtiprſ. Schodeen kritta jauns ſneegs.

Kas negrib firgt, buhs sahles pirkt. Zaur deewluhgschanu aisskawetu laiku gan wehl neweens nebuhs noschelojis. Brīwiba! tu debefs meita: **f**ēdēs **f**lehgta (= fchdſa), **f**mohkſtoschā (= noſmazzis) newainiba raud, tawu wahrdū dſirdedama, precka affaras. **S**pirtam, fwabadam garam, kas neleekulo pateefibu; kas naw peelippis laizibai un iſnīkſtibai — katreis ir ſyehls, paſchmitotajeem, un garigas un meesigas brīwibas leekuleem, noplehſt winu leeko gimi, un pateeſibu aiftāweht pret katu ſemdomigu, wehrdſnadamu u ſma hſchahnōhs (= uſmahzees).

§ 18. bs — ps; bt — pt; ss — ſs.

Kaps! zik dasch labs wēletohs, jau pat paſchōs labakajōs dſhwes gadōs, tawā paſphahnī pee meera buht. **S**emi kohpt ir ſewi kohpt. Zinitis gan mass, bet gabsch leelu weſumu. **D**ahebs kattram derihgs: nabagam dohd wiſch maiſi, un bajaram weſſelibu. Nezeri katreis us labu iſdōſchanohs — bet ari neimiffeeſ, kad kas neiſdohdahs: weens kā ötrs war peekrahpt. Zilweſam nebuhs atreebt zilweſam: tas leezina wārgu dwēſeli. **P**aradises dahrss, kā dōma, effoht Kaschmires lejā, Himalaja kaluhs, bijis. **W**iſs eesahkums grūts. **S**udrabs ir twirts kermens. Raudſehts veens ir ſkahbs. **J**āſeps un Jekabs taifahs laiwā kahpt. No paſtipra ſitteena va galwu war apſkurbt. No ſmeeschanaħs nemēds pagibt. „Krahpt“ un „Knahpt“ iſſchlikami rakſtā tikkai zaur weenu burtu. **D**ubt, ſchilbt, ſwelpt ſauz pa „fazzelkēem“, tadēl ka tee iſſalkka, kas darihts tohp. **W**ahrdus, kas atbild us jautaſchanu: kas tas ir? ſauz „buhdamohs“, p. pr.: wirbs, klaips, ſtabs. **K**libs, ſtulbs, knaps ſauz pa „peeſchlikama jeem“, tadēl ka tee buhdamajam peeschlik i paſchibū us jautaſchanu: kahd̄s tas ir?

§ 19. Saliktus wahrdus nedrihſtam ſche, kur abi zelmoſchni ſaveenojahs, ta rakſtiht, kā iſſauzam, zittadi ſakne naw paſſtama, p. pr.:

Issauzam gan:	ſt,	bet rakſtams ir ſt;	issauzam:	bs,	rakſtams	ps;
"	ff,	" "	gk;	ff,	"	ſſ;
"	tf,	" "	dk;	gd,	"	td;
"	pk,	" "	bk;	dd,	"	td;
"	ſſ,	" "	ſk;	bd,	"	pd;
"	vv,	" "	bp;	sd,	"	td;
"	fp,	" "	fp;	gg,	"	fg;
"	df,	" "	tf;	dg,	"	tg;
"	ſg,	" "	fg.			

P. pr.: Augohns toisahs ustrukt. Meschlunga vohgkällis lenz irbes. Smagruhtis naw dseedatajs. Rudkäjis lwek-schis eelihdis ahpschu alā. Klubkäjis telsch ehā aparā. Metrükst tahdu zilweku, kam brīwiba zits nekas naw, kā warmahziba, beslikumiba, beskauniba. Besprahitis papreefsch runa, un tad tikai apdōma, ko isrunajis. Labprahthgs buht ir dsihtees, latram kreetnam zilwekam labu prahtu rādiht. Vihs leetus, atsels sahle. Pehz 5 lids 7 mēnescheem dabuhn vupsihsci sohbus. Kassfin, woj ari wisseem grütdeeneem pirmā nedehlas deena ir svehtdeena? Nākdams, lipdams, nesdams ir tagades II. partizips aktiwā. Zūkgans zeetgalvis schoreis atkal tīchi kalpa siwenu mājas pameltis. Ohsolam res(n)gals eepuiwis.

§ 20. -ausß, -aws.

Pirts faußs fadaußhüte: Aws schodeen pirmo reis ganibās. Taws un faws ir weetneeki. Pa dauds flayfch, un pa dauds faußs laiks ir neauglihg. Behrnam fahp kreisß ausß.

§ 21. j — g.

Ewehro! Raksti wahrda eefahkumā satru sweschas walodas wahrda „g“ ar j, ja runajoht tō pa j fauz; un wahrda widū atkal raksti schō „g“ ar g, ja tō va g issauz: jo p. pr. ari eelsch wahrda „Alexander“ nerakstam wis burtu „g“ latwisski ar g, bet pehz issaukschanas ar ks; eelsch „Physik“ nerakstam wis skanu „Phy“ latwisski ar phy, kā mineto wahedu wina pascha walodā raksta, bet atkal pehz issaukschanas ar ft. Eelsch „Evangelium“ rakstam pehz issaukschanas w, un newis „v“ u. t. pr.

Generalis dsex no bikkera. Geometrija mūs mahza is-fchikt kermenā garumu, plattumu un augftumu. Evangelijums ir tildauds kā preekawehfts. Geografija eedalahs „matematikas“ (kad wina apraksta semes isskattu, leelumu un greschanohs), „fisiikas“ (kad wina semes dabigu buhshanu apraksta) un „politikas“ jeografijā (kad tā semi apraksta kā zilweku mājasweetu, tō eedala tautas un valstis). Jivts ir nahwessahle. Ejiptes laimigakee laiki bija Almasim waldoht. Engeli ir augsti gari. Jipfs ir ferskahbs falkis. Jideonis bija Jūdu sohgis. Gēgeris ir tas pats kas medineeks. Tīgeris ir plehfhgsswehrs. Jurgine ir puķe.

§. 22. Wahrdi, kuxus zittadi raksta, neka issauz.

Deews man dewa, Deeweß atnēma mitojamu bālelinu. Laj pee-
dfishwo briwa wira laikus, kas peedfishwodams, behrns ween laj tōs
nepeedfishwo. Jebeschu wina tēws dauds mantas bija fakrahjees,
iftas svehtibas tomer peetrūka. Paldeews (laj valihds Deeweß)!
Labam gēgerim fatram faws jaftserihks. Katra zilwela welns ir
wina paſcha azzupreeks, meeſaspreeks un leyniba. Saulei noreetoht
weſſch mittahs. Taws zeeminsch wahjsch us fruhtihm. Uws un
gohws ir mājulöpi. Schis pakulu audekl̄s ir rupiſſch un dumiſſch
(= tumſchi brūns). Kas falijis jeb faleets, tas ir flaviſſch. Afs
zirwiſ atrohd drīs akmeni. Wiffeem zitteem löpeem ſpalwa, anihm
ween wilna. Tuſſch, af zif grūts; pilns, af zif weegls (= wehders).
Newis tas bagahs, kam dauds, bet tas, kam deewsgan. Zōnas
guleja 3 deenas ſiws wehderā. Lōde ir apwala. Es apkalu melnu
ſirqu ar ſudraba padkaween.

zīdīng unzīdīng dīj unzīdīng uzbīdīng zīdīng zīdīng

zīdīng uzbīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng (zīdīng)

zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng

zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng

zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng

Otrā ūkīra.

unzīdīng uzbīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng

unzīdīng uzbīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng zīdīng

Wahrdneezība.

Peegalinachana, un peegalinafchana.

A. Peegalinafchana, un peegalinamahs runudalas.

§ 23. Latveefchu wald. wahrdi eedalahs 9 ūkīras, ko pa walodas runudalahm nosauz. Schis ir:

1) buhdamajs (substantiws)	pag. 1.
2) veefchīramajs (adjektiws)	27.
3) ūkitefklis (numeralis)	35.
4) weetneeks (pronomens)	41.
5) fazzefklis (verbums)	50.
6) peemefls (adwerbs)	104.
7) preefchneeks (preposīzija)	108.
8) beedrotajs (konjunkzija)	114.
9) juhtefklis (interjekzija).	123.

B. I. Buhdamajs.

Gewehro! Katru leetu, kas, waj nu dabā atrohdahs, jeb kuru tikkai kā kahdu leetu dōmājamees, hānz buhti (no „buht“).

Jauta: Kas te ir? Kas tas ir?

A. Dabas buhtes ir tādas leetas, kas dabā atrohdahs, p. pr.: fēns, galvs, fēne. Tas war buht dīshwas buhtes (pattibas), jeb nedīshwas buhtes (leetas).

Uzdewums: Laj behrns isschīkz, kura buhte pattiba, un kura atkal leeta: nagla, brūweris, eefals, fahls, medineeks, ahdgēris, ahda, Kārlis, grāmata, wehstule, burtnize (Hest), gohīws, benķis, titars, filfsis u. t. pr.

Pee dabas buhschu wahrdeem jeb buhdamajeem peeder:

1) wissi wahrdi, ko spējam ar juttekleem fajust:

es redsu: grāmatu, makonas, furmi;
es dsirdu: ūku, pērkonu, aufu;
es ohshu: twaiku, fmarshu, dūmus;
es smekkeju: fahli, pipparus, zukkuru;
es juhtu: uguni, uhdeni, gaifu;

2) garigu jeb ahrdabigu buhschu wahrdi (t. i. tahdu preeskchmettu wahrdi, kas ari atrohdahs, bet ko ar faveem juttekleem nespējam nedē maſt nedē juſt), p. pr. gars, engelis, Deers, dwēfele; un

3) laika un weetas wahrdi: eela, weeta, seema, rihts.

Isschekir: a) weeias wahrdus,

b) laika wahrdus:

Mēnehis, naſts, zeems, ūtunda, dahrss, pagalmis, fileens, minute,
klajums, wassara, nedehla, kambaris, pakalninsch.

B. Dōmu buhtes ir tahdas leetas, kuras nāw dabā atrohdamaš, bet kuras tikkai kā leetas kahdas dōmaja mēes, p. pr. uszihtiba, zeriba, atmina, zilweziba.

Dōmu buhdamohs atwaffina:

1) no fazekla:

Schi teikuma weetā „Es tew atbildu“, war ari ta fazziht „Es dohdu tew atbildi“ (it ka buhtu „atbilde“ tahda leeta, ko ötram kā grāmatu jeb spalwu eedohd); „atbilde“ ir dōmu buhdamajs, kas zehlees no fazekla „atbilde ht“.

Paweilflas: Atbildi, ko prassu! (Atbildi us manu praf-
fiſchanu!) Usmini, ko tagad dōmaju! (Usmini manas dō-
mas!) Peepildi, ko luhdju! (Peepildi manu lu hgschanu!)
Pateizohs tew ſirnigi! (Sanem manu ſirnigo pateizib!)
Pateizohs, ka man effi palihdſejis! (Pateizohs pa tawu pa-
lihdſibu!) u. t. pr.;

2) no peeschekramā:

Winfch brinahs, ka tu tik wezs. (Winfch brinahs pa tawu
wezzumu.) Effat tik labi! (Darat man to labumu!) Wini
nobehdajuschees, ka tu tahds flims. (Wini nobehdajahs pa

tawu ſlimibu.) Sahrgees, lepn̄s buht! (Sahrgees no lepn̄s nibas!) Kad tumſch tappa. (Tumſā) u. t. pr.;

3) no dabas buhdamajeem:

Mēs apſohlijamees, kā draugi kōpā dſhwoht. (Mēs ſlehdſahm draudſibū.) Leelſkungs ſafauza wiſſus brunneefkus. (Leelſkungs ſafauza wiſſu brunneezibū.) Winſch uſwedahs kā krahpneekſ. (Winſch iſeet uſ krahpſch anu) u. t. pr.

Uſdewums: Kad ſtölneeki ſchō ar wahrdeem uſfazzijufchi, tad lajtee ſtundā wehl paſchī farakſta uſtāſeli teikumus, kā ſcheem līdſigi.

§ 25. Wiſſi Latweeſchu buhdamee eedalahs 2 ſlakkās: wiſchku un ſeeviſchku flakkā, un 2 ſkaitlōs: weenſkaitlā un daudſſkaitlā.

Latweeſchu walodā ir 6 lohzijumi (lāſus):

- I. lohzijums jeb wahrdotajs (kas?) = nominatiw̄s,
- II. " " peemantotajs (kura?) = genitiw̄s,
- III. " " dewejs (kam?) = datiw̄s,
- IV. " " apſihmetajſ (ko?) = akkuſatiw̄s,
- V. " " weetotajſ (kur? uſ kureen? kad?) = lokatiw̄s,
- VI. " " ſauzejs = woſatiw̄s.

1) Sauzejs ir daudſreis: tiſlab weenſkaitlā, ka ari daudſſkaitlā; tiſlab pee wiſchku, ka ari pee ſeeviſchku wahrdotajam līdſihḡs, tadēl atraffim paweikſlās tō daudſreis atmeſtu.

2) Wehl warenum weenu lohzijumu uſnemt: lihdſetaju (ar ko?) = instrumentals, bet peegals wiſſa ir weenſkaitlā katreis apſihmetajam līdſihḡs, un daudſſkaitlā atkal dewejam.

§ 26. Latweeſchu buhdamee eedalahs 5. peegalinaſchanās jeb wahrdū ſtahwōs:

- 1) a-ſtahwōs,
- 2) jauktajōs i-ſtahwōs,
- 3) e-ſtahwōs,
- 4) ſkaidrajōs i-ſtahwōs,
- 5) u-ſtahwōs.

I. A-ſtahwi.

§ 27. Pee ſcheem peeder wiſſi wiſchku wahrdi uſ -s (uſ -is nekad ne!) jeb -ſch, un wiſſi ſeeviſchku wahrdi uſ -a.

Ari uſ, tajſ "na: maſgitajſ 2
juoloſtajſ.

Gewehro! Pee scheem wahrdeem nedrihkst neweenâ lohziijumâ preeksch peegaleem beidsamajš burts ar „j“ fajauktees, kâ tas p. pr. noteek pee wahrda „sîrd-s“, fur daudsskitla peemantotajâ „d“ va „sch“ pârwehrschahs: firsch-u.

Winu lohziijumu peegali ir schee:

wîrschë.	feiwischë.	wîrschë.	feiwischë.
weenfk.: wahrdotajš -s (-sch) -a		daudssktl.: -i	-as
peemantotajš -a	-as	-u	-u
dewejs -am	-ai	-eem	-ahm
apfihmetajs -u	-u	-us	-as
weetotajš -â	-â	-ôs	-âs

Paweilflas:

w i r i s c h e s u .		d i s s k . : f r ö g - i , z e l - i	
wnf.: wahrd. (kas?) frög-s, zel-sch		frög-u, zel-u	
peemant. (kura?) frög-a, zel-a		frög-eem, zel-eem	
dew. (lam?) frög-am, zel-am		frög-us, zel-us	
apfihm. (ko?) frög-u, zel-u		frög-ôs, zel-ôs.	
weet. (fur?) frög-â, zel-â			

f e e w i s c h e s u .		d a u d s s k t l . : a f k - a s	
wnfk.: wahrd. (kas?) aff-a		aff-u	
peemant. (kuras?) aff-as		aff-ahm	
dew. (lam?) aff-ai		aff-as	
apfihm. (ko?) aff-u		aff-âs	
weet. (fur?) aff-â			

Peegalini ar wahrdeem un us tafeli rakstâ: mat-s, wëj-sch, weef-s, Anf-s, putn-s, frekl-s, pâwej-s, mahzitaj-s, metteen-s, lohzin-sch, furpneek-s, lehzeen-s, Töm-s, Jäsep-s, Ut-s, superdent-s; Lee-p-a, audej-a, palihdsib-a, raudaschan-a, kâjin-a, Latwij-a, aztin-a, alutin-sch.

Laj behrni st und â arween us tafeli to rakstâ isstrahda, kas tik ween isstrahdaht laujahs: zaur to tee, ja râmi us preekschu eet, wissu lohti gruntigi patur. Kad tee, p. pr. „wëj-sch“ jeb „putn-s“ us tafeli peegalinauschi, tad tas teem pascheem, tafeles plazzi augstaku jeb semaku mainohit, atkal pehz grâmatas, pehz preekschejahm pa-

weikflahm, japārlabo. Kam wairahk misselku, nela nolikts, tam tee tad pehz pabeigta skolas jabōktabeere: tad tee no teefas mahzahs.

Gewehro! 1) Kur gaifchi nestnom, waj wahrds kahds, v. pr. krehfl-s, steebr-s, ar peegalu-s jeb -is rakstams, tur tad tahds wahrds isschēkirschanas dēt peegalinams, waj nu weenfsaitla peemantotajā, jeb wissā d audsfsaitlā. Kad nu minetōs lohziyumōs, kā v. pr. pee wahrdeem krehfl-s, steebr-s, wahrdu beidsamee burti (sche: I un r) preefsch peegala nefur ar j nesajauzahs, t. i. par I un r nepārwehrschaħs, tad tahdi wahrdi, laj gan issauzohz tur i dsirdam-s, tomēr nedriħkst nekad ar -is rakstiti tapt. Wahrdi us -is peeder pawissam pee zitteem stahweem, un ir pawissam zittadi peegalinami.

Raksti bes i: weef-s, kumohf-s, mils-s, putn-s, beedr-s, ahrkl-s, frekl-s; tà pat ari schōs wahrduš, ar kureem wehlahlk eepasīsimees: taifn-s, gresn-s, ftipr-s, ftingr-s, lepn-s, katr-s, ötr-s. *Kreħħla*

Gewehro! 2) Raksti wahrdotajā: weef-s, Anf-s, kumohf-s u. t. pr. ar fs, jo pirmajs f peeder pee stahwa, un ötis s ir peegals. Kad beidsamo s jeb peegalu atmett, un stahwa f pa peegalu uslučo, tad, ja tō wahrdu zittōs lohziyumōs peegalina, wahrdotaja peegalam s ja-atkriht, un nu isnak rakstih: wee-s, wee-a, wee-am u. t. pr.

§ 28. Sauzejs sche pee wîrisħku flakkas wahrdeem wissur wahrdotajam lidħiħgs, bes ween pee krixtibas un d simts wahrdeem, un pee tahdeem wahrdeem, kas beidsahs us -neefs, -ejs, -infħ: sche sauzejs atmett wahrdotaja s, v. pr. *Krixtap!* (Joh) Niklāw Lappin! Mattihs Kaled! furp-neek! dseħrej! wîrin! Tà pat ari: tew! *Bekrifju*

Ari feewiħħku wahrdi us -ina atmett labprahħt peegalu -a, v. pr. meitix! roħzin! *Jingħix!*

§ 29. Pee „a - stahweem“ peeder ari tahdi wahrdi us -a, furi ir tiflab feewiħħku, kā wîrisħku flakkas, tadet winus ari fauż abuflakk wahrduš. Schee wissi, tiflab wîrisħku kā feewiħħku flakkas wahrdi, peegalinahs weenskt. pehz feewiħħku wahrdeem us -a: tik weenigi wîrisħku weenfskl. dewejjs patur sawu pa-

ſchu peegalū -am. Wīrifchēu daudſſkaitls ir grōſihgs, bet ari ſche wairahk mēds ſeewiſchēu flakkas wahrdū peegalus peenemt.

Pee mineteem wahrdeem peeder: kūma, lauwa, teepſcha, ſmirſcha, gremſcha, nejega, nesaprascha u. t. pr.

Weenſſkaitls:

Uſ wīrifchēi ſafka:
wahrd. kaſ? (taſ) nesaprascha
peemant. kuru? (tā) nesaprasch-aſ
dew. kam? (tam) nesaprasch-am
apſihm. fo? (tō) nesaprasch-u
weet. kur? (tai) nesaprasch-ā.

Uſ ſeewiſchēi ſafka:
(taſ) nesaprasch-a
(tā) nesaprasch-aſ
(tai) nesaprasch-ai
(tō) nesaprasch-u
(tai) nesaprasch-ā.

Daudſſkaitls:

wahrd. kaſ? (tee) nesaprasch-aſ (-i)
peemant. kuru? (tō) nesaprasch-u
dew. kam? (teem) nesaprasch-ahm (-eem)
apſihm. fo? (tōs) nesaprasch-aſ (-us)
weet. kur? (tōs) nesaprasch-aſ (-os).

(taſ) nesaprasch-aſ
(tō) nesaprasch-u
(tam) nesaprasch-ahm
(taſ) nesaprasch-aſ
(taſ*) nesaprasch-aſ.

Uſdewumſ: Laj behens wiffus abuſlakku wahrdus tā pilnigi uſ tāſeli peegalina, kā „nesaprascha“ peegalinahts.

§ 30. Pee „a-ſtahweem“ peeder ari wehl tabdi ſeewiſchēu buhdamee uſ -ſchanahs, kuri dahrbu apſihme, kaſ atpakaſ mērkejahs uſ daritaju paſchu, p. pr. kaufſchanahs, ſatikſchanahs, kauleſchanahs, maſgaſchanahs, valaiſchanahs, mahziſchanahs u. t. pr.

Paweilſla:

weenſſk. wahrd. (kaſ heidſoht notikka? kauſchan-ahs
peemant. (kā dēt ſohdu velni?) kauſchan-ahs (dēt)
(dew. (kam war! pateiktees par ſawu rēti?) kauſchan-ahs
apſihm. (ko peedſihwoji?) kauſchan-ohs
(weet. (kur biji?) kauſchan-aſ.)

Daudſſkaitla ſcheem wahrdeem naw.

*) „Taſ“ un „tā“ netohy zittur nekur kā apſihmetee flakkas wahrdinai leetan, kā weenig ſche: taſ Kungs (t. i. Deewſ) müs ſchēlo, un eelſch ſuperlativa, pr. taſ wiffuſchēligakajs Deewſ. Zittur wiffur tee ir weetneeki: dohd man tō (t. i. winu) naudu. Pa neapſihmeteo flakkas wahrdinu wifflabaki leetajams neapſihmetajs weetneeks: „kahds,“ ſeewiſch „kahda,“ p. pr. wīrēs kahds atnāza; tad ari wehl fazeklis: weens.

Ußdewum̄s: Laj behrns gaischi isschkar, kad fakkams: (grūta leeta ir kas?) mahzifchan-a (kad zittu mahza), un kad atkal — mahzifchan-ahs (kad pats mahzahs); kad ir fakkams: (dauds ja-satur pee kā?) pee mahzifchan-as (kad zittu mahza), un kad at-kal — pee mahzifchan-ahs (kad pats mahzahs) u. t. vr. wissōs lohzijumōs. Laj behrns us tāseli wehl dauds tahdu wahrdu saftāda, un pr. wissōs lohzijumōs.

II. Zauktee i-stahwi.

§ 31. Sche peeder wissi wahrdi us -is, ir wissi zaur zaurihm wīrifchku flakkas, un peegalinahs tā:

weenſt̄l.: wahrd.	-i s	daudſſt̄l.: -ji
iffauz.	-i	—
peemant.	-ja	-ju
dew.	-im	-je em
apſihm.	-i	-ju s
weet.	-i	-jō s.

Gewehro! Weenſkaitla peemantotajā, un wissā daudſſkaitlā j rāda, ka te wahrdu beidſamajs burts preekſch mineteem peegaleem mihkſtinams, t. i. tam japārwehrſchahs pehž § 12. zittā burtā.

Paweikſla.

weenſt̄l.:	daudſſt̄l.:
wahrd. (kas?) ſapn-i s	ſapnai (t. i. ſapn-ji)
iffauz.	—
peem. (kura?) ſapna (t. i. ſapn-ja)	ſapnu (t. i. ſapn-ju)
dew. (kam?) ſapn-im	ſapneem (t. i. ſapn-je em)
apſihm. (ko?) ſapn-i	ſapnus (t. i. ſapn-ju s)
weet. (kur?) ſapn-i	ſapnōs (t. i. ſapn-jo s)

Wahrdi preekſch peegalinachanas wahrdoſ un rakſtā: brāl-i s, mehr-i s, mēneſ-i s (janwaris), Leit-i s, wehſ-i s, breed-i s, dadſ-i s, lahz-i s, gulb-i s, gím-i s, burw-i s, flehp-i s, fug-i s, ſaſſ-i s, valſch-i s,) ſaptein-i s, Jān-i s, Jur-i s, afmen-i s, afmen-i s, besdiben-i s, rēmen-i s, ruden-i s, ſibe-n-i s, teſmen-i s, uhden-i s.

§ 32. Weenskaitla fauzess naw sche sawam wahrdotajam lidsthgs, bet te tohp atmefts no wahrdotaja peegala, waj nu -s ween, jeb wiss -is, p. pr. Jāni! jeb Jān'! brāli! jeb brāl! puifi! jeb puif! brāliti! jeb brālit! bet nefad ne: brāliht! jo „lit“ naw sche slehgts beigu pants.

Gewehro labi! Tee wahrdi ween wahrdotajā ar peegalu -is rakstomi, pee kureem weensklt. peemantotajā, un wissā daudsskil. beidsamajs burti preeskch mineteem peegaleem pebz § 12. tohp mihlftinahs:

Raksti: a) weef-s,	jo peemantotajā raksta:	weef-a;
putn-s,	" "	" putn-a;
beedr-s	" "	" beedr-a;
mils-s	" "	" mils-a;
ahrfl-s	" "	" ahrfl-a;
frekl-s	" "	" frekl-a;
kumof-s	" "	" kumof-a;
fatr-s	" "	" fatr-a;
ōtr-s	" "	" ōtr-a;
taisn-s	" "	" taisn-a;
stipr-s	" "	" stipr-a;
lepn-s	" "	" lepn-a;
gresn-s	" "	" gresn-a
	u. t. pr.	

Raksti: b) sun-is,	jo peemant. raksta:	sun-a;
praweet-is	" "	" praweescha;
klehp-is	" "	" klehpja;
burw-is	" "	" burwja;
gim-is	" "	" gimja;
Jur-is	" "	" Jurea;
sisl-is	" "	" sischla;
baufl-is	" "	" bauschla
zelmoksfu-is,	" "	" zelmokschna;
alksfu-is	" "	" alkschna;
dserokfl-is	" "	" dserokschla;
Laiweet-is	" "	" Laiweescha;
tauteet-is	" "	" tauteescha.

Gewehro! Kad weenfraitla, preefsch wahrdotaja peegala -is, atrohdahs fl, fl, fn, tad fatrreis a bi ar j fajauzahs, un pr. ta, fa fl parwehrschahs pa scht (fischla), fl atkal pa scht (dserofschla), un fn pa schn (alkschna).

III. E-stahwi.

§ 33. Pee scheem veeder wissi buhdamee us -e. Tee ir gandris wissi feewischku flakkas, tikkai masa daka ween ir wirischku flakkas.

Lohzijumu peegali:

weenfktl.: wahrd.	-e	daudsfktl.: -es
peemant.	-es	-ju
dew.	-ei (-em)	-ehm
apf ihm.	-i	-es
weet.	-e	-es.

Pawefkla:

wnf.: wahrd.	(kas?) mehl-e	daudsfktl.: mehl-es
peemant.	(luxas?) mehl-es	mehlu (t. i. mehl-ju)
dew.	(kam?) mehl-ei	mehl-ehm
apf ihm.	(ko?) mehl-i	mehl-es
weet.	(kur?) mehl-e	mehl-es.

Wahrdi preefsch peegalinafchanas wahrdos un rakstā: swizz-e, puukit-e, bittit-e, ütrup-e, Pölen-e, Schiden-e, kaleden-e, swanen-e, Leisaren-e, Anna Seemel-e, Meschgeerten-e, Zälen-e (Seewischku dsimts waherdeem wajaga wisseem feewischka peegala), semen-e-s (daudsfktl. wahrdes), sem-e, (daudsfktl. peemant.: sem-j-u).

Gewehro! Wirischku wahrdi us -e peegalinahs pehz feewischku flakkas waherdeem us -e, tikkai weenfktl. dewejā peenem wini -ei weetā -em, p. pr.: bend-em. Sche peeder: bend-e, ärst-e, wagar-e u. t. pr. *superdente, napteine*.

§ 34. Scho wahrdi fauzejs wahrdotajam lidfihgs, bes ween pee waherdeem us -ite; tee labprahf atmett fawu wahrdotaja peegalu -e, p. pr.: bittit! puukit!

Gewehro! Daudsfkaitla peemantotajā eewehro, kas fazihts § 12. par lidfkanu mihfstanafchanu. Bes tam wehl

1.
2.
3., 4.
ewehro : kad weenskaitlā preeksch wahrdotaja peegala -e atrohdahs :
st, (k)st (t. i. st ar k preekschâ), sd, sn, p. pr.: ärst-e, werst-e,
rikst-e, mailst-e, swirgsd-e, swaigsn-e, tad daudssktl. peemant.
dabuhn st fatreis j flaht, p. pr.: ärstju, werstju; (k)st pärwehr-
schahs pa sch, p. pr.: rikschu, maikschu; sd pärwehrschahs pa
sch, p. pr.: swirgschu; un sn atkal pa schn, p. pr.: swaigschau.

Mahke = muk

IV. Skaidree i-stahwi.

§ 35. Scheeder schee feewischku flakkas wahrdi: u gun-s,
af-s (6-7 pehd.), ahsoht-s, auf-s, aw-s, az-s, jüt-s,
färt-s, flint-s, krahn-s, kruht-s, füt-s, fagt-s,
plaufst-s, fahl-s, fird-s, fmilt-s, siw-s, walst-s,
wehst-s, zilt-s, dself-s, balf-s, blaft-s, gohw-s,
ilkf-s, iskapt-s, jaft-s, nakt-s, ohlekt-s, vahkst-s,
pil-s, pirt-s, sohf-s, schult-s, telt-s, ut-s, wät-s,
waht-s u. t. pr.

Wahrdi, kam daudsskaitls ween: durw-is, makst-is,
näf-is, sprukst-is, un wehl weens wirischku flakkas wahrds:
taud-is. (afinis)

Lohzijumu peegali:

weenskltl. : wahrd.	-s	daudsskltl. : -is
peemant.	-s	-ju
dew.	-ij	-ihm
apf ihm.	-i	-is
weet.	-i	-is.

Pawefksla:

wnf. : wahrd.	(kas?) fird-s	daudsskltl. : fird-is
peemant. (kuras?)	fird-s	firschu (t. i. fird-ju)
dew.	(fam?) fird-ij	fird-ihm
apf ihm.	(ko?) fird-i	fird-is
weet.	(kur?) fird-i	fird-is.

Gewehro! Daudsskaitla peemantota jâ saweenojahs tâ j
ar lidsskanu, kâ mahzihts eefsch § 12. § 32. § 34. pr. wehst-s,
wehstju; makst-is, makschu; sprukst-is, spruschn-u; vahkst-s,
vahkschu; st dabuhn paschu j flaht, pr. walst-s, walstju.

Peelikkums.

§ 36. Ahrfahrtiga peegalinaſchana.

„Aſſins“ ir weenſkaitlā wīrifchēu flakkas, un peegalinaſh pehz § 37.; bet daudſſkaitlā ir ſchis wahrdſ feewiſchēu flakkas, un peegalinaſh pehz „ſkaidrajeem i-ftahweem“, pr. kā „firðs“.

§ 37. „Mēneſ-ſ“ (ſemes pawadoniſ), kufch labi iſſchekramſ no „mēneſ-iſ“ (janwaris, febr. u. t. pr.), ir wīrifchēu flakkas, un peegalinaſh tà:

weenſkltl.: wahrd.	(kas?) mēneſ-ſ
fauzejs	mēneſ!
peemant. (kura?) mēneſ-ſ	
dew.	(lam?) mēneſ-im
apſhm.	(fo?) mēneſ-i
weet.	(fur?) mēneſ-i

Ja daudſſkltl. waja- dſihgſ, tad tas nemams no „ja uftajeem i- ftahweem“.
--

§ 38. „Debef-ſ“ (Himmel), kufch labi iſſchekramſ no „debef-iſ“ (mahkonas), ir feewiſchēu flakkas, un peegalinaſh tà:

weenſkltl.: wahrd.	(kas?) debef-ſ
fauzejs	debef!
peemant. (kuras?) debef-ſ	
dew.	(lam?) debef-ij
apſhm.	(fo?) debef-i
weet.	(fur?) debef-i

daudſſkltl.: debef-iſ

—
debef-u
debef-ihm
debef-is
debef-iſ.

V. II-ftahwi.

§ 39. Sche peeder wiſſi ſhee wīrifchēu flakkas wahrdi us-
-us: al-us, le-dus, leet-us, med-us, tirg-us, wil-
t-us, wirf-us, Mōſ-us, Jēſ-us Krist-us, Pilat-us,
Matte-us.

Lohzijumu peegali:

weenſkltl.: wahrd.	-us
fauzejs	-u
peemant.	-us
dew.	-um
apſhm.	-u
weet.	-u.

P a w e i k f l a :

weenfkl: wahrd. (fas?) al-us

peemant. (kura?) al-us

dew. (kam?) al-um

apfhm. (fo?) al-u

weet. (fur?) al-û.

Daudsskaitla sche n̄aw, bet ja wajadfhgs, tad no „a-stahweem“ nemams, p. pr.: t̄irg-i u. t. pr.

Beidsamo 5 b̄ibeles wahrdū fauzesjs weenigi us -u peegalinaams; nedrihkstam t̄a tad nekad issault: Jēs-us Kriſt-us! Mōſ-us! bet weenigi: Jēs-u Kriſt-u! Mōſ-u!

§ 40. Wehl ir 4 feewifchēu slakkas buhdamee, kureem ir dāudsskaitls ween: pel-us, rag-us, d̄ſirn-us, wasch-us.

P a w e i k f l a :

dāudsskaitl.: wahrd. (pel?) pel-us (pel-a w a s)

peemant. (kuru?) pel-u (pel-a w u)

dew. (kam?) pel-uhm (pel-a w a h m)

apfhm. (fo?) pel-us (pel-a w a s)

weet. (fur?) pel-ûs (pel-a w a s).

Daschōs widutschōs peegalina schōs 4 wahrdus ari t̄a, k̄a eeflehg-tajs peegalinahts.

Usdewums: Laj behrni wiffas p a w e i k f l a s usfakka, us t̄afeli usrafstdami. Laj tee ari wehl zittus wahrdus us t̄afeli peegalina, un, kōpā peegalinaadami, falidina, p. pr.: debef-s un/debef-is; mēnef-s un mēnef-is.

Dsimts un krisibas wahrdi jaraksta wiffur — ari pa-rakstōs, ar pilnigu peegal lu. Now nis rakstams: Kārl Brūn, Pēter Rōsenberg, Jur Spruhd, — bet Kārlis Brūns, Pēteris Rōsenbergis, Juris Spruhds.

Bet falab gan t̄a?

- 1) Laj zits gaifchi sun, pehz kureem stahweem rakstitajs sawu wahrdū peegalina: laj sun, waj tas fauzahs D unful-s (-la, -lam) jeb D unful-is (-la, -lim) jeb D unful-e (-ies, -lem)

jeb D u n k u l - u s (-lus, -lum); waj L a u b - s (-ba, -bam) jeb L a u b - i s (-bia, -bim) jeb L a u b - e (-bes, -bem) u. t. pr.

2) Kad us jautaschanahm: f u r a ? f a m ? f o ? atbild ar peemant., dew., apsilm., pr. P u s h l a , P u s l i m , P u s l i , tad us joutaschanu: f a s ? ar wahrd.: P u s l - i s , ja = atbild: P u s l i (!) P l u h z e j (!) Brān (!) jau ir issauzejs.

P a r a k f t u s bes peegala rakstiht, ir w a r m a h z i b a p r e t w a l d . l i k k u m e e m .

Jeb waj buhs man sawu wahrdu tadēt ween i s l a t w i s k o h t un f w e s c h i n a h t , laj tas f w e s c h u t a t u b e h r n e e m , ja teem war- buht atgaditohs d s h w e k a h d r e i s manu wahrdu peemineht, p e h z g a h r s c h a s buhtu?

S chinī leetā Latweetis pats few tas w i s f u t u n a k a j s , un ta- dēt ari w i s s u p i r m s wajaga p a s c h a w a h r d a m , v a s c h a m Latweetim patikt, t. i. us l i k k u m e e m g r u n t e t e e s .

Zik reebigi skan p a r a k f t o s Latweescha auf ihm w i s s i w a h r d i us - i s un - u s , kad peegalu atmett! p. pr.: T u r (- i s) G r a b (- i s) , J a n (- i s) D e s (- i s) , I n d r i k (- i s) A l (- u s) , J a n (- i s) B u t s c h (- i s) , B r i z z (- i s) M ö s l (- u s) .

II. Peeschkiramajs.

§ 41. a) P a s a k k i b u h t i k a h d u ! (g a l d s , s a h l e u. t. pr.)

b) A p r a k f t i k a t r u b u h t i p e h z n ā k a m a h m w a i z a s c h a n a h m !

W a i z a s c h a n a I. K a h d s i r g a l d s u n s a h l e ? (K a h d s i r w i n s c h , w i n a ?) g a l d s i r : g a r s c h , s c h a u r s , j a u n s , s e m s u. t. pr.; s a h l e i r : s a l a , t r e f n a , i h s a , f a u s a u. t. pr.

G e w e h r o l a b i , kur s h i n i w a i z a s c h a n a „ i r “ s t a w : p r. t ū l i h t a i s „ k a h d s “ . K a d a r s h o w a i z a s c h a n u w a i z a , t a d k a t r r e i s a p r a k f t a- m e e b u h d a m e e : g a l d s , s a h l e , s t a w p a s c h a e e f a h k u m a , un a p- r a k f t i t a j u w a h r d i : g a r s c h , s a t s c h u. t. pr., s t a w a t k a l p a k a l a . S h o a t b i l d i : g a l d s i r g a r s c h u. t. pr., n o s a u z v a „ i s s a z z i s c h a n a s w i s s “ , t a d ē t k a s c h e t o h p i s s a z z i h t s , k a h d a k a t r a b u h t e i r , p r. g a r s a , s a l a u. t. pr.

W a i z a s c h a n a II. K a h d s g a l d s , s a h l e t u r i r ? t u r i r : g a r s c h , s c h a u r s , j a u n s , s e m s g a l d s ; s a l a , t r e f n a , i h s a , f a u s a s a h l e .

Waizafchana III. Kursch galds, sahle tur ir? tur ir: garajs, schaurajs, jaunajs, semajs galds; salà, treknà, ihßà, fausà sahle.

Gewethro, ka sche „ir“ staw abu waizafchanu beigâs; un: galds, sahle staw atbildes beigâs. Schô atbildi: tur ir garßch jeb garajs galds! nosauz pa „aprakftischanas jeb peeschkirshanas wîsi“, tadet ka sche tohp fazzihts, ka tur un tur ir ne-ween galds kahds, bet ari kahds jeb kursch galds tas ir, pr. garßch jeb garajs galds, t. i. galds ar peeschkirtu i pachibu.

Gewethro! Katru wahrdi, kas buhrei ipachibu kahdu peeschkirix, to aprakftidams: kahda tâ ir? jeb kura tâ ir? fauz pa peeschkiramo. Tâ tad ir: garßch, garajs, schaurjs, schaurajs; jauns, jaunajs; sems, semajs; salà, salà; ihßà, ihßà; treknà u. t. pr. peeschkiramee.

§ 42. Isschir labi II. waizafchanas peeschkiramohs, ko nosauz pa ne apsihmeteem (indefinite), no III. waizafchanas peeschkiramajeem, ko nosauz pa apsihmeteem (definite), p. pr.:

a) Garßch galds eenem dauds rûmes: Schini teikumâ naw nemas apsihmehts, naw nemas pee wahrdi faukts, kursch stahry galdeem dauds rûmes eenem, bet tiklai wiss-pârigi issfazzihts, kahds galds dauds rûmes eenem, pr. ikkats galds, kas tiklai garßch. Atrs sirgs wesumâ neder (t. i. ikkats, kas âtrs). Schis naw âtra sirga wesums (t. i. now ne preeksch weena tahda, kas âtrs). Jauna flohta tiri flauka (t. i. ikkatra, kas wehl jauna) u. t. pr.

b) Garajs galds eenem dauds rûmes: Schini teikumâ ir gaischi apsihmehts, ir tiklab kà pee wahrdi faukts, kursch stahry galdeem dauds rûmes eenem, pr. tas, ko wissi kà „garo“ pasift, jeb tò pa „garo“ nosauz. Atrajjs sirgs wesumâ nederihgs (pr. tas stahry sirgeem, kas kà lohti âtrs pasiftams). Schis naw âtra sirga wesums (pr. naw preeksch tâ, ko pa âtro pasift jeb nosauz). Atrajjam sirgam peeschunewajaga (pr. tam, kursch starp sirgeem kà âtrs pasiftams). Atwed âtro sirgu! (pr. tò, ko kà âtru wissi pasift jeb nosauz). Jauna flohta tiri flauka (pr. tâ stahry flohtahm, kura nupat fafeeta).

- Uſdewums: 1) Laj nem ſkölneeki pehz rindas katrs pa buhti, un laj tō tad wahr do taja ar peeschkiramajeem aprakſta pehz minetahm trijahm waizafchanahm;
- 2) laj katrs behrns pee ſaweem teikumeem peemin, kuru atbildi noſauz pa „iſſazzifchanas wiſi“ (pr. atbildi uſ I. waiz.), un kuraſ atbildes atkal pa „veeſchkiſchanas wiſi“ (pr. atbildes uſ II. un III. waizſch.);
- 3) laj katrs ſkölneeks pee ſaweem teikumeem peemin, kuri peeschkiramee ſtahyp II. un III. waizafchanas atbildehm ir „neapſihmeti“ (pr. II. waiz., kura ar „kahds“ eefahkahs), un kuri atkal „apſihmeti“ (pr. III. waiz., kura ar „kurſch“ eefahkas); un
- 4) heidſoht laj faſtāda behrns teikumu, un tō laj vārgroſa tā neapſihmeti un apſihmeti, kā darihts appakſch a) un b). Laj wiſſu tō dara tilgī, lids gaiſchi ſaproht.

§ 43. Neapſihmetee veefchkiſamēe peegalinhās it wiſſi
pehz „a-ſtahweem“ (§ 27), p. pr.: lepn-ſ, lepn-a; ſtingr-ſ,
ſtingr-a; ſtipr-ſ, ſtipr-a; lab-ſ, lab-a; purwain-ſ, purwain-a;
droh-ſch, drohſch-a u. t. pr.

Sauzeja ſcheemwahrdeem na w; ja tā wajadſihgs, tad taſ nemams
no apſihmetee peeschkiramajeem, p. pr.: zeenigajs fungš!
miſajs, labajs draugſ! miſee tizzibas beedri! drau-
dſene dahrga! bet nekad ne: zeenihgs fungš! miſch,
labſ draugſ! miſi tizzibas beedri! draudſene dahrga!
Peeschkiramee war fauzejā ari aif buhdamā ſtāweht: draugi
miſeel māſin ſaldā! Peeschkiramee ſtāw ari aprakſtidami
aif buhdamā, un tohp tad kā buhdamee uſlukoti: Pēteris,
leelajs. Julianas, atkrittejs. Kārlis, peektajs.

Peegalini! zeenihgs tēws, miſch draugſ, dahrga draudſene,
bahrgs wagare, filta maſgafchanahs, remdens mēneſis, augſta bals,

ſlapiſch rudenis, pilns mēneſis, ſila debefs, ſihkſts ledus, jaunas
ragus, zaurumains kaſchohks, ſtuhraina zeppure, labſirdihgs fungš,
peetizziga dwēſele, lidsens kļajums, ſlawena tauta, brīniſchkihgs
gadijums, behruņiſchkiiga miſeftiba.

Gewehr! Peeschkramee peegalinahē:

- 1) neaps. us -s (-sch), feewschē. -a, p. pr. teizams, -a; tumsch, -a; aps. us -ajs, feemischē. -à, p. pr. teizamajs, teizamā.
- 2) neaps. us -ihgs, -iga, p. pr. lehnihgs, lehniga; aps. us -igajs, -à, p. pr. lehnigajs, lehnigà.
- 3) neaps. us -ains, -a; wilnains, -a; spalwains, -a; aps. us -ainajs, -à, p. pr. spalwainaajs, spalwainà.
- 4) neaps. us -ens, -a, p. pr. mērenens, -a; warens, -a; aps. us -enajs, -à, p. pr. mērenajs, mērenà.
- 5) neaps. us -ischklihgs, -a, p. pr. deewischklihgs, deewischkiga; aps. us -ischkligajs, -à, p. pr. behrnischkigajs, behrnischkiga.
- 6) Bet kad wahrdēs kahds, ko kā peeschkramo leeta, neweenu no preeksfche je em peegaleem nepeenem, p. pr. ja nelad newar fazzih: ptāvihgs, dseedihgs zilwehks; ptāwains, dseewains zilwehks; u. t. pr. tur nem tad tahda wahrdā weetā dahrbigas pattibas buhdamo us -ejs un -ajs, un leeta sche kā peeschkramo, p. pr. ir ifti razzejs wirs, jeb kā buhdamo: ir schigls razzejs; tā tik ir rawetaja feewa, jeb: tā tik ir rawetaja. Schim faimneekam ir dschrejs puisis, un wi-nam atkal dschrejs kalps.

„Dschrejs puika behdajahs, kur buhs nemt ligawinu“
(tautas dseesma).

Schōs wahrdus war abejadi wissōs lohijumōs peegalinahē. Wehlahk ari redsesim, kura partizipa weetā schee wahrdi stāw.

- 7) Tautu, walstju, pilssetu, buhdamo u. t. pr. wahrdus leetaht kā peeschkramohs, ar peeschkramā peegalū, Latweetis newar, bet tur janem tam buhdamajs pats ar peemantotaja peegalū, waj ween, jeb daudssktl., un ari ar leelu eefahkuma burtu, ja buhdamo tā paschu raksta, p. pr.

Wāzeetis fakka:

Die russische Sprache,
die lettische Nation,
alle französischen Flüsse,

Latweetis fakka:

Kreewu waloda,
Latweeschu tauta,
wissas Franzijas uppes,

die rigasche Zeitung,	Rīgas avīses,
die Ostsee-Provinzen,	Baltijas gubernās,
das ionische (Ioniēn) Tonges- schlecht,	Iōnu tōnuflakka,
das dorische (Doris) Tongeschl.	Dōru tōnuflakka,
das phrygische (Phrygien) Tongeschlecht,	Friju tōnuflakka,
das äolische (Aeolus, alter- thümlicher Gott der Winde) Tongeschlecht,	Göla tōnuflakka,
das männliche Geschlecht	wirischku flakka
	u. t. pr.

Peegals -iski ir p e e m e f l u peegals, un newar sche nekad
leetahts tapt; tadēl ari sche nekad newar fazziht: latviska wa-
loda, baltiskas gubernās, dōriska tōnuflakka („dōriga“ ari ne)
u. t. pr.

§ 44. Apshmetem p e e s h k i r a m a j e e m ir wirischku
wahrdū weenfskaitla fauzejā, bes wahrdotaja peegala, ari wehl
faws ipats peegals -o, v. pr. mito tētiht! Deewin schēligo!

Apshmeto p e e s h k i r a m o p e e g a l i:

	wirischk.	feewischk.
weenfskl.: wahrd.	- ajs	- à
fauz. (-o)	- ajs	- à
peeman.	- à	- ah̄s
dew.	- ajam	- ajai
apshm.	- o	- o
weet.	- ajā	- ajā.

	wirischk.	feewischk.
daudfskl.: wahrd.	- ee	- ah̄s
fauz.	- ee	- ah̄s
peemant. -o	- o	- o
dew.	- ajeem	- ajahm
apshm.	- ohs	- ah̄s
weet.	- ajəs	- ajās.

Pawefkla:

wtrifchku.

neaps.:

weenfktl.: wahrd. freetn-s,
fauz.
peemant. freetn-a,
dew. freetn-am,
apfham. frretn-u,
weet. freetn-a,

aps.:

freetn-ajs draugs
freetn-ajs draugs!
freetn-a drauga
freetn-ajam draugam
freetn-o draugu
freetn-ajâ draugâ.

feewifchku.

neaps.:

wahrd. sal-a,
fauz.
peemant. sal-as,
dew. sal-ai
apfham. sal-u
weet. sal-â,

apf.:

sal-â lappa
sal-â lappa!
sal-ahs lappas
sal-ajai lappai
sal-o lappu
sal-ajâ lappâ.

daudifktl.: wahrd. freetn-i,
fauz.
peemant. freetn-u,
dew. freetn-eem,
apfham. freetn-us,
weet. freetn-ôs,
wahrd. sal-as,
fauz.
peemant. sal-u,
dew. sal-ahm,
apfham. sal-as,
weet. sal-âs,

freetn-ee draugi
freetn-ee draugi!
freetn-o draugu
freetn-ajeem draugeem
freetn-ohs draugus
freetn-ajos draugos.
sal-ahs lappas
sal-ahs lappas!
sal-o lappu
sal-ajahm lappahm
sal-ahs lappas
sal-ajâs lappâs.

Usdewums preeksch peegal.: jaun-s schkunis, jaun-ajs
schkunis; rud-a misa, rud-â misa u. t. pr. wehl zittus wahrdus,
lids tös bes miffekleem us tâseli usraksta.

Gewehrojums preeksch tahdeem, kas wâziski proht:
Kur Wâzeetis preeksch veeskixamâ leeta neapsihmeto flakkas
wahrdinu: ein, eine, ein, v. pr. ein thätiger Mensch, eine grüne
Birke, ein langes Brett, tur Latweetis nem neapsihmeto pefchki-

ramo, p. pr. strahdihg-s zilwehls, sal-fch bēss, gar-a dēle; bet fur Wāzeetis preefch peeschēiramā leeta apsīhmeto flakas wahr-
dinu: der, die, das, p. pr. der thätige Mensch, die grüne Birke, das
lange Brett, tur Latweetis nem apsīhmeto peeschēiramō, p. pr.
strahdig-ajs zilwehls, sal-ajs bēss, gar-a dēle.

§ 45. Isschēir, kur nākamajōs teikumōs peeschēiramajōs apsīh-
mehts, un fur neapsīhmehts, un pārgroßi tad katru teikumu ar apsīh-
me tu peeschēiramō pa teikumu ar neapsīhme tu peeschēiramō,
un atkal ötradi:

Ussichtige sskolneeki mahzahs. Rupju granti fauz ölas.
Pilns wehders labprahrt neschtudeere. Piktaje em sunem sa-
plehstas ahdas. Deewis ir taisno fahrgs — bet besdeewigo
foghis un atreebejs. Meefihgs jaufums ir garahm brauzejs
weefs — garihgs jaufums ir neschēiramō draugs. Kreetns
eenaidneeks derigahks, neka walfschēihgs draugs. Tur masajā
dfrakstelē flehpjahs leelas leefmas. Sahligu filki ehdušham,
fahyft. Smalko papiri taisa no linu luppateem. Gudrajs
Sālamans usbūweja krahfchāu basnizu. Putni isskausch f kā-
digus kāpurus un angsterus (Engerlinge). Peetizziba miht pee
tikkusch em zilwekeem. Ari kahrstajōs semesfrēkōs dīshwo
zilweki. Mērenōs semesfrēkōs zilweki strahdigaki. Baltajai
rōsei punipuri usplaukt. Melnajam sīrgam padlawās akrattis.
Atbrauzu masās kamanās. Sahrlanā tulpe nobiruſi. La ba
flawa tahlu ſkan.

Usdewumōs: Laj behrni teikumus ari pehz diktaſes usrafsta,
bet usrafstoht laj fatrs behrns apsīhm. peeschē. weetā usrafsta ne-
ap sīhm. peeschē, un atkal ötradi. Kad tāſeles plazzi augſtaku jeb
semakū mainitas, tad ſkolatajs ſakka ſkani katru pārgroſito
peeschē. behrneem preefchā; zittu wiffu laj tee pehz grāmatas pārlabo.
Kam wairahk miffeklu, neka nosazzihts, tam farwi miffekli pehz pa-
veigtaſ ſkolas jabölkstabeere.

§ 46. Peeschēiramō ſalidſinashana:

- 1) kumelsch ir mass;
- 2) funis ir masahks jeb jo mass;
- 3) kurmis ir pa wiffeem masahks, jeb tas wiffumasakajs.

Ißschkir pee katra peeschkiramà 3 kahpus:

- 1) Kumelsch (kad tō ar sirgu falidsina) ir mass (= pirmajš kahps jeb positivs);
- 2) funis (ar weenu weenigu zittu preeskchmettu falidsinahts, p. pr. ar kumelu) ir masahks jeb jo mass (= augstakajs kahps jeb komparativs);
- 3) kurmis (falidsinahts ar dauds zitteem preeskchmetteem, p. pr. ar kumelu un funi) ir pa wisseem masahks, jeb ir tas wissu-masakajs (= wissaugstakajs kahps jeb superlativs).

Ißschkir: issazzischanas wîse: peeschkirchanas wîses:

(I. waiz. kahdi ir mûsu	(II. waiz. neaps. kahdi naschi
naschi?)	mums ir?)
	(III. waiz. apsîhm. kuri naschi
	mums ir?)

weenfskaitls:

pos. mans nasis mass,	{ neapsîhm. mon ir mass nasis,
kom. tawis nasis masahks jeb	{ apsîhm. man ir masahks nasis;
jo mass.	{ neapsîhm. tew ir masahks jeb
	{ jo mass nasis,
sup. wina nasis pa wisseem	{ apsîhm. tew ir tas masakajs
masahks.	{ nasis;
	{ neapsîhm. winam ir pa wisseem
	{ masahks nasis,
	{ apsîhm. winam ir tas wissu-masakajs nasis;

daudsfskaitls:

pos. mani naschi masi,	{ neapsîhm. man ir masi naschi,
kom. tawi naschi masaki jeb	{ apsîhm. man ir masee naschi.
jo masi,	{ neapsîhm. tew ir masaki jeb jo
	{ masi naschi,
sup. wina naschi pa wisseem	{ apsîhm. tew ir tee masee
masaki.	{ nasis;
	{ neapsîhm. winam ir pa wisseem
	{ masaki naschi,
	{ apsîhm. winam ir tee wissu-masee naschi.

Uđewums: 1) Loj beheni tik ilgi mahzahs, lids tee ſchöſ teikumus ta proht ſalidſnaht, fa tee to wiffu no galwas uſ tafeli uſrakſta;

2) loj beheni, ar wahrd eem un raktā, ari toſ no ſcheem pee ſchikramajeem kōpā ar buhdamajeem ſalidſna, kas ſolidſnatees laujahs: augſtis, mehm̄s, muhſchihḡs, ſils, bref mihḡe, laizihḡs, flapjſch, mirſtihḡs, purwains, wiffurklahtbuhdams u. t. pr.

Gewehro! Peeſchikramo fahdu ta wiffos trijs fahpōs no ſtadiht, fauz ſalidſnaht.

§ 47. Peeſchikramee: pee kureem taſ wahrd̄s, uſ kuru tee ſihmejahs, ſtāw peemantotajā:

1) pilns: Kule winam pilna naudas. „Tukſch“, kurſch ir otradiba no wahrd̄a „pilns“, peenem pakala fatreis preekſch neelu „no“ flahit: Ittin tukſch no feena;

2) werts: Desmit däldeku werts. Waj tahds neleetis ſchelaſtibas werts?

3) fārihḡs: Gohda fārihḡs;

4) Peeſchikramee, kuri mēru jeb wezzumu apſihme: Meitene triju mēneſchu jeb tſchetru gadu wezza. Diwu pehdu plats, garsch, augſtis.

III. Skaiteklis.

§ 48. Skaitekli ir tahi di wahrdi, kuri apſihme ſkaitlu jeb daudſmu, p. pr. diwi deenas, wiffi ſilwei, daudſ falmu, maſ graudu, drufku maiseſ.

Buhdamo ſkaitu war uſbōt apſihmeti un neapſihmeti; ſkaitus tadēt eedala apſihmetōs un neapſihmetōs, p. pr. peezi juttelli, ſeptitajs aprils; daschi miffekli, wiffi lōpi, daudſ gadu, wa irahk nedehlu, pārs reekſtu.

§ 49. Apſihmetee ſkaitekli atkal eedalahs:

1) gruntsſkaiteklōs, uſ waizafchanu: zif? Schee uſdohd, buhdamo ſkaitu apſihmeti, p. pr. tſhetras (zif?) gadſlahrtas, diwpa dsmi tmeſchi; un

2) fahrtibassſkaiteklōs, uſ waizafchanu: kurſch? Bes ſkaita ſchee ari weetu uſdohd, kuru leeta fahda pehz fahrtas eenem, p. pr. dewitajſ (kurſch?) auguftis, aſton padſmitajſ pūrſ.

§ 50. Gruntsskaitekli (zif?)

- 1 weens, feewſchē. weena.
- 2 diwi.
- 3 trihs.
- 4 tſchetri, feewſchē. -as.
- 5 veesi, f. -as.
- 6 ſeſchi, f. -as.
- 7 ſeptini, f. -as.
- 8 aſtoni f. -as.
- 9 dewini, f. -as.
- 10 deſmit.
- 11 weenpadſmit, t. i. weeupa-
deſmit jeb weens pee deſmit.
- 12 diwpađſmit.
- 13 trihspađſmit.
- 14 tſchetrpađſmit.
- 15 peezpađſmit.
- 16 ſeſchpađſmit.
- 17 ſeptinpađſmit.
- 18 aſtonpađſmit.
- 19 dewinpađſmit.
- 20 diwdeſmit.
- 21 diwidesmit weens, f. -a.
- 22 diwidesmit diwi.
- 30 trihsdeſmit.
- 40 tſchetrdeſmit.
- 50 peezdeſmit.
- 60 ſeſchdeſmit.
- 70 ſeptideſmit.
- 80 aſtondeſmit.
- 90 dewindeſmit.
- 100 ſimt.
- 200 diwſimt.
- 300 trihsimt.
- 400 tſchetrſimt.
- 1000 tūkſtohſch.
- 2000 diwtūkſtohſch.

kahrtibasskaitekli (furſch?)

- 1 pirmajs, feewiſchē. pirm-ā.
- 2 ötrs, f. -ā.
- 3 trefchajſ, f. -ā.
- 4 zettortajſ, f. -ā.
- 5 peektajſ, f. -ā.
- 6 festajſ, f. -ā.
- 7 ſeptitajſ, f. -ā.
- 8 aſtotaſ, f. -ā.
- 9 dewitaſ, f. -ā.
- 10 deſmitaſ, f. -ā.
- 11 weenpadſmitaſ, f. -ā.
- 12 diwpađſmitaſ, f. -ā.
- 13 trihspađſmitaſ, f. -ā.
- 14 tſchetrpađſmitaſ, f. -ā.
- 15 peezpađſmitaſ, f. -ā.
- 16 ſeſchpađſmitaſ, f. -ā.
- 17 ſeptinpađſmitaſ, f. -ā.
- 18 aſtonpađſmitaſ, f. -ā.
- 19 dewinpađſmitaſ, f. -ā.
- 20 diwdeſmitaſ, f. -ā.
- 21 diwidesmit pirmajs, f. -ā.
- 22 diwidesmit ötrs, f. -ā.
- 30 trihsdeſmitaſ, f. -ā.
- 40 tſchetrdeſmitaſ, f. -ā.
- 50 peezdeſmitaſ, f. -ā.
- 60 ſeſchdeſmitaſ, f. -ā.
- 70 ſeptideſmitaſ, f. -ā.
- 80 aſtondeſmitaſ, f. -ā.
- 90 dewindeſmitaſ, f. -ā.
- 100 ſimtaſ, f. -ā.
- 200 diwſimtaſ, f. -ā.
- 300 trihsimtaſ, f. -ā.
- 400 tſchetrſimtaſ, f. -ā.
- 1000 tūkſtohſajſ, f. -ā.
- 2000 diwtūkſtohſajſ, f. -ā.

1000000 milijohns.

1000000000000 bilijohns u. t. pr.

§ 51. Gruntsfskaitekli: 1*) un 4—9 peegalinhabs pehz „a-stahweem“, un dabuhn peegalinoht tō paschu lohjumu, fo buhdamajs dabuhn, p. pr. Meesneeks fapirzees tschetrus wehrschus, dewin a s gohwis, un diwidesmit peeza s ait a s.

Peegalini! weens srgs, weena aws, feschti wehrfchi, astonas wärpas u. t. pr.

No fa weenoteem skaitleem peenem heidsamajs zippars ween buhdama pegalalu, p. pr. Trihsdesmit weens wirs, peeze desmit weena feewa. Desmitneeki no 21—99 nekad netohp peegalinati.

Peegalini preeskhejohs diwi teikumus! u. t. pr.

§ 52. „Diw“ un „trihs“ peegalinhabs tà:

w̄rischē.	fēewiſchē.
wr. diw-i, trihs	diw-i (diw-as), trihs
p. diw-u, triju	diw-u, triju
d. diw-eem, trijeem (trim)	diw-ahm, trijahm (trim)
ap. diw-i, trihs	diw-i, trihs
wt. diw-ös, trijos	diw-äs, trijas.

§ 53. Skaitekli „desmit“, „simt“ un „tūkstohfch“ naw peegalinami; skattees ari § 51. pa fa weenoteem skaitkleem, p. pr. Desmit wiru spehks. No tūkstohfch rumbuleem sche simt rubulu istrukft — bet no buhdamajeem: (schis) „desmits“, (schis) „simts“, (wisch) „tūkstotis“ peegalinhabs pirmee diwi tà:

weenſſtl.:	dauđſſſtl.:
wr. desmit-s, simt-s	desmit-i, simt-i
p. desmit-s, simt-s	desmit-u, simt-u
d. desmit-am, simt-am	desmit-eem, -ahm; simt-eem, -ahm
ap. desmit-u, simt-u	desmit-us, simt-us
wt. desmit-å, simt-å	desmit-ös, -äs; simt-ös, -äs.

Wireschhu flakkas daudſſſtl. ween war buht buhdamajs.

*) Leeta wairabk „kahds“ pa neapsihmeto flakkas wahrdinu, neka „ween s“!

p. pr. fwefch zilwehks atnäza, jeb fwefch zilwehks kahds atnäza.

„Tūkstotis“ peegalinhās tā:

ween fktl.:

daudssktl.:

wr. tūkstot-is

tūkstoschi, -as

p. tūkstoscha

tūkstoschu, -u

d. tūkstot-im

tūkstoscheem, -ahm,

ap. tūkstot-i

tūkstoschus, -as

wt. tūkstot-i.

tūkstoschos, -as.

Wirischku flakkas daudssktl. ween war buht buhdamajš.

Gewehro! Schos trihs buhdamohs war daudssktaitlā, abās flakkas, ari kā peefchekiramohs leetaht.

Mēginumi: Manu dīshwesgadu treschajš defmits wehl naw pilns. Winstch-jau eegāja peektajā defmitā. No tēwa mantibas jau ötrs simts isdōts, un treschajam simtam ari jau labās rohbs. Pehz bibeles schis jau festajš gadu tūkstotis, kamēr paſaule radita.

Uſdewums: Laj behrni ari paſchi teikumus wissōs lobzijumōs fazere, un laj peegalina uſ tāſeli: festajš gadu tūkstotis u.t.pr.

§ 54. Gruntsſkaitekki no 11—19 tikkai tad ween peegalini, un pr. wisswairahk dewejā, kad ſkaititohs preefschmettus līds nepeemin, p. pr. Isdali tō wineem diwpadſmiteem (pr. wireem). Schini dahrjsā trihspadſmit-ahm (pr. ahbelehm) naw rūmes.

Ari wissi „defmit“, wissi „simt“, un wissi „tūkstosch“ tā (bet weenigi tā) war peegalinati tapt, p. pr. Sche naw trihsdefmitahm (= feewohm) deenu dahrba. Sche naw pēezsimteem (pr. saldateem) pārtikſhanas, bet tur ir pārtikſhana aſtontūkstoscheem.

Uſdewums: Laj ſkolneeki teikumus faſtāda!

§ 55. Pee ſtahryuſſkaitekkiem no 101—999 ir dauds labaki, wissu bes „un“ rakſtiht, p. pr. Simt (un) iſchetri. Diwiſimt (un) pēezpadſmit. Iſchetriſimt ſeſchdefmit (un) dewini.

§ 56. Kahrtibassſkaitekki it wissi, bes „ötrs“, peegalinhās pehz apſhmeteem peefchekiramajeem, t. i. pehz § 44.

Gewehro! Pee daudſpantigeem kahrtibassſkaitekkiem paleek defmitneeki, simtneeki, tūkſtoſchneeki u. t. pr. negrōſiti

— weeneneekus ween kā fahrtibas ſkaitekus peegalina, p. pr. Diwideſmit trefchajſ jūlis. Tükſtohſch aſtonſimt ſeptindesmit trefchajā gadā.

Uſdewumſ: Laj ſkolneeki beidoht minetohſ diwi teikumus uſ tafeli peegalina!

§ 57. Pee kōpuſkaitekſeem peeder minetee buhdamee: deſmits, ſimts, tükſtotis, un tad wehl metteens (ſkaitſ no 3, p. pr. ſiwihm), kahlſ (ſkaitſ no 30, p. pr. ſiwihm), pārſ, duzzis, ſchakſ (60) un abi, furſch tā peegalinahſ:

wārhſ.

wahrd. abi
veemant. abu (abeju)
dew. abeem
opſhm. abus
weet. abds

feewiſchſ.

abas
abu (abeju)
abahm
abas
abās

Gewehro! 1) Pehz kōpuſkaitekſeem, bes ween pehz „a b i“, ſtāw peemantotajſ, p. pr. Wehl naw pilns pehz kr. dſimt ſchanas ötrs ſülfotis, dewitajſ ſimts, un aſtotajſ deſmits gadu. Duzzis ſchliwju. Swejneeks ſakehris kahlu un metteenu ſiwju, un weenu ſchalku wehſchu. Man ir pārſ labu ſpalwu. Peemantotajſ ſtāw ari pehz: daudſ, mas, wai-rahſ un zik?

2) Peemantotajā ſtāw ari ſkaitamajſ, ja tas teikuma eefah-
kumā, un laj ari pehz wina nāktu kahdſ ſkaitekliſ nāldamſ,
p. pr. Gohwju wiſch tur wairahſ neka diwideſmit, bet ſirgu ſikkai trihſ waj tſchetrus.

Ari tad rafſti tā, kād ſkaitlu tik tā no leeluma uſdohd, p. pr. Behrns ir gadu peezu wezſ. Tur ſtrahdaja wiru dewini.
Uſdewumſ: Laj ſkolneeki haſtāda teikumus!

§ 58. Zikkahdibas ſkaitekli, kuri wiſſi uſ jautaſchonu:
zikkahdſ? atbild, dabuhn pa peegalu -ahdſ, -ada, p. pr.
weenahdſ, diwejahdſ, trejahdſ, ötrahdſ, abejahdſ u. t. pr.

§ 59. Dalamibas ſkaitekli ſ dabuhnam zaur grunts
un kōpuſkaitekli aprakſtichanu ar preeſchneeku pa:

pa weenu (weenam)	pa pāram
pa diwi (diweem)	pa weenpadfmit
pa trihs (trim)	pa diwpadfmit
pa tschetri (tschetreem)	pa desmit
u. t. pr.	pa simt
pa duzzi	pa sefchsimt
pa gabalam	pa tūkstohsch.

Skaitls tohp tik no leeluma apfihmehts, ja schō skaiteklu daudsfktl. nem kōpā ar pa: pa simteem, pa tūkstoscheem, pa dutscheem u. t. pr.

§ 60. Daku skaitekli.

- 1) Jaukti skaitli: ar wessleem, un pufsehm no weenenekeem, ir issfauzami peeschkiramajā (bet tik weeneneeki), ar fahrtibas skaitekla peegal, un kōpā ar „puſſ“; ari skaitamajs stāw peeschkiramajā, v. pr. puſſōtra ahbola, puſſtreshas mahrjinās, diwidesmit puſſpeekta rubula, tschetsimt puſſfesta gada;
- 2) Ja neapfihmesām puſſes no weenenekeem, bet no simtnekeem un tūkstoschnekeem, tad simts un tūkſtotis, un tāpat ari wiſs, ko skaita, rakstams peeschkiramajā, v. pr. puſſtresha simta, puſſōtra tūkstoscha, puſſpeekta simta saldatu, puſſdewita tūkstoscha rubulu, wehl atlifka puſſastota tūkstoscha dedsimatu ūteegeku;
- 3) Ja preeskneeka fahda dēl wajadsetu schi jeb tā lohzijumlaha, tad stāw skaitamajs ari tanī paſchā lohzijumlaha, kurā fahrtibas skaiteklis atrohdahs, v. pr. uſ puſſastotahm pūraweetahm.

Gewehro! Pee jaukteem skaitleem, kā patlaban redsejahm, stāw pehz „puſſ“ katkreis fahrtibas skaiteklis ar neapfihmeto peeschkiramo peegal.

- 1) Dakas, kur skaititajs ir „weenā“, tohp apfihmetas zaur fauzeju, kas ir fahrtibas skaiteklis — bet b e ſ peegala, v. pr. $\frac{1}{2}$ = treschdata; $\frac{1}{4}$ = zettortdata; $\frac{1}{8}$ = aſtodata; $\frac{1}{16}$ = peekdata; $\frac{1}{32}$ = desmitdata; $\frac{1}{64}$ = sefchpadfmitdata u. t. pr.;
- 2) Kur skaititajs leelahks pa „weenu“, tur fakka: $\frac{2}{3}$ = diwi ūeptidatas; $\frac{5}{16}$ = peezas simtdatas. Bet $\frac{3}{2}$ naw wiſ = zetorngħiha tunda.

trihs v̄trdalas, bet = trihs pusses; $\frac{2}{2}$ = diwi diwidesmit-
weena data.

§ 62. 1) Kad pehz grunts̄skaitl. stāw mērs, fwařs un
nauda, bet bes mērojamā, bes fwexamā, bes naudas weelās
peesihmejuma, tad schee wissi peegalini, p. pr. diwi pūri,
tschetri birkawi, desmit rubuli;

2) Ja mērojamajš, fwexamajš u. t. pr. lids peeminehts,
tad stāw tee peeschēramajā, un pr. pakalā: peezaš ohlektis
wadmalas, dewini rubuli fudraba, mēs isdewahm peezi seeki
linufeklu, un peezaš mahrzinas fwesta u. t. pr.

§ 63. Laikaapſihmeschana pehz pulkstena:

1) Zif pulkstehn? peezi, feschi, dewini, diwpadſmit!

2) Ziffōs? pulkstehn' weenā, pulkstehn' weenpadſmitōs.

Puſſtundas zaur „puſſzel“ apſihmejamas: puſſzel trihs,
puſſzel trijs; $\frac{1}{4}$ un $\frac{3}{4}$ us „weenu“ falka: zettorkfnis us weenu,
trihs zettorkfni us fescheem; ~~zettorkschwa flanda~~

3) Zif gadu atpakal? (ar apſihmetaju) feshus gadus, un peezaš
nedehlaš atpakal.

§ 64. Pee gadu un mēnescha deenu peesihmeschana s
stāw deena un gads — weetotajā: tūkſtohſch astonſimt
ſeptindefmit trefhajā gadā; mēnescha wahrdš palek nepeega-
linahs kōpā ar „mēnescha“ (veemantotajš): festajā dezember'
mēnescha deenā; jeb deena un mēneſi stāw weetotajā;
festajā dezemberi:

Tūkſtohſch astonſimt ſeptindefmit trefhajā gadā
(festajā dezember' mēnescha deenā), festajā dezemberi.
Var ari deenu un mēneſi ween weetotajā peegalinahs: Tūk-
ſtohſch astonſimt ſeptindefmit trihs, festajā de-
zemberi.

IV. Weetneeks.

§ 65. Weetneeki ir tahdi wahrdi, kuri buhdamo weetā
stāw, us preelschmetteem norāda, jeb pehz teem waiza.

	Ísfch̄kir 3 patti bas weenfskaitlā un daudfskaitlā:
Es	weenfskaitl.: ir I. patti ba (ku ra runa)
tu	" II. " (ar ku runa)
winsch, wina	" III. " (pa ku runa)
	dau dfskaitl.: mēs jūs wini, winas.

	buhdamā weetneeks.
--	-----------------------

	weenfskaitls:
I.	Kārlis fakka „Kārlis fin“
II.	Kārlis fakka us Anfs „Anfs fin“
III.	Kārlis fakka sno brāka „brālis fin“
	mēs finam
I.	Kārlis un Anfs fakka „Kārlis un Anfs fin“
II.	Kārlis fakka us Juri un Pēteri „Juris un Pēteris fin“
III.	Kārlis fakka sno brākeem „brāli fin“
	jūs finat
	wini fin
	winas fin.

Íssfakaidrojums: Íssfazzijumā „Kārlis fin“, ir preefschmets „Kārlis“ pa buhdamo. Ja ščo íssfazzijumu pārgroša un fakka „es finu“, tad šče buhdamā „Kārlis“ weetā „es“ eestahjahs. Ščis wahrdinsch „es“ stāv buhdamā w etā, un tadēt winu tad ari sauz pa weetneeku.

Gewehro! „es, tu, winsch, wina, mēs, jūs, wini, winas“ ir patti ge weetneeki.

Usdewums: Laj behrni preefschejo preefschih mi tā mahzahs, ka tee tō ſpēj no galwas us tāfeli usrakstiht. Laj ari paschi wehl zittas preefschihmes nem!

§ 66. I. Battigohs' weekneus v e c g a s i n a t a:

wahdotajš:	peemantotajš: (pehj ſū ſū?)	deweijš: (nam eš dohdu?)	a p ſ i h metajš: (fo eš valiftu?)
1. eš (ſūmu)	(tu ilgojeſ ſehj) maniſ	(tu dohdu) maniſ	(tu valifit) maniſ
2. tu (ſūni)	(eſ ilgojohſ ſehj) tewiſ	(eſ dohdu) tew, tewiſ	(eſ valiftu) tevi
3. wiñd (ſūn)	(" ") wiña	(" ") wiñaam	(" ") winu
wina (ſūn)	(" ") wiñat	(" ") wiñat	(" ") wiñat
	w e e n f f a i t l a :		
1. eš (ſūmu)	(tu ilgojeſ ſehj) maniſ	(tu dohdu) maniſ	(tu valifit) maniſ
2. tu (ſūni)	(eſ ilgojohſ ſehj) tewiſ	(eſ dohdu) tew, tewiſ	(eſ valiftu) tevi
3. wiñd (ſūn)	(" ") wiña	(" ") wiñaam	(" ") wiñat
wina (ſūn)	(" ") wiñat	(" ") wiñat	(" ") wiñat
	d a u d ſ f f a i t l a :		
1. mēſ (ſūnam)	(juſ vulſtehnſ et pehj) muñu, muñ	(juſ dohdat) muñu	(juſ valifit) muñu
2. juſ (ſūnat)	(muñ " ") juñu, juñ	(mēſ dohdam) juñu	(mēſ valifam) juñu
3. wiñi (ſūn)	(" " ") wiñu	(" " ") wiñet	(" " ") wiñus
wiñas (ſūn)	(" " ") wiñu	(" " ") wiñam	(" " ") wiñas

Gewehro! 1. Kur teikumā dōmas weegli faprohtamas, tur pattigee weetneeki katreis atmettami, p. pr. (Es) lu h g schu tautu dehlinu, laj (wirsch) pa manihm gawile.

Gewehro! 2. Kad kas nevattigi (t. i. neweenas pattibas nepeeminoht) issakkams, tad nemams, waj nu

1) fazzeekla tagades jeb aistezzes III. pattiba daudssktl., bes pattiga weetneeka: Safka, un tas ir pateeriba, ka pa- faulē dauds wiltibas. Wissu newar tizzeht. Tur ta dseedaja, ka wissa birse nofkaneja; jeb

2) fazzeeklis passiwā: Tas naw finams! (Tagad. partizips passiwā). Tas muhscham naw dsirdehts. (Aistezzes partizips passiwā). Wāzeetis sakka sche „man“.

Mēginums: Es tas zilwehks, kuru tu mekle. Wirsch ilgojahs pehz tewis. Mušu padoms neisdewahs. Pawadat mani! Mēs schoreis lohti noseeguschees. Sohdat mūs, bet wina m peedohdat. Atreebschanahs peeder tew u. t. pr.

Usdewums: 1. Laj pārmaina skolneeki us tafeli preekschejo teikumu weetneekus no weenskaitla daudsskaitlā, un atkal ötradi, bet pattibu pret pattibu, pr. „Es (I. pattiba weenstkl.) tas zil- wehks, kuru tu (II. patt. weenstkl.) mekle“, laj pārmaina ta: „Mēs (I. patt. daudssktl.) tee zilweki, kurus jūs (II. patt. dauds- skaitlā) meklejat“ u. t. pr.

2. Laj ari paschi zittus teikumus fastāda ta, kā skolatajs us- dohd, un kā ween fastādiht eespējams.

§ 67. II. Jautataji*) weetneeki: kas? kursh, kahds?

buhdamā un pe- schkiramā weet- neeki:	buhdamajs:	buhdamā weetneeks:
wr. kursh, kahds	(-ajs, fwesch) zilwehks fin?	kas fin?
p. pehz kura, kahda	(-à fwescha) zilweka ilgojohs?	pehz kā ilgojohs?
d. kuram, kahdam	(-ajam, fwescham) zilweka m laj atdohdu?	kam laj atdohdu?
ap. kuru, kahdu	(-o, fweschu) zilweku pasiftu?	ko pasiftu?
wt. kurā, kahdā	(-ajā, fweschā) zilwekā tu eemihlejees?	kāni tu eemihlejees.

*) Kursh, kas: ir ari salīsinataji (beziehende) weetneeki, p. pr. Tikkums, kursh apfahrgajams, naw apfahrgafchanas zeenihgs. Tikkums, kas gan fatram nafta buht leekahs, aplaimo wissus zilwekus.

Mēginajumi: Kas Ameriku usgāja? Ko redsi? Kur a pafaulesdala tā kahrstakā? Kahdi behrni dara wezzakeem preeku? Skohpfaks ir sīgs, kurfsch winu wed, un uhdeni dixer. Peedsfhōjam bendestibas, us kura h̄m sahle neaug. Zilweli, kuri dauds pa bibeli runa, naw wis ari katrreis tee dedsigakee bibeles pateesibas zeenitaji un fahrgataji u. t. pr.

- Usdewum: 1) Laj skolneeki usfakka katru weetneeku, no wahrdotaja fahkoht, tik tekloschi wissos lohzijumos, ka it nemās neadurahs; 2) Laj tee paschi teikumus faraksta, kurds no katra weetneeka wissi lohzijumi nāk preefschā.

§ 68. III. Peefawinataji weetneeki: mans, mana; taws, tawa; faws, fawa. Apfihmetee: maneji, taweji, faweji (Nefakki: manejee u. t. pr.)!

waiza:	buhdamajš:	buhdamà weetneeks:
Fura?	Kārlis fal. „es schodeen K. fungē“ K. fal. us Juri „tu schod. Jura k.“ K. fal. no J. „winsch schod. J. t.“	K. fal. „es schod. faws (mans) t.“ K. f. us J. „tu sch. faws (taws)t.“ K. f. no J. „winsch schod. faws t.“

Gewehro! Katrai no wissahm 3 pattibahm ir faws peefawinataju weetneeks:

pattige:	peefawinataji:
1. es (ipafchneeks)	ſchis ir mans galds
2. tu (ipafchneeks)	" " taws "
3. winsch (ipafchneeks)	" " wina "
wina (ipafchneese)	" " winas "
1. mēs (ipafchneeki)	" " müſu "
2. jūs (ipafchneeki)	" " juſu "
3. wini (ipafchneeki)	" " winu "
winas (ipafchneezes)	" " winu "

Gewehro! 1. Schee weetneeki peegalinahs wissi pebz „astahweem“.

Gewehro! 2. „Saws“ now III. pattibas weetneeks ween, bet preelsh wiffah m trifahm, p. pr. Es neesmu sawu (manu), tu neesfu sawu (tarvu), un wiñsh now sawu labumu eeweheiros. Mēs meklejam sawu (mūsu), jūs meklejat sawu (jūsu), un wiñi, wiñas mekle sawu labumu.

Uſdewums: Peegalini! Tawa besdeewiga fchaubifchanahs. Saws behdihgs liktens. Mans affajs rohkas sāgs u. t. pr.

§ 69. IV. Weetneeks, atpakałnorāditajs:

wahrd.	— —
peemant.	fewis
dew.	few, fewihm
apfihm.	few, fewi
weet.	fewi.

buhdamajs:	buhdamā weetneeks:
p. Kārlis zeefch Kārla dēl	Kārlis zeefch fewis dēl
d. K. meera K. nenowēleja	K. meera fewihm nenowēleja
ap. K. apgāda K.	K. apgāda fewi
wt. Kārlis Kārlī eemilejees.	K. eemilej. fewi.

Gewehro! Atpakałnorāditaju fazzekus, kuxi bei-
dsahs us: -oħs, -eħs, -aħs, newar nekad leetaht kōpā ar
„fewis“.

Neraksti: Es pats zetohs un masgajohs „fewi“, bet raksti:

- 1) { Es pats zetohs un masgajohs, jeb
- 2) { Es pats fewi zelu un masgaj.

Neraksti: Es waru „fewihm“ maist pelnit ees, bet raksti:

- 1) { Es waru maist pelnites, jeb
- 2) { Es waru few maist pelniht.

§ 70. V. Іsschēr norāditajus un apīshmetajus weet-neekus:

waiza:	norāditaji:	apīshmetaji:
a) Kurfch (skolneeks) nizzinajams?	ſchis (ſkol.) winſch (ſl.)	taſ pats (ſkolneeks), kurſch tappa peeminehts, taſ (ſkolneeks), kurſch ſawu peenākumu peemirſis; tillab weens (ſkolneeks), lā otrs (ſkolneeks), es pats,
b) Kahds ſkol. tohp nizzinahts?		tahds, ſchahds (ſkolneeks) [tohp nizzinahts, zits (ſkolneeks) tohp nizzinahts.

Gewehro! winſch, -a; tahds, -a; ſchahds, -a;
weens, -a; otrs, -a; zits, -a; u. t. pr. peegalinhahs pehz
„a-stahweem“.

„Schis“ un „taſ“ peegalinhahs tā:

weenſkaitls:

wrifſchē.

feewiſchē.

wr. ſchis	ſchā, ſchī
v. ſchī	ſchās, ſchis
d. ſchim	ſchai, ſchij
ap. ſchō	ſchō
wt. ſchinī, ſchī.	ſchai, ſchā, ſchinī, ſchī.

dauðſſkaitls:

wr. ſhee	ſchās, ſchis
v. ſchō	ſchō
d. ſheem	ſchām, ſchim
ap. ſchōs	ſchās, ſchis
wt. ſchōs, ſchinīs.	ſchās, ſchinīs, ſchis.

Gewehro! „Schahds tahds“ kōpā leetahts, der preefſch
iſſmeeschanaſ, un zitta newertibā nolikſchanaſ, v. pr. Winſch
ſchahdus tahdus neekus plukſt. Winſch klauſa, ko ſchahds tahdſ
winam eeteiz.

	wīrifchē.	weenfklaitls:	feewifchē.
--	-----------	---------------	------------

wr. tas	tā		
p. tā	tās		
d. tam	tai		
ap. tō	tō		
wt. tai, tant.	tai, tanī.		
		dau dffklaitls:	
wr. tee	tās		
p. tō	tō		
d. teem	tām		
ap. tōs	tās		
wt. tōs, tanīs.	tās, tanīs.		

Gewehro! Neleeta nekad neleetigi pa flakkas wahrdineem nedfs „ta s“ un „tā“, nedfs ari schō abu wahrdu zittus lohzijumus.

Mera fkti (flakkas wahrd.):
Dohd man (tō) naudu.
(Tā) nozirptā awē neehd.
Aiswer (tō) lohgu!
Gribetu, bet nespēju finaht, waj
(tā) mirona galwa zittreis
augftmanim jeb nabagam pee-
derejusi.

„Pats“ peegalinahs tā:

	wīrifchē.	weenfklaitls:	feewifchē.
wr. pats	patti		
p. pascha	paschas		
d. pascham	paschai		
ap. paschu	paschu		
w. paschā.	paschā.		
		dau dffklaitls:	
wr. paschi	paschas		
p. paschu	paschu		
d. pascheem	paschahm		
ap. paschus	paschas		
wt. paschōs.	paschās.		

Mēginajumi: Kalps wēlejahs pats brunineeks tapt. Kas pa ērzelī usaugt taifahs, tas affinahs jau mass. Kam padoms neder, tam now lihdsams. Kas ko proht, tō tur zeenā. Neapraudi nomiruschohs, bet apraudi tōs, kas preeksch nahwes dreb. Munasim pa schim un winahm semehm. Tahdā semē, kahda Italijs, labprah tēst u. t. pr.

- Usdewums: 1) Skolatajs teiz minetohs teikumus pa weenam rāmi preekschā, un skolneeki raksta atkal satru teikumu us tāli pakal, bet tā: weetneeks ar wiffu teikumu, ja tas weenfsaitlā, teem usralstams daudfsaitlā, un atkal ötradi; p. pr. skolatajs fakka: Kalps wēlejahs pats brunineeks tapt; bet skolneeki raksta tā: Kalpi wēlejahs paschi brunineeki tapt. Weetneeku, pārleezinaschanahs dēl, waj pasinuſchi, laj paſtrīpa.
- 2) Laj paschi teikumus fāſtā! Laj satru weetneeku telkoschi wiffos lohžijumos usfakka jeb usraksta!
- 3) Laj peegalina: Bits augfts kohs. Wīſch, tas pats eerohzis. Ikkatr̄s, ſchahds tahds nelga. Waj weens jeb ötrs u. t. pr.

§ 71. VI. Neapsihmetee un wifspārigee weetneeki.

waiza:	neapsihmetee:	wifspārigee:
a) pattibas:	kahds nekahds	
kas ſin?	fautkahds jebkahds	{(gil.) ſin}
	kahds	
	faut kurſch jeb kurſch	{ ſin }
	(kā kurſch)	
	weenſ ſin	
	zitti ſin, zitti nesin	
	dafch ſin	
b) leetas:	fautkas	
kas pasudis?	jebkas	{ ir pasudis }

Gewehro! Pee wisseem scheem weetneekem netohp pirmee no salikta jeem wahrdeem, t. i. kaut-, jeb-, ik-, ne-, nekad peegalinati, bet tikkai beidsamee ween. Kà beidsamee peegalinhahs, jau sinams.

Mēginajumi: Kreetnu wiru ikkatr̄s zeeni. Ikkurfsch pulejahs pehz eesvēshanas. Wēlahs jebkahd̄s ko laba paſoule panākt, tad laj kustahs. Dafch lab̄s zaur ſkādi kautko eemahzijees. Kas nekà naw mahzijees, tam naw ari nekà ko aismirft. Neustizzi wisseem! u. t. pr.

Usdewums: Ikkatr̄s gohda wirs. Kautkurfsch dahrbs u. t. pr. ir peegaliniami. Laſ wehl buhtu beidoht ſkolataja paſcha usdewumi un noprassijumi daschadi.

V. Sazzeſlis.

§ 72. Sazzeſlis ir tahds wahrds, kurſch no buhtes iffakka: ko tā dara, jeb kas ar winu tohp darihts.

Waizaschana: I. Ko behrns dara? behrns fehd, mahzahs, dſer u. t. pr.

II. Kas tohp ar behrnu darihts? behrns tohp fehdinahs, mahzihts, dſirdinahs u. t. pr.

Pirmajā mēginajumā fazzeſlis no behrna iffakka, ka wiſch pats ſchō jeb tō dara — tahdu fazzeſli fauz pa dahrbi gu (aktiws) fazzeſli; otrā mēginajumā fazzeſlis no behrna iffakka, ka wiſam ſchis jeb tas jaſeeſch — tahdu fazzeſli fauz pa zeetigu (paſfiwē) fazzeſli.

§ 73. Sazzeſlis neaprakſta ween buhti, jautadams: ko dara tā? jeb kas tohp ar wiſu darihts? bet ari iffakka no tās:

- a) kurā laikā ſchis jeb tas ar wiſu noteek, notikka, notiks; un
- b) ar kuru pottibū turklaht ſchis jeb tas noteek.

İſſchēkir 3 laikus un 3 pattibas indikatiwā (neap-rohbeschotajs iſſazzijums).

A. Nepabeigto dahrboſchanohs apſihme 3 laiki:

Tagade (presens): (kas noteek tagad?)	Aisteze (preteritum): (kas notiſka zittreis?)	Näkotne (futurum): (kas reis notiſs?)
	w een ſt.	
*) 1. zetu	1. zehlu	1. zehſchu
2. zel	2. zehli	2. zelsi
3. zet	3. zehla	3. zels
	d a u d ſ ſ t.	
1. zelam	1. zehlahm	1. zelſim
2. zefat	2. zehlaht	2. zelſit
3. zet	3. zehla	3. zels.
(Reefmu weſl ar zehſchamu gattaw)	(Begl bijahm pee zehſchamu, tag ſhiſ jeb tag notiſſa)	(Dahrſ ar zehſchamu n ſa h ſ ee e ſ)

B. Pabeigto jeb aprakſtitio dahrboſchanohs apſihme täpat 3 laiki (Aistezeſ partizips aktiivā ar buht):

Aprakſtitia tagade: (perfektum)	Aprakſtitia aisteze: (pluſkwamperfektum)	Dömatä näkotne: (futurum elſakt.)
(kas ir notiſ. patlaban?)	(kas bija toreisnotiſſis?)	(kas buhs reis notiſſis?)
	w een ſt.	
1. effmu zehlis	1. biju zehlis	1. buhſchu zehlis
2. effi zehlis	2. biji zehlis	2. buhſi zehlis
3. ir { zehlis zehluſi	3. bija { zehlis zehluſi	3. buhs { zehlis zehluſi
	d a u d ſ ſ t.	
1. effam zehluſchi	1. bijahm zehluſchi	1. buhſim zehluſchi
2. effat zehluſchi	2. bijabt zehluſchi	2. buhſit zehluſchi
3. ir { zehluſchi zehluſchas	3. bija { zehluſchi zehluſchas	3. buhs { zehluſchi zehluſchas.
(Dahrſ ar zehſchamu patlaban ſe i g r)	(Dahrſ ar zehſchamu bija ju b e i g t e, etan i g h i ſ j e b tag erakſtob)	(Dahrſ näkotne fa p a b e i g t e t i f f a i d ö m a j a m o *)

§ 74. Sazzeſki ir trejadi:

- a) mērkigi (transitiwi)
- b) besmērkigi (intransitiwi)
- z) nepilnigi jeb aprakſtitaji (aufſiliari jeb Hülſeverba).

*) Pattigo weetneku ſhe na w wajadſtigſ: pattibas pebz peegaleem iffchikirahs.

**) Sazzeſki kahdu daschadob laikob iffazzicht, fauz: grōſicht jeb konju-jeereht.

A. Mērkigee fazzekli apsīhme dahrboschanohs, kas no dari-taja iset, mērkejahs us zittu kahdu preekschmettu, un prassa bubs-damo, waj nu dewejā jeb apsīhmetajā, p. pr. vateizohs sawam draugam, mīleju sawu draugu.

B. Besmērkigee fazzekli apsīhme daritaja klussu istureschanohs, kas nepastahryinati neaisskar zittu preekschmettu, p. pr. es grim-ſtu, kalfstu, gibstu u. t. pr. Pee scheem waherdeem nekad newar jautaht: ko? Sche peeder wissi V. klasses fazzekli.

Gewehro! No besmērkigajeem fazzekleem tohp raditi mērkigee, preeksch apsīhmeschanas, ka tam janoteek, ko besmērkigajs fazzeklis issfakka, p. pr. fehdinaht no fehdeht (Ja gribam, laj kahds feh-detu, t. i. laj tas notiktu, ko besmērkigajs fazzeklis „fehdeht“ issfakka, tad wajaga ko fehdinaht); guldinaht no guleht; mohdinaht no nomohdā buht; gremdeht no grint; pēldi-naht no peldeht u. t. pr.

Uſdewum̄s: Laj behru vafchi no besmērkigaeem fazzekleem mērkigus rada, bet pilnigōs teikumōs, p. pr. Kugis grimft uhdeni. Genaidneeki nogremdeja pārwareto kugus jūrā u. t. pr.

§ 75. Stahry mērkigeeem un besmērkigeeem fazzekleem atro-dahs stahrpā wehl atpakalmērkigi fazzekli (= refleksi), pee kureem daritajs ari fatreis vats tas mērkis, t. i. pee kureem dari-taja dahrboschanohs atpakal us vafchu daritaju mērkejahs, p. pr. es ilgojohs, tu preezaj̄ees, winsch behdajahs, wima zenſchahs u. t. pr.

Gewehro! Sche stahry atpakalmērkigajeem fazzekleem isschki-rami besmērkigee un mērkigee atpakalmērketaji. Patlaban peeminete peeder pee besmērkigajeem atpakalmērketajeem: tee naw zeefchanā (passiwa) vārgrosami, pr. no „es ilgojohs“ newar faz-ziht: es tohp u ilgohts. Bet pee mērkigajeem atpakalmērketajeem peeder tee mērkigee fazzekli, kuri atpakalmērkigo fazzekli peegalus (-ohs, -ees, -ahs, -amees, -atees, -ahs) peenemdami, pa ſchah-deem pārwehrſchahs, p. pr. es masgajohs, un: es masgaju (ko?) winu; tu baidees, un: tu baidi (ko?) behru; winsch tirahs, un: winsch tīri kāju u. t. pr.

§ 76. Wehl ir ari fazzekli, fuxus pa pretmerkigajeem (reziproksi) fauz, fuxi apsihme dahrbochanohs, kas fahry wairahk daritajem noteik, un kas atkal us wineem pascheem atpakal mēr-kejahs, p. pr. mēs milejamees, jūs kaujatees, wini kau- lejahs, winas fabeedrojahs.

Gewehro! Latweetis pei scheem 2 waherdeem „lift“ un „laut“, ari tad pretmerkigo fazzekli peegalu patur, tad tee pretmerkigo fazzekli nelohlamajam blakku stāw, p. pr. winsch likkahs kautees, nekaujahs feetees.

Usdewums: Pärwehrt nālamohs mērkigohs fazzeklius pa atpakalmērkigajeem, p. pr. Leetus atspirdsina augus, un: zaureetu augi atspirdsina hahs.

Mahkonas aisseds mēnesi. Sahles dseedina slimneku. Behrlohs tīri gaisu. Saules siltums attihsta pumpurus. Wingroschanahs un dseedaschana behrnus eelihgsmo. Dahrbs fpehzina gurnus. Straussh uhdens isskalo grāvi u. t. pr.

§ 77. Ja tō, ko fazeklis issafka, pats daritajis dara, tad tahdu fazekli fauz pa dahrbigu (aktiws); bet ja tas, ko fazeklis kahds issafka, daritajam pascham jazeech, tad schahdu fazekli fauz pa zeetigu (passiws), p. pr. es zetu (aktiws); es tohpuzelts (passiws).

Usdewums 1.: Pärwehrt nālamohs aktiwohs teiku-mus pa passiweem teikumeem:

Saule nodedsina gimi. (Sakki: Gimis tohp no faules nodesinahts). Jūra apskalo kraustus. Jūdi uppureja lopus. Kuhtriba dauds zilveku hamaita. Kolumbus usgāja Kolumbiju (Ameriku). Alreebschanahs pascha meeru trauze. Mēness apspihd semi. Winsch issmej schahdu gekkibū. Saderigais katrreis eenaidee- nekus apkaunahs.

Preefsch passiwa mumis wehl weena pawissam sawada forma, ko debitiwu fauz, kam katrreis „ja“ pa preefschpantu, un furfsch arween tagades III. pattibai (indikatīws akt.) lidzīhgs, p. pr. behrns jamašga, grāvis jarohk, meeshi ja pākauj u. t. pr. (Wehlahk eepasišimees wehl ar zitteem passiweem groſſ jumeem).

U sdewum s 2.: Pärwehrt paffiwohs teikumus pa
re ſleki weem teikumeem, p. pr. Dſelſſ tohp wiffās ſemēs
otrasta, fakti: Dſelſſ atrohdahs wiffās ſemēs.

Reis dwēfeles un meefas taps ſchirkas, bet taps atkal ſawee-
notas. Daba tohp katra pawaffarā atjaunota un tehrpta. Put-
tekli tohp gaiſā fazelti. Kugis tohp uſ wilneem ſchūpahts. De-
rigahs kuſtonu fugaſ tohp arween pawairotas, un ſtādigahs iſ-
ſtauſtas. Pee Bauſkas tohp Nemumis un Muſhe ſaweenotas.

§ 78. Z. Pa nepilnigeem fazelleem jeb pa aprakſtitajeem
pee grōſſchanas (verba auxiliaria) fauz tōs, kuri a) paſchi
ween nekad newar pa predikatu (preekſchmetta aprakſtitajſ)
buht, bet kureem latreis ar patpilnigu fazelli jaſabeedrojahs; jeb
b) ar kuru palihgu zittus fazelleus daschadōs laikos aprakſta jeb
groſa. Sche peeder: buht, tapt, tilt, llüt, p. pr. Buke ir ſee-
dejuſi, buhſ ſeedejuſi.

Gewehro! Schee pa pilnigeem tikkai tad uſſkattami, kad
tee tildauds noſhme kā: rafees, paſtāwehrt, paſcham pee-
dereht, p. pr. Deewſ bija, Deewſ ir, Deewſ buhſ. Katra
leeta tohp, ir un iſnikſt u. t. pr.

§ 79. Pee § 78 peemineteem peeder ari wehl weena otrā
ſchikra fazelleu, kurus noſauz pa iſſazzifchanas wiſchu (modus)
aprakſtitajeem, jo ſchee iſſafka, kahdā wiſe dahrbs ar ſuh-
jektu (aprakſtamajſ preekſchmetſ) ſaweenojams. Sche peeder:
drihſteht, wareht, laut, ſpēt, wajadeht, griebeht, ſinah, praft,
lift, p. pr. ſens drihſt ſpēleht. Katram wajaga ſtrahdahſt.
Es leeku laſſiht. Tu negribi nemt. Behrns nedſ war, nedſ
proht dſeedahſt u. t. pr.

Pa iſſazzifchanas wiſehm (modus).

§ 80. Nepabeigtahs dahrboſchanahs (aktiwa un mediuma) 3
iſſazzifchanas wiſes, kuras neaprakſitas (presens, preteritumis,
futurumis), ir ſchis:

- 1) indikatiws (neaprohbeſhotajſ iſſazzijums), ar fo runatajſ
fpredumus un jautajumus kā effoſchus, kā pateefi
noteekofchus iſſafka, p. pr. meers uſtur, waj nemeers ari
uſtur?
- 2) kondizionals, ar fo runatajſ tō, fo fakti, kā eespējoſchu, kā
welefchanohs iſſafka, p. pr. es zeltu, kad man atwēletu.

Konditionalam ir tikkai weens weenihgs laiks, pr. presens jeb neaprakstītā tagade (Pabeigtahs dahrbeschanahs tagade jeb perfektums, ir aprakstītīs laiks).

Peegali:

aktīvā:	mediūmā (refleksīvā):
weenīktl.: 1. -tu	-tohs
2. -tu	-tohs
3. -tu	-tohs
daudzīktl.: 1. -tum	-tumees
2. -tut	-tutees
3. -tu	-tohs.

3) imperatiws, ar ko runatajs tō, ko fakka, kā pāvēli issalka, p. pr. zel! zekat! zelfim!

Preeksch us aizina fchanas imperatiwa tohp leetata nākotnes daudzīktl. I. pattiba, p. pr. zelfim! braukfim!

Pee III. pattibas tohp „indikatiws“ ar „laj“ aprakstītīs, p. pr. laj gaida!

Bes fchīm issazzīchanas wīsehm wehl ir 2, luras zaur aprakstīchanu dabuhnam:

1) konjunktiws jeb relatiws (aprohbeschotajs issazzījums), ar ko runatajs fwefchās dōmas, fwefchus fpreedumus, fwefchā runu issalka, p. pr. fulainis fungam atteiza,

(fa) fskriweris wehstuli rakstoht, jeb
fskriweris wehstuli effoht rakstijis.

Gewehro! Konjunktiws jeb relatiws tehp aprakstītīs „nepabeigta dahrbofchanās eeksh presens zaur nepeegalina tagades aktīva I. partizipu us -oht; preteritumā aktal zaur aistezzes aktīva partizipu us -is, seewfch. -usi; un futurumā zaur nākotnes nepeegalina aktīva partizipu us -schoht, -bes faistekla (kopula) „buht“. Pabeigtahs dahrbofchanahs laiki ir wissi aprakstiti ar „buht“.

2) Debitīva imperatiws, ar ko runatajs assu, dzedru pāvēli dohd, jeb ari usaizina: tew buhs eet! tew buhs Deewu mileht! tew nebuh s sagt! Dohd man, es luhdsohs!

§ 81. Isschēir konjunktiwā jeb relatiwā wissus laikus.

A. Þerpaheigta dathrðos ðana hér:

Tægðar (presentis):

(fað noteft er hér tægður)

Mistegje (preteritum):

(fað notizið er jittreið)

Máfotur (futurum):

(fað reið notið er hér)

meenfri.

1. eð **þelðt**
2. tu **þelðt**

3. **{wina}** **þelðt**

1. eð **þelðroht**

2. tu **þelðroht**

3. **{wina}** **þelðroht**

meenfri.

1. eð **þehlis**
2. tu **þehlis**

3. **{wina}** **þehlis**

1. eð **þelðroht**

2. tu **þelðroht**

3. **{wina}** **þelðroht**

þauðsíffri.

1. með **þelðt**
2. juð **þelðt**

3. **{wini}** **þelðt**

1. með **þelðroht**

2. juð **þelðroht**

3. **{wini}** **þelðroht**

(þa ne fifta er meðal ar selfróvanuðum tilteiningum)

(þa meðal er meðal ar selfróvanuðum tilteiningum)

(þa meðal er meðal ar selfróvanuðum tilteiningum)

B. Pabeigta jēb apraftitā dāhrbōfchānāhō:

			Dōmatā nāfotue:
Apraftitā ta gade: (perfētumē)	Apraftitā aītēdē: (p̄luēfwanperētumē)		(futurumē effaſt.)
(laš effoht n o t i ʒ i ū patlaban?)	(laš bijis toreif n o t i ʒ i ū?)		(laš buhīfhoht reiñ notizjā?)
weenſtL.		wēenſtL.	
1. es effoht zehliš 2. tu effoht zehliš 3. {winiſ} effoht {zehliš {wina} zehliſ		1. es buhīfhoht zehliš 2. tu buhīfhoht zehliš 3. {winſf} buhīf. {zehliſ {wina} zehliſ	
	(Dahrbs ar zelschanu bijis jau pabeigts, kad ſchis jeb tas eefahzees)		
weenſtL.		dauðſſtL.	
1. mēs effoht zehliſhi 2. iūs effoht zehliſhi 3. {wini} effoht {z-fhi {winaſ} zehliſ	(Dahrbs ar zelschanu effoht patlaban pabeigts)	1. mēs bijusfhi zehliſhi 2. iūs bijusfhi zehliſhi 3. {wini} bijusfhi zehliſhi {winaſ} bijusfhaſ z-fhaſ	
			dauðſſtL.
			1. mēs bijusfhi zehliſhi 2. iūs bijusfhi zehliſhi 3. {wini} {winaſ}

U s d e w u m s : Laj behrns tō wahrdū „zelt“ tā eemahzahs grōſht, kā tas wiffu a bās paweikflās (indikatiwā § 73 un konjunktiwā § 81) bes misselkēem no galwas us tāfeli proht usrakftiht. Laj grōſa wehl: nest, viht, mest, bet katru paweikflu ipaschi u. t. pr.

§ 82. Tahdu fazzekta grōſijumu (formu), kas gan issafka, kō darra, bet nebuht nepeemin, kurā laikā, un kurā pattiba ſchō jeb tō dara — fauz pa nelohkamo (infinitivs). Wina peegals ir aktiwa -t un mediumā -tees, v. pr. flup-t, wilk-t, lükoh-t, masgah-t, wilk-tees, mes-tees, v. pr.

Wirsch mahk dseedah. Effat tschakli klausitees, bet lehni runaht, un lehni duſmotees. Sohliht sohlija, bet nedewa. Ildeeninas raudaht raud. Māte mani rātin rāja Dūmi azzis grauſtin grausch. Getin eeschu tautinās, fina Deewā, kā dſihwoschū.

Gewe hro! Ja pamasinato nelohkamo us -tin jeb -in, kas wehl tautas muttē, ſtāda preekſch fazzekta iſ tā paſcha ſtahwa, tad ſchahda fazzektu dubultoschana katru ſaturu (Begriff) pa jo eewehrojamu noſalka. U s d e w u m s : Laj ſkolneeki teikumus ſaſtāda.

§ 83. Widelli (partizipi).

Wiffi widelli ir fazzeklu-peefchēkramee, t. i. tee ir pa pufi fazzekli, pa pufi peefchēkramee; tadēt winus ari war noſault pa widekleem.

Aktiwu wideku mums ir 4, un paffiwu 2.

Wideku leetaſchana ir tſchetrejada:

- 1) attributiwa, kad tas it kā peefchēkramajs preekſch buhdamā paſtawigu ipaſchibū apſhme. (Sche peeder wiffi partizipi bes tagades aktiwa II. partiz. us -dams, un bes nākotnes akt. partiz. us -ſchohts) v. pr. tekohts uhdenis, iſluhſis ſohbs, ehdama ſahle, ſakauts funis.

Attributiwi war tōs wiffus ari kā apſihmetohs peefchēkramohs leetaht. Kā apſhmeti peefchēkramee war tee ari buhdamee buht, v. pr. ſeedoſchā pukke, nākofchajs gads, iſluhſuſchajs ſohbs; lōpu ehdamajs, wiffi miruſchēe u. t. pr.

- 2) **appositiwa**, kad tas issafka subjekta nepastawigu ipaschibu jeb dahrboschanohs. Tas nekad newar kà peeschkiramajs ar buhdamo kòpâ weenu un tò paschu saturu nosihmeht. Schee partiz. ir' katkreis ihfi un neapsihmeti iffazzijumi tā weetā, ko mëds isteikt appakfchteinumos ar daschadeem beedrotajeem. (Sche peeder wissi pratiz. bes nàkotnes akt. partiz. us -schohts) p. pr. Osihwojoh un mirstoht (= kad dsihwojam un kad mirstam) laj pee Jësu turamees; blaudams (indem er schrie) aiffkrehja; tā runajis (= kad tā bija runajis, tad) aifgäja; flims buhdams (= tadel, ka es flims esmu) newaru nàkt; kad tu newainihgs buhdams (= laj tu gan newainihgs effi) tohpi apfudsehts, effi drohfsch; krisdams (= kad krittisi, tad) kāju lausifi; tee nogäjuschi (= kad bija nogäjuschi, tad) atrada, kà bija fazzihts;
- 3) **absoluta**, un pr. ar appakfchteinuma subjektu (aprakftamajs preefchmets) dewejâ, kas nekad now tas pats, kas wirsteikumâ. Kots buhdamajs un weetneeks dewejâ, us ko partiz. schmejabs, ir va partiziva subjektu usfkattams, tadel ka partiz. dahrboschanahs no teem iset. Bet kad schahdu teikumu sadala (auflöst), no tā ipaschu teikumu fastadoht, ar beedrotaju eefahkumâ, tad tas subjekts, kas papreefch dewejâ bija, nu staw wahrdotajâ. (Sche peeder tagades akt. I. partiz. us -ohts, bet nepeegalinahts, t. i. -oht) p. pr. Saulei lezzjohrt (= kad faule lezz) mums jazekahs; man runajohrt (= kamér es runaju) mätei affaras bira; deeninai aufstoht, faulei lezzjohrt mums jaschkirahs;
- 4) **predikatiwa**, kad tas predikatu apraksta, jeb kad tas daka kahda no teikuma iffazzijuma. (Wissi partizipi sche peeder bes tagades akt. II. partiz. us -dams). Mani gaida usaugam. Gaidu irbes istekfoht. Es winu redseju jahjoht. Wini likkahs Deewu zeenijschhi.

Gewe hro! Attributiveem un appositiveem widekleem, it tåpat kà peeschkiramejem, peederigâ buhdama lohzijums japeenem, p. pr. Noskumufi feewa. Laba bija labinama, neezinama nedereju. Stawosham breedim gan eeschausi.

bet *ſſkrejofchu* putnu nenoſchaufi. Nākofchā nedehlā.
Wilks peelihd is, ſchērejs grib buht.

A. I. Tagades aktiva I. partizips

(-ohts, nepeegalinahts -oht, ſeewſchē. -oſcha; mediumā -otees)

§ 84. Schis tagades akt. I. partizips tohv leetahts:

- 1) attributiwi, t. i. kā *veſchēramajſ*, un vr. *apſihmeti* un ne-*ayſhmeti*, bet tikkai pee *besmērkigeem* fazzelkem. *Wimū atwaffina* no tagades, p. pr. *tekk-u* — *tekkohſt* uhdens; *seed-u* — *seed-oſha* puſke; *falſt-u* — *falſt-ohts* koſks; *aug-u* — *aug-oſchi* *ftahdi*; *danzaj-u* — *danza j-ohts* kumelinſch; *nāk-oſchajſ* gads, *nāk-oſchā* nedehlā, *aug-oſchee* *ftahdi* jaaplej, un *ne aug-oſchee* jaſrawe. Neapſih-
metee peegalinahts wiffi tā, kā „*pats*,” ſeew. *patti* (§ 70).

Gewehro! Pee mērkigeem fazzelkem schis partizips netohp attributiwi leetahts, p. pr. *naw* it nebuht latwiſki fazzihts, kād ſakla: *milej-ohts* *tēwš*, u. t. pr. Mērkigoħs waretu ſche uſ -ejs, -ajs peegalinaht (§ 43) un leetaht, waj nu kā pee-ſchēramohs jeb ari kā buhdamohs: ſpehreja gohws, jeb tā ir leela ſpehreja; tas ir dſeedatajſ ſens, jeb tas ir leels dſeedatajſ. (Peegalini pehz „*a-ftahweem*”);

- 2) appoſitiwi, t. i. ari tur, kur *wiſch* appaſchteikuma *paihſinajums*, bet *wairahl* ir tas *wiſſōs* *lohzijumōs*, un abās ſlakkās *paihſinahts* uſ -oht, un tohv ſauktſ *pajerundiſumu*:

- a) peegalinahts tohv tas, kād tas *naw* teikuma ſubjektam *peefchirkis*: *Skrejofchu* putnu nenoſchaufi (= putnu, kād tas ſkrej, tu nenoſchaufi). *Stāwoſcham* *breedim* *gan eeschaufi* (= breedim, kād tas *ftāw*, tu gon eeschaufi); *Wagare uſgāja* *ſtrahdajoscheem*;
- b) nepeegalinahts uſ -oht ir tas, kād tas pee teikuma ſubjektapeeder: *Jahjoht* *newaru ſnauft* (= kād „*es*“ *jahju*, kād „*es*“ *newaru ſnauft*). *Ejoh t* *dsirdeju*, kā ſchāwa. *Pa meshu* *ftaigajoh t* ſatikkahm wilku. Ko wina brauzoht atraduſi? Nesinu, ko wiſch *ſlibojoht* *doma* vanakt.

Gewehro! Partizipa schi formas, kas jau gandris paviffam nepasiftamas, un ãtraki peemesli buht schkeetahs, turklaht ari wehl paviffam bes laika nofihmeschanas — heidsahs us -u: eet rahpu, sehd sehd u; stawu, gulu;

3) absoluti, nepeegalinahts us -oht, un ar appaſchteinuma subjektu deweja, kürsch katreis zits, kas wirsteikumā, p. pr. Deeninai auf toht mums jazelahs (= mums jazelahs, kad deena auf). Man brauzoh t wilks skrehja pa zelu. Lee-lajam, garajam aiseet deena lohkotees (= garajam aiseet deena, kamēr tas lohkahs).

Bes gaſchi issazzita subjekta: ihſi ſakloht, azzihm redſoht, beidſoht;

4) predikatiwi, t. i. tad, kad tas predikata aprakſtitajs, jeb data kahda no teikuma iffazzijuma, bet katreis nepeegalinahts. Appaſch teikumā ſchi partiz. fazzellis aprakſta appaſchteinuma subjektu, kürsch nekad na w wirsteikuma subjekts. Salidſini:

{ Es winu redſeju jahjoh t	(Es winu redſeju, kad wi nſch jahja)
{ Es " " jahd a m s	(Es winu reds., kad e s pars jahju)
{ Es winu eeraudſiju kalnā ſtawoh t	(Es w. eer., kad wi nſch k. ft.)
{ Es " " " ſtawed a m s	(Es w. eer., kad e s k. ft.)
{ Es nepoſtru ſawu māti rawejoh t	(Es n. f. m., kad wi n a raw.)
{ Es " " " rawed a m a	(Es n. f. m., kad e s patti r.)
{ Wi nſch u nāza ehdoht	
{ " " ehſd a m s	
u. t. pr.	

Gewehro! Ar ſchö partizipu tohp tagades relativs aprakſtihis, bet bes peegala, pr. -oht: § 81.

II. Tagades aktiva II. partizips

(-damš, ſewiſch. -damg; med. -damees, ſewi. -damahs).

§ 85. Tagades akt. II. partizips atwaffinahs no neloſkama, p. pr. kalf-t = kalf-damš; tohp weenigi appositiwi leetahs, un pr. abu ſlaffu un ſlailu wahrdotajā, ſihmejahs us teikuma subjektu, un eenem appaſchteinuma weetu, p. pr. Wehrsis mauzodamš (indem er brüllte) ſkrehja winam wirſu. Ko tu jauns buhdamš (kad tu jauns biji) neeffi mahziſees, to

tu wirs buhdams (kad tu wirs buhs) nesinaſi. Ko tu behrns buhdams (kas tu behrns eſſi) padarifi? Jēſus ſtai-gaja apkahrt mahzidams un labu daridams.

Gewehro! 1. Neſkan it nebuht latwiſki, ja ſchō partiz. attributiwi leeta, p. pr. Taws (tevi) miledams tēws. Deewa wiſſu redſedama azs. Jēſus fwēhtidamas rohkas.

Gewehro! 2. Daudſtreiſ ſtāw partizips uſ -dams preeffſch fazzekla iſ tā paſcha ſtahwa weenigi dēl faſegas zeſchakas ap-rakſtſchanas un eweheſchanaſ, p. pr. Es fahrgadams fahr-gaju ſawus lopus (ich hūte mein Vieh recht aufmerksam). Es jautadams tevi jautaju (ich befrage dich ernſtlich).

It ſawadi ſtāw kōpā tagadeſ akt. II. partiz. ar peemſleem kā, kur, un ar weetneeku kas (wiſſos lohziſumōs) atwēleſchanas teikumōs aif laj, jeb aif imperatiwa: Laj ſtrahda kā ſtrahdadams, tō newar pabeigt. Laj eet kā eedams. Laj buhtu kur buhdams. Laj fahrga kas fahrgadams. Dohd, Deewin, ko dōdams, dohd man labu arajinu!

III. Nākotnes akt. partizips

(-ſchohts, feew. -ſhoti; med. -ſhotees).

§ 86. Nākotnes akt. partizips uſ -ſchohts atwaffinahs lids ar nākotni no nelohkamā, p. pr. rak-t — nākotne: rak-ſchu, rak-ſchohts, un tohp leetahts, ja daudſ, tad wehl abu ſlaku un ſkaitlu wahrdotajā, bet miłaki kā jerundijums, t. i. pa-ihſinahs uſ -ſchoht, p. pr. Peteris un Jānis ſchodeen atkal braukſchoht Leepajā. Tu rakſchoht grāvi. Tu to labaki ſin aſchoht: ſche tappa ſchis partiz. predikatiwi leetahts. Uſ -ſchu jeb -ſhus ſchleetahs ſchis partiz. peemeſls buht: atſkrejhja braukſchus, jahſchus, behdsa behgſchus, auda yamihſchu.

Gewehro! Ar ſchō partiz. tohp nākotnes relativs aprakſt.: § 81.

IV. Aistezzes akt. partizips

(-is, feew. -uſi; med. -ees, feew. -uſehs).

§ 87. Aistezzes akt. partizips atwaffinahs no aif-tezzes, p. pr. zehl-u — zehl-is, zehl-ees u. t. pr. masga-ju — masga-jiſ u. t. pr.

Uf wîrischë. weenfskl. wahrdotaju nelûkojoh, furfsch weenigajs lohzijums ar „i“, peegalinahs fchis partizips pehz „a-stahweem.“ p. pr.

weenfskl: wr. luhs-is, seew. luhs-usi
p. luhs-uscha, „ luhs-uschas
d. luhs-uscham „ luhs-uschai
u. t. pr.

dauðfskl: wr. luhs-uschi, seew. luhs-uschas
p. luhs-uschu „ luhs-uschu
u. t. pr.

apsihm.: wr. luhs-uschajs, seew. luhs-uschà
p. luhs-uschà, „ luhs-uschahs
u. t. pr.

Aistezzes akt. partizipu war lectaht:

- 1) Attributiwi, bet weenigi pee besmerkigajeem fazzekleem, p. pr. iſluhs-iſ sohbs, noſkumufi ſeewa, apprezzejufches zilwei, peedſehrees ſemneeks. Tikkufcham zilwelam nekad dahrba netrûks. Tezzedama faspahrdiju ſapraulejſch u bërsa zelmu.

Apſihm.: mirufchajs zilwehks, paſudufchà ſède, atradahm paſudufchò palgu, aifgājuſchee gadi.

Refleks: Waj gribat faukt nom aſgajuſchohs behrnu?

- 2) appositiwi: un pr. wairahk fà laika teikuma weetneeks, katrâ iffazzijumâ, fur pagājuſch notikumu peemin, p. pr. Tee no-gājuſch i atrada, fà bija fazzihts, (= kaf wiñ bija nogājuſch, tad tee atrada, it fà bija fazzihts). Wilks peelihdis, ſchëkrejs grib buht. Mironis fehdu peezehlees teiza Deewu. Chduſchì, dſehrufchì brauzeet. Weffeli! müs apmeklejuſchì. (Lebet wohl! ihr, nachdem ihr uns besucht habt.)

Gewehro; Kur Wäzeetis nelohkamo nem pehz „ohne zu“ jeb „ohne daß“, tur Latweetis atkal nem „ne“, kópâ: waj nu ar „aistezzes“ jeb „tagades aktiva II. partiz.“, jeb ar „tagades paſſiva partiz.“

Ohne ein Wort zu sagen, ging Ne wahrda ne fazziji s aifgāja.
er weg.

Ohne es zu bedenken, leugnete er. To ne apzeredams leedsahs.
Sie wird Brotchen backen, ohne Zeps maisiti nem alusi, schüs
gemahlen zu haben; sie wird kreklini ne audu si.
Hemdchen nähen, ohne ge-
webt zu haben.

Der Johannistag kam mir heran, Man atnāza Jānu deena, wissai
ganz ohne daß er von mir manihm negaidama.
erwartet wurde.

Von selbst zittert das Espen-Patti dreb apschu lappa, ne
blatt, ohne daß es vom Winden gewehet wird; von
selbst weint die an Brüdern raud brālu māsa, ne tautahm
reiche Schwester, ohne daß sie von dem Freiwerber zu
Thränen gebracht wird.

Gehe nicht, Schwesternchen, ohne Mästina, neej man nesinama.
daß ich es weiß.

3) predikatiwi: Ja tevi atradischu tur eekshā so eelikkuschu,
tad fahrgees. Isma hukuscha s zeema meitas waina mani ne-
mahkuschu. Wissi laudis mani teiza netikkuschu, ne-
mahkuschu.

Ja wirsteikuma un appakschteikuma subjekts weens un tas
pats, tad fāw partiz. wahrdotajā: Sinaju tēwu klausifi
(= es sinaju, ka es tēwam biju klausifi). Es zereju tautu
dehlu faules fāru dabujusi (= es zereju, ka es eeksh fawa
mitakā faules fāru dabujusi). Weletohs ned seeda j̄si. Winsch
teizahs bagahs bijis. Wini leekahs Deewu zeenijufchi. Es
neatzerohs ar tevi kōpā dsehris.

Gewehro! Pehz fazekla „aismirft“ fāw partizips lat-
reis kōpā ar „ne“: Aismirfu ne praffiji s. Aismirfu brālitim
nekārusi fārsteliti (= dweeli).

B. V. Tagades paffiwa partizips

(-ams, feewischk. -ama).

§ 88. Tagades paffiwa partizips us -ams, feew. -ama, peegalinahs pehz neapsihm. un apsihm. veefchikramajeem, un atwaffinahs no tagades, v. pr. sin-u — sin-ams; az-u — az-ama seme, un az am a seme; vlauj-u — vlauj-ami meeschi, un vlauj-am eee meeschi.

Gewehro! Ja augschä mineto peegalu -ams pa -am pa-
ihina, tad schahdu jerundi jumu nepeegalina, v. pr. redseju
meitu atwedam, redseju puji aissahjam.

Schis partizips tohp leetahts:

1) attributiwi: Tā ir sinama leeta. Neissalkami preeki.
Schis ir tas peefchikramaj s wahrds. Brauzamee ūrgi.
Man a schujam a adata. Dserama nauda. Nelohka-
maj s grōstjumis.

Gewehro! Ap sihmeta h s formas war ari kā
bu h dam o h s leetaht: ehdamaj s, aisschaujamaj s, mettamaj s,
rādamaj s, nelohlamaj s, peefchikramaj s. (Peegalinami pehz § 44.)

2) appositiwi: Laba biju labinama, neezinama nedereju.
(Ich war gut, als man mich gut machte, d. h. günstig beur-
theilte, als man mich schlecht machte, taugte ich zu nichts.)
Spalwas ween nopytteja wanagam nofperama. (Die Fe-
dern allein stoben auseinander, als sie (die Meise) vom Habicht
gefaßt wurde). Ej, luhdsams. Sala sahle gauschi raud kā-
jinahm nominama (= tadēt ka tā ar kājahm tohp nomita).
Dserwes kleeds nefchaujamas (= kuras nefchauj), meitas
dseed newedamas (= kuras netohp isprezzetas). Laj zelahs
tās meitinas, kas zetamas nezehlahs (= kuras, laj gan zel-
tas tappa, tomēr nezehlahs);

3) predikatiwi: I. ar peegalu, kad apraksta paffiwā:

a) indikatiwa debitiwu: b) konjunktiva debitihu:

esmu {zēlamš, — jazet, es effoh {zēlamš,
jazet,

z) kondizionala debt.

es buhtu {zēlamš, — jazet,

II. nepeegalinahs (jerundijums):

a) paffiwi: Klaufaitees swetu lekzijonu preekfchlassam.
Dīrdeju sawu auguminu neezinam. Nedseju, sawu arajinu
aishwedam.

b) aktivi: Nedseju pili nōdegam. Dīrdeju Leischus flasijam (= lauderwelschen), ne brālischus runajam. Zere mani
bihstamees (= zere, ka es bihschohs). Schkeet maistri welt'
nākam laba wira flētinā. Safka muzzu netekfam. Preeza-
johs tēwu nākam. Es usgāju trihs bittites filā alu brūwajam.

Gewehro! Ar atpakalmerīgo fazelli „grībetees“ stāw
ſchis partizips tā: Waj tu grībees falaulajamš? Grībe-
jahs pēehdinajamš. Grībejahs brāla ūewa kā māmina
aptekama.

VI. Aistezzes paffiwa partizips

(-ts, ūewischē, -ta),

§ 89. Aistezzes paffiwa partizips atwaffinahs no
nelohkamā, p. pr. mēf-t — mēf-ts, -ta; apfshm.: mēf-tajs,
-tā; masgah-t — masgahs, -ta; apfshm.: masgatajs, -tā.

Scho partizipu nem:

1) attributiwi: Mahzihts zilwehks, apbehdinata ūewa,
nogreestajs ūeezenis, apehstā maise.

Gewehro! Kad besmērkigee fazekli ſchī partizipa peegalu
-ts dabuhn, tad tee kā ūeſchlikamee uſſkattami: ſpirgts,
ſiltš leetus, dīimta deena, balts kreks, ūehts dahrb;

2) appositiwi: Sunis dīkti eekauts aismukla.

3) predikatiivi: I. kōpā ar fazzekku aprakstitajeem: buht, tapt, tilt, lūt, kad apraksta passiivā:

a) sindikatiwu: b) konjunkt.: z) kondizionalu:
efmu zelts; es effohz zelts; es buhtu zelts;

II. ari pehz wehrojuma un issfazzifhanas fazzelkeem:
atradu wahrtus aiszeltus, dstd ferdeeni issaudsetu.

Gewehro! Zehlona peemantotajs ir tas, kad, tas iſti latwiffi ir, subjekts bes prepoſizijas ar ſchō partizipu ſaweenojabs: Deewa laiſts esers. Schis ſirgs mana vafcha audſehts. Tas ēkas wiffas mana taifita&. Wēja lausta abbelite.

Nepa beigtā dahrbofchanahs.

§ 90. Sādēkā a p r a f f i t a j u g rōsīfhanā.

Rehōfamajā: buht

Fonjunktivs:

Fonditionais:^{**}

indifativs:

Zagade (prēsenē):

es, tu, {wiaſh}	effoh;
wiaa	
mēs, iūs {wiaſs}	effoh;

Biju, biji, bija;
bijahm, bijah, bija;

mēs buhtum, iūs buhtut, {wiaſs} buhtu;

Zagades aft. I. partij.: effohs, -oti; nepeqgln.: effoh.

Zagades aft. II. partij.: buhdams, -dama.

Zagades paſſ. partij. ar aktiuu apishmējumu, nepegalinahs: effam.

Viſtežē (preteritums):

es, tu, {wiaſh} bijis,	
wiaa bijut;	
mēs, iūs {wiaſs} bijusfhi,	
Viſtežē aft. partij.: bijis, few. bijut;	

Buhfdu, buhfī, buhs;

Buhfim, buhfīt, buhs;

Nātome (futurums):

es, tu, {wiaſh}	buhfhoht;
wiaa	
mēs, iūs {wiaſs}	buhfhoht;
Nātomes aft. partij.: buhfhohts, -fhoht; nepegln.: buhfhoht.	

प्रतिरक्षा	प्रतिरक्षा	प्रतिरक्षा

Quiprattitā aistēje (plusfīwamperfēktūs):

Bijsu, bijsi,	{	bijsa bijses,
	"	bijsi
bijsahm, bijsah,	{	bijsa bijsah;
	"	bijsahs;
Бијшесум, бијшаг, бијшас		
Biuhfum, biuhfis,	{	buhs biiss,
	"	biuks;
biuhfim, biuhfit,	{	buhs biuhfis;
	"	biuhfhas;

Bawēlē (imperativs):

Επειδή ουτός είναι ο πρώτος στοιχείος της αριθμητικής σειράς.

Sindatiwá debitiwé paffimá:

jabuht. *verb* *verb* *verb* *verb* *verb*

Gelehrt Debitum & ir notima artium. un patifam̄ des dreschdanta ia. **23** dasch i fara satreis keschū majadishu.

^{**) Rabinowitz, *Das Recht der Erbteilung*, 1904, S. 109.}

§ 91. *retablettamajus: tabat.*

Indications: Tonification of the heart and lungs; tonification of the conditionals;

गगडे (वर्पेश्वर) :

Tōhpū, tōhpī, tōhpō {tōhpū, tōhpī, tōhpō} es, tu, {wīnā} tōhpōht; *tōhpām, tōhpāt, tōhpī* mēs, jūs, {wīnā} tōhpōht; *tōhpū, tōhpī, tōhpō* {tōhpū, tōhpī, tōhpō} es, tu, {wīnā} tōhpōht; *mēs, jūs, {wīnā}* tōhpōht;

Tagad. ast. I. partij ar paſſiu opſihmejumu: tohpohſt, -oti ieb -oſha; nepegalinajts: tohpohſt.
Tagad. ast. II. partijas: tapdamš, -dama. nepegalinajts: (aspalnu īpačlīdzību).
Tagad. paſſ. partijas: nepegalināhīs tohpam.

Wistetde (preteritum 3):

Gauvinianus *canus* : *Canis* *lupus* *canus* : *Canis* *lupus* *lupus* :

त्वं तु विना तप्पुः ॥ अनुवादः ॥

mēs, jūs, *tappaht*, *tappa*; *wiñt iappuhuqt*, *winač tappuñħħaé*;

Wistetieš oft. partij: tappiš, -u ſi.

296 *Effectus (futurum à) (futuro)*

Σαρφόνι, ταρφί, **ταρθ;** **ταρφίμ,** **ταρφίτ,** **ταρθ;** **εθ,** **τυ,** **{****ώναθ****}** **ταρφόθητ;** **μέσ,** **τυθ,** **{****ώνατ****}** **ταρφόθητ;**

P a b e i g t à d a h r b o s c h a n a h s

W p r a f f i t à tagade (perfectionis):

Өфми, өфи, { ir tappis,
 { ir tappusfi;
 es, tu, { wiañf eñoh tappis,
 { wian „ tappusfi;
 mës, jüs, { wini eñoh tappusfi,
 { wianas „ tappusfias;

W p r a f f i t à a i s t e ð e (pluriswamperfictum):

Өбји, өбји, { bija tappis,
 { „ tappusfi;
 es, tu, { wiañf bijis tappis,
 { wian bijau tappusfi;
 mës, jüs, { wini bijusfi tappusfi,
 { wianas bijusfias tappusfias;

Бытакъ, бытакъ, бытакъ;

Биññphi, биññ, { biññs tappis,
 { „ tappusfi;
 es, tu, { wiañf biññphi tappis,
 { wian „ tappusfi;

Бытакъ, бытакъ;

Бытакъ, бытакъ;

D o m a t a n a ñ o t i n e (futurum's effact.):

Биññphi, быññ, { biññs tappis,
 { „ tappusfi;

Биññphi! тоñhat! tapñim! ten biññs tapñi! (debituia imperativis) pu

lanslo,

Биññphi!

Биññphi!

D e b i t u i o ñ : jañohr.

Биññphi!

Nepabekigtà dahrbofchanahs.

§ 92. Affivs fædellis tà grófam:

Relöfhemais: gelt.

Ton junftiws:

Tondionalis:

Indifikativ:

Indifikativ:	Ton junftiws:	Tondionalis:
Belu, gelf, gelf;	es, tu, {wiaſſh} gelfht; mēſ, jūſ, {wiaſſ} gelfht;	es, tu, {wiaſſh} gelft; mēſ, jūſ, {wiaſſ} gelft;

Zagad. att. I. partiz.: *gelfhts*, -ott ieb · oſha; nepeegl. : *gelfht*.
 Zagad. att. II. partiz.: *geldamš*, -dam a.

Zagades paſſ. partiz.: *jetamš*, -ama.

Indifikativ:	Ton junftiws:	Tondionalis:
Zehli, gehli, gehla;	es, tu, {wiaſſh} gehliſ,	es, tu, {wiaſſh} gehliſ,

Indifikativ:	Ton junftiws:	Tondionalis:
gehlohm, gehloht, gehla;	mēſ, jūſ, {wiaſſ} gehluſſh;	mēſ, jūſ, {wiaſſ} gehluſſh;

Indifikativ:	Ton junftiws:	Tondionalis:
Għilas vell' {wiaſſh} luuħ;	għilas vell' {wiaſſh} luuħ;	għilas vell' {wiaſſh} luuħ;

Räfleħes alt. partiz.: *għelis*, -uſi.
 Räfleħes paſſ. partiz.: *għelis*, -ta.

P a b e i g t à d a h r b o s h a n a h s

Tabeigto dahlochanahs.

Эфму, ефи, <i>{</i> ир зehлис, зehлии; <i>{</i> ир зehлии;	эз, ту, <i>{</i> иниfб еffоht зehлис, зehлии; <i>{</i> иниa “	эз, ту, { иниfб буhти зehлис, зehлии; <i>“</i> иниa “
Эффам, еffат, <i>{</i> ир зehлифти, зehлифта;	мез, юз, <i>{</i> иниfб еffоht зehлифти, зehлифта; <i>{</i> иниa “	мез, юз, { иниa буhти зehлифти, зehлифта. <i>“</i> иниa “
Эффиттита тагаде:	Эффиттита аитеje:	Эффиттита наfотне:
Бijу, biji, { bija зehлис, зehлии; <i>{</i> “	эз, ту, <i>{</i> иниfб bijs зehлис, зehлии; <i>{</i> иниa “	эз, ту, { иниfб buhти оht зehлис, зehлии; <i>“</i> иниa “
Бijahm, bijapt, <i>{</i> bija зehлифти, зehлифта; <i>{</i> “	мез, юз, <i>{</i> иниfб bijs зehлифти, зehлифта; <i>{</i> иниa “	мез, юз, { иниa буhти оht зehлифти, зehлифта; <i>“</i> иниa “
Бawеl:		Бawеl:
Бел! зefat! зeffum! тew buhтe зelt! (deb. imp.)		Бел! зefat! зeffum! тew buhтe зelt! (deb. imp.)

§ 93. Ut patatmētihgō fassiflis tā grotomās;
Relohomais: ītēes.
indifatiōs: pñlūs qñlūs
Relohomais: ītēes.
foniuntiōs:
indifatiōs:

Sagade:

Betohs, ītēes, ītahs; es, tu, {wiaſh} betoteſ; es, tu, {wiaſh} betohs;
betamees, ītēes, ītahs; mēs, jūs, {wiaſh} betoteſ; mēs, jūs, {wiaſh} betohs.

Zagades aft. I. partis.: betoteſ.

Zagades aft. II. partis.: beldameſ.

proglis, pñglis, | pñgo lñpm̄d̄; es, tu, {wiaſh} beldameſ.
Gamp̄d̄, pñglis, | w. regnig; es, tu, {wiaſh} betoteſ; es, tu, {wiaſh} betoteſ.
Zehlohs, ītēes, ītahs; mēs, jūs, {wiaſh} īchlufthees,
zehlamees, ītēes, ītahs; mēs, jūs, {wiaſh} īchlufthees;
pñglis, pñglis, | pñgo lñpm̄d̄; Mîstiges att. partis.: ītēes, -uſeſ.
zehlohs, pñl̄, | w. regnig; es, tu, {wiaſh} betoteſ; es, tu, {wiaſh} betoteſ.
zehlamees, pñl̄, | pñl̄ regnig;

al ñ a u Räfotne: 16335:

Belfohs, ītēes, ītahs; es, tu, {wiaſh} belfohs; es, tu, {wiaſh} belfohs;
belfamees, ītēes, ītahs; mēs, jūs, {wiaſh} belfamees; mēs, jūs, {wiaſh} belfamees;

Räfotne aft. partis.: ītēes.
Räfotne aft. partis.: ītēes.

Pab eigtā dahrbofchanaħe.

eš, tu, {wiašč buhū ūchlečč,
męš, jūš, {wiašč buhū ūchluſčeečč,

Bijū, bijū, { bijū zchleer, bijū zchluſſeß; bijū zchluſſeß;

es, tu,	<i>wika</i>	"	<i>schluſchēſ;</i>	<i>mēſ</i>	"	<i>schluſchēſ;</i>
mēſ, jūſ,	<i>wikā</i>	<i>buhīdhojt</i>	<i>schluſchēſ;</i>	<i>winaſ</i>	"	<i>gehluſchēſ;</i>

Zeleteš! zeleteš! jeslimeš! tem buhš gelteš! (deb. imp.)

Debiti wō: iaietahō.

Debtors: Justus.
Hedemus precessit grotchanas: specieſ, pulces, durcees, beſtreces, auſſees u. t. pr. quin no-
tandum hunc pugnacum sit nec 3 quarti illius pugnacum, quod in pugnacum, non indeſeretur, mihi pugnacum, non indeſeretur.

§ 94. Numēs ir 6 apraftīti laiti, kas pabeigtu dāhrōfhanohs, apjūhme; 3 laitus noteem, kuri veeni atrohdahs § 73. B., dabušnam, kad fajetta apraftītajū „būht“ falec kōpā ar aiftežes a t. partīz. Nettaki nāt preftħā tee ūri 3 laiti, tur di vi aiftežes partijsi fānē kōpā, pr. wiršfajetta, un fajetta apraftītajā partijsē.

indication:

Conjunctivitis: Brésenoff (perfectum gō):

es, tu, *වින්ද්‍ර එස් මත් දේවීස්*,
mās, *විනා “ දේවාන් ”* ;
mēs, *වින්ද්‍ර එස් මත් දේවාන්ත්*,
විනා “ මත් දේවාන්ත් ” ;
es, tu, *වින්ද්‍ර එස් මත් දේවීස්*,
mās, *විනා “ දේවාන් ”* ;
mēs, *වින්ද්‍ර එස් මත් දේවාන්ත්*,
විනා “ මත් දේවාන්ත් ” ;

Conjunctions: *conjunct* (verb) *adverb* *adjective* *adjective*

Bună! Bineînțeles că suntem într-o conjunctivă:

বিজু, বিজু, { বিজু জেলিস, নিউজেরি ;
 { „ ডেলিক্যাটোরি,
 { „ নিউজেরি,

Preteritum („plusswampertestum“):

Preteritum s („pustwampperfettus“)
es, tu, {wiaſſh biiſſ ſchliſſ, huiſſh uſſh uſſh)?
mēſ, iūſ, {wiaſſh biiſſ ſchliſſ, huiſſh uſſh uſſh),

Futurum est ab eo sit: („futurum & eff.”)

Pabeigta, aktiwa dahrboñhanahs.

ef̥mu, **ef̥fi**, **ir** bijis **əhlis**,
ef̥am, **ef̥at**, **ir** bijusfhi **əchlufhi**,
es, **tu**, **winaf** **buhſt** **bijes** **əhlis**,
es, **tu**, **winia** **lun**, **bijusf** **əchlufi**;
es, **tu**, **winia** **"**, **bijusf** **əchlufi**;
mēs, **jūs**, **winat** **"**, **bijusfhi** **əchlufhi**,
mēs, **jūs**, **winas** **"**, **bijusfhi** **əchlufas**;

S. S. Linsley et al.

卷之三

Guturu mōcefta.

卷之三

§ 95. Breitfh pafsiwa laifa opraffithanasas Qato. Malodá 4 lihdelli: divi no sfhem, furi abi weenu un tó vefhu apishme, ir ¹ 2000 ² 1000; may, ¹ 1000 ² 1000; a) debittu grófjumi ¹ ar ² jj ³ or, fur weft peneft laht dasfhabdés lissazifchanas wísses, un dasfhabdés laitós wajadfige weeneeti an „buht“; un jojuu ¹ 2000 ² 1000 ³ 1000; b) tagades pafsiwa partijipus us ¹ am ² -am, fopðilar inditatiwu, sounjentiu un fondijonatu no „buht“;

Fonjuntiwa debitiwó: Fondijonal a debitiwó:

Gfmu {jaæf, es effoht {jaæf, es buhtu {jaæf,
{jetamð; {jetamð; {jetamð;

Biju {jaæf, es bijis {jaæf, es buhtu bijis {jaæf,
{jetamð; {jetamð; {jetamð;

Buhfhu {jaæf, es buhtu bijis {jaæf,

Biju bijis {jaæf, es buhtu bijis {jaæf,

Buhfhu bijis {jaæf, es buhtu bijis {jaæf;

Buhfhu bijis {jaæf,

Gfmu {jaæf, es effoht {jaæf, es buhtu {jaæf:
{jetamð; {jetamð; {jetamð;

Biju {jaæf, es bijis {jaæf, es buhtu bijis {jaæf,
{jetamð; {jetamð; {jetamð;

Buhfhu {jaæf, es buhtu bijis {jaæf;

Biju bijis {jaæf, es buhtu bijis {jaæf;
es buhtu bijis {jaæf, es buhtu bijis {jaæf;

Dómatá nafotne:
es buhtu bijis {jaæf,

Babegata dahrbochanahs.

vergleich § 96. Zia qrib: apfīmēcht pāffīwa lāita vāheigū, dahrbofhanohs indifiativā, sonj, un fonda-
sionalā, tad nem
Tōhōz valtejēs pāffīpartis. uſ -ts, tāz, tōnā or, buhř;

Fondationat:

indifatiw:

indifatiw:

Gfmu ſeltš, -ta;

zeh̄hōlān, zoh̄hōlān, tōhōlān, tōhōlān, tōhōlān;

Biju ſeltš;

zeh̄hōlān, zoh̄hōlān, tōhōlān, tōhōlān;

Buhřħu ſeltš;

Tagade:

Tagade:

Tagade:

es effoht ſeltš, -ta;

es bijis ſeltš;

es bijis ſeltš;

es buhřħoħt ſeltš;

qpratitā tagade:

es effoht bijis ſeltš;

zeh̄hōlān, zoh̄hōlān, tōhōlān, tōhōlān;

es bijis ſeltš;

Biju bijis ſeltš;

Dōmatā nāforne:

Buhřħu bijis ſeltš;

es buhřħoħt bijis ſeltš;

Bawle:

q) qib, tqib, hōffit ſeltš! effat fwiegħiħihs! effat fwiegħiħiħi! tew buħs fäppohditam buħi! (Deb! imp.)

In riepum: Qaj iżżejjha fröneċċi uſ tħali, titħab fħo waħħdu, fa ari § 95, eftmu jaġiet' un, eftmu
jeftam s', un pr. pihniġi: wiffa's pattibas, laiħos un fħaliex.

Nepabēigta dahrbofchanahs.

§ 96. Ar aistedes passiva partis. uſtē, -ta, un ar „buhtē“, tohp apſhmehts indicativa, ton junktivā un fondijonalā passiva laſſis ar pabeigtu dahrb.; un

d) ar ſhō paſhu partis.. tohp ar „taptē“ (titl ieb kūt). Pafal paffiwoſ laſſis ar n̄pabēigtu dahrb.

Fondijonals:

In di fati wē:

ar paffiwoſ paffiwoſ;

D. Z a g a d e c h a n a h s :

Fonju nfti wē:

ar paffiwoſ paffiwoſ;

Tohp, tohp, tohp ſeltē, -ta;	es, tu, {winſh tohpoh ſeltē, wina " delta;	es, tu, {winſh taptu ſeltē, wina " delta;
tohpam, tohpat, tohp ſelti, -taſ;	mēs, iūs, {wiai tohpoh ſelti, winaſ " ſeltas;	mēs, iūs, {wiai taptu ſelti, winaſ " ſeltas;

ar paffiwoſ paffiwoſ;

ar paffiwoſ paffiwoſ;

ar paffiwoſ paffiwoſ;

G. M i t t e ſ e :

ar paffiwoſ paffiwoſ;

ar paffiwoſ paffiwoſ;

ar paffiwoſ paffiwoſ;

Tappu, tappi, tappa ſeltē, -ta;

ar paffiwoſ paffiwoſ;

R ā k o t n e :

ar paffiwoſ paffiwoſ;

P a b e i g t à d a h r b o s c h a n a h s .

U p r a f f i t à t a q a d e :

G̃fmu, ẽfī, { ir želtis tappiš,
„ želta tappuſi;
ẽfam, ẽfāt, { ir želti tappuſhi,
„ želtas tappuſhas;

ẽ, tu, { winišh effoht želtis tappiš,
„ želta tappuſi;
mēs, jūs, { winas „ želti tappuſhi,
„ želtas tappuſhas; mēs, jūs, { winas „ želtas t-f̄has;

U p r a f f i t à a i ſ t e i ð e :

B̃ijū, b̃ijī, { b̃ija želtis tappiš,
„ želta tappuſi;
b̃ijah̃m, b̃ijah̃t, { b̃ija želti tappuſhi,
„ želtas tappuſhas;

ẽ, tu, { winišh bijis želtis tappiš,
„ želta tappuſi;
mēs, jūs, { winas „ želti t-f̄hi,
„ želtas bijuſhas želtas t-f̄has;

Dōmatā nāfotne:

Buh̃fmu, buh̃t, { buh̃s želtis tappiš,
„ želta tappuſi;
buh̃fim, buh̃fit, { buh̃s želti tappuſhi,
„ želtas tappuſhas;

ẽ, tu, { winišh buh̃fhoht želtis tappiš,
„ želta tappuſi;
mēs, jūs, { winas „ želti tappuſhi,
„ želtas t-f̄has;

P a w ē ſ e :

Zoh̃pi želtis! toþpat želti! teñ buh̃s želtam tapit!

u f d e w u m ð : Qoi nu ſtōneſti, tapat fā wahrdu „dēl“ grōfia, ari wiſſadi grōfa: nāf-t (fl. I.),	m a i g - a h t (fl. II.), r a f - t (fl. III.), l u h g - t (fl. IV.) p ū - t (fl. V.)	t ū t - o h t (fl. VI.), t ū r - i h t (fl. VII.)	m i t t i n - a h t (fl. VIII.), w a l d - i h t (fl. IX.)

§ 97. Fazekli eedalahs 7 klassēs.

Dét sinaschanas, pee kuras klasses schis jeb winsch fazeklis veeder, t. i. kà winsch grōsams, jaewehro pee katra fazekla 2—3 stahwi. Schee ir:

tagade, *Præsent*
nelohkamajs un *Infinitiv*
aistezze. *Praeteritum*.

No scheem 3 stahweem tee zitti radami, un prohti: no indikatiwa akt. tagades, p. pr. zel-u atwaffinahs:

daudssktl. akt. pawēle: zel-at!

päsiwa debitiws: jazel;

tagades akt. I. partiz.: zel-ohts;

tagades paff. partiz.: zel-am̄s;

no akt. nelohkama: zelt, atwaffinahs:

indikatiwa akt. nākotne: zel-fchu:

fondizionala tagade: zel-tu;

nākotnes akt. partiz.: zel-fchohts:

tagades akt. II. partiz.: zel-dam̄s;

aistezzes paff. partiz.: zehl-ts;

no indikatiwa akt. aistezzes: zehl-u, atwaffinahs:

aistezzes akt. partiz.: zehl-is.

§ 98. Peez tagades un nelohkama isschlikoht, eedalahs wissi fazekli 3 grōsijumōs (Conjugationen).

Pee pirmā grōsijuma peekrift wissi fazekli ar weenpantigu nelohkamo, un weenpantigu tagades pee galu (I. pattiba -u), (fl. I.—V.)

Paweilflas:

nelohkamajs:

aug-t

wilf-t

{ spraf-t

{ au-t

{ kahp-t

{ jah-t

{ kalf-t

{ dihg-t

tagade:

aug-u (fl. I.);

welf-u (fl. II.);

proht-u } (fl. III.);

auu-u } (fl. III.);

kahp-jū } (fl. IV.);

jah-ju } (fl. IV.);

kal-stu } (fl. V.);

dihg-stu } (fl. V.).

Pee òtrà grōsijuma peekriht wissi fazzekki ar daud s-pantigu nelohkamo, un diw pantigu tagades peegalu (I. pattiba -aju, -oju, -iju, -eju), (fl. VI.):

masg-aht	I. VI.	masg-aju	I. VI.
dsthw-oht	III. II. I.	dsthw-oju	VIII. I. I.
tir-iht	IV. VI.	tir-iju	IV. VI.
wēl-eht		wēl-eju	

Pee treshà grōsijuma peekriht wissi fazzekki ar daud s-pantigu nelohkamo, un ween pantigu tagades pee-galu (I. pattiba -u), (fl. VII.):

raud-aht	raud-u	I. VI. I.	
mittin-aht	mittin-u	IV. V.	
prass-iht	prass-u	IV. V.	
kust-eht	kust-u	III. I.	
tdn-	tdn-	tdn-	tdn-
n[n]-	n[n]-	n[n]-	n[n]-

an i p i d n i o d i f i l i s

ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	I.
ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	II.
ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	III.
ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	IV.
ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	ððn[n]-	V.

§ 99. Aft. indikatiwë.

tagades peegali:			aistezzes peegali:		
	grōfij. 1, fl. I. II. III. V. grōfij. 3, fl. VII.	grōfij. 1, fl. IV.	grōfij. 2, fl. VI.	grōfij. 1, fl. I. II. III. IV. V.	grōfij. 1, fl. IV. wd. us-eet, -ah̄t, -āt, -ēt, -iht, -īt, (-ees).
weenfaiſtis:	-u	-ju	-aju (-oju, -iju, -eju)	-u	-ju
	-i I. II. III. -i V. VII.	j (vebz vaſchfл.)	-a (-o, -i, -e)	-i	-ji
	-a I. II. III. V. VII. -a (grōfij. 3, fl. VII.)	-j	-a	-a	-ja
baudfaiſtis:	-am	-jam	-ajam	-ahm	-jahm
	-at	-jat	-ajat	-ah̄t	-jaht
	-a I. II. III. V. VII. -a (grōfij. 3, fl. VII.)	-j	-a	-a	-ja

Reflektiva indikatiwë.

	-ohs	-johs	-ajohs	-ohs	-johs	-ajohs
	-ees	-jees (vebz vaſchfл.)	-ajees	-ees	-jees	-ajees
	-ahs	-jahs	-ajahs	-ahs	-jahs	-ajahs
weenfaiſtis:	-amees	-jamees	-ajamees	-amees	-jamees	-ajamees
	-atees	-jatees	-ajatees	-atees	-jatees	-ajatees
	-ahs	-jahs	-ajahs	-ahs	-jahs	-ajahs

Nākotnes peegali ir wiffos grōstijumos, un wiffas
klaffes fchē:

	a ft.:		med.:	
weenftkl.:	1. -fhu	1-10	-fchohs	1
	2. -fi	1-11	-fees	1
	3. -s	1-12	-fees	1
daudsftkl.:	1. -sim	1-13	-fimees	1
	2. -sit	1-14	-fitees	1
	3. -s	1-15	-fees	1

1-16-17	m̄da-16	1-16	1-16	1
1-16-18	m̄da-17	1-17	1-17	1
1-16-19	m̄da-18	1-18	1-18	1
1-16-20	m̄da-19	1-19	1-19	1
1-16-21	m̄da-20	1-20	1-20	1
1-16-22	m̄da-21	1-21	1-21	1
1-16-23	m̄da-22	1-22	1-22	1
1-16-24	m̄da-23	1-23	1-23	1
1-16-25	m̄da-24	1-24	1-24	1
1-16-26	m̄da-25	1-25	1-25	1
1-16-27	m̄da-26	1-26	1-26	1
1-16-28	m̄da-27	1-27	1-27	1
1-16-29	m̄da-28	1-28	1-28	1
1-16-30	m̄da-29	1-29	1-29	1
1-16-31	m̄da-30	1-30	1-30	1
1-16-32	m̄da-31	1-31	1-31	1
1-16-33	m̄da-32	1-32	1-32	1
1-16-34	m̄da-33	1-33	1-33	1
1-16-35	m̄da-34	1-34	1-34	1
1-16-36	m̄da-35	1-35	1-35	1
1-16-37	m̄da-36	1-36	1-36	1
1-16-38	m̄da-37	1-37	1-37	1
1-16-39	m̄da-38	1-38	1-38	1
1-16-40	m̄da-39	1-39	1-39	1
1-16-41	m̄da-40	1-40	1-40	1
1-16-42	m̄da-41	1-41	1-41	1
1-16-43	m̄da-42	1-42	1-42	1
1-16-44	m̄da-43	1-43	1-43	1
1-16-45	m̄da-44	1-44	1-44	1
1-16-46	m̄da-45	1-45	1-45	1
1-16-47	m̄da-46	1-46	1-46	1
1-16-48	m̄da-47	1-47	1-47	1
1-16-49	m̄da-48	1-48	1-48	1
1-16-50	m̄da-49	1-49	1-49	1
1-16-51	m̄da-50	1-50	1-50	1

1-17-18	m̄d̄-17	1-17	1-17	1
1-17-19	m̄d̄-18	1-18	1-18	1
1-17-20	m̄d̄-19	1-19	1-19	1
1-17-21	m̄d̄-20	1-20	1-20	1
1-17-22	m̄d̄-21	1-21	1-21	1
1-17-23	m̄d̄-22	1-22	1-22	1
1-17-24	m̄d̄-23	1-23	1-23	1
1-17-25	m̄d̄-24	1-24	1-24	1
1-17-26	m̄d̄-25	1-25	1-25	1
1-17-27	m̄d̄-26	1-26	1-26	1
1-17-28	m̄d̄-27	1-27	1-27	1
1-17-29	m̄d̄-28	1-28	1-28	1
1-17-30	m̄d̄-29	1-29	1-29	1
1-17-31	m̄d̄-30	1-30	1-30	1
1-17-32	m̄d̄-31	1-31	1-31	1
1-17-33	m̄d̄-32	1-32	1-32	1
1-17-34	m̄d̄-33	1-33	1-33	1
1-17-35	m̄d̄-34	1-34	1-34	1
1-17-36	m̄d̄-35	1-35	1-35	1
1-17-37	m̄d̄-36	1-36	1-36	1
1-17-38	m̄d̄-37	1-37	1-37	1
1-17-39	m̄d̄-38	1-38	1-38	1
1-17-40	m̄d̄-39	1-39	1-39	1
1-17-41	m̄d̄-40	1-40	1-40	1
1-17-42	m̄d̄-41	1-41	1-41	1
1-17-43	m̄d̄-42	1-42	1-42	1
1-17-44	m̄d̄-43	1-43	1-43	1
1-17-45	m̄d̄-44	1-44	1-44	1
1-17-46	m̄d̄-45	1-45	1-45	1
1-17-47	m̄d̄-46	1-46	1-46	1
1-17-48	m̄d̄-47	1-47	1-47	1
1-17-49	m̄d̄-48	1-48	1-48	1
1-17-50	m̄d̄-49	1-49	1-49	1

1-18-19	m̄d̄-18	1-18	1-18	1
1-18-20	m̄d̄-19	1-19	1-19	1
1-18-21	m̄d̄-20	1-20	1-20	1
1-18-22	m̄d̄-21	1-21	1-21	1
1-18-23	m̄d̄-22	1-22	1-22	1
1-18-24	m̄d̄-23	1-23	1-23	1
1-18-25	m̄d̄-24	1-24	1-24	1
1-18-26	m̄d̄-25	1-25	1-25	1
1-18-27	m̄d̄-26	1-26	1-26	1
1-18-28	m̄d̄-27	1-27	1-27	1
1-18-29	m̄d̄-28	1-28	1-28	1
1-18-30	m̄d̄-29	1-29	1-29	1
1-18-31	m̄d̄-30	1-30	1-30	1
1-18-32	m̄d̄-31	1-31	1-31	1
1-18-33	m̄d̄-32	1-32	1-32	1
1-18-34	m̄d̄-33	1-33	1-33	1
1-18-35	m̄d̄-34	1-34	1-34	1
1-18-36	m̄d̄-35	1-35	1-35	1
1-18-37	m̄d̄-36	1-36	1-36	1
1-18-38	m̄d̄-37	1-37	1-37	1
1-18-39	m̄d̄-38	1-38	1-38	1
1-18-40	m̄d̄-39	1-39	1-39	1
1-18-41	m̄d̄-40	1-40	1-40	1
1-18-42	m̄d̄-41	1-41	1-41	1
1-18-43	m̄d̄-42	1-42	1-42	1
1-18-44	m̄d̄-43	1-43	1-43	1
1-18-45	m̄d̄-44	1-44	1-44	1
1-18-46	m̄d̄-45	1-45	1-45	1
1-18-47	m̄d̄-46	1-46	1-46	1
1-18-48	m̄d̄-47	1-47	1-47	1
1-18-49	m̄d̄-48	1-48	1-48	1
1-18-50	m̄d̄-49	1-49	1-49	1

Affiwes un paffiwes.					
	wnfsl.	1.	2.	3.	diffl.
	I.	nāk-u tin-u	nāž- zehrt-u	nāk- zehrt-	nāk-am tin-am
	II.	rohf-u druhp-u	rohf- druhp-	rohf- druhp-	rohf-am druhp-am
	IV.	ſveesch-u kul-u krahv-ju rāj-u	ſveed- kul- krahv- rāj-	ſveesch- kul- krahvj- rāj-	ſveesch-am kul-am krahv-jam rāj-am
	V.	fal-ſtu yū-ſtu	fal-ſti yū-ſti	fal-ſt- yū-ſt-	fal-ſtam yū-ſtam
	I.	nāž-u tin-u	nāž-i zirt-u	nāž-a zirt-i	nāž-ahm tin-ahm
	II.	rakf-u drupp-u	rakf-i drupp-i	rakf-a drupp-a	rakf-ahm drupp-ahm
	IV.	ſpeed-u kul-u krahv-u rā-ju	ſpeed-i kul-i krahv-i rā-ji	ſpeed-a kul-a krahv-a rā-ja	ſpeed-ahm kul-ahm krahv-ahm rā-jahm
	V.	kalt-u yuw-u	kalt-i yuw-i	kalt-a yuw-a	kalt-ahm yuw-ahm
	I.	nāk-fchu tih-fchu	nāk-ſi tih-ſi	nāk-ſ tih-ſ	nāk-ſim tih-ſim
	II.	zirti-fchu	zirti-ſi	zirti-ſh-ſ	zirti-ſim
	III.	rak-fchu	rak-ſi	rak-ſ	rak-ſim
	IV.	drup-fchu	drup-ſi	drup-ſ	drup-ſim
	V.	ſpeedi-fchu	ſpeedi-ſi	ſpeedi-ſh-ſ	ſpeedi-ſit
		kul-fchu krahv-fchu rā-fchu	kul-ſi krahv-ſi rā-ſi	kul-ſ krahv-ſ rā-ſ	kul-ſim krahv-ſim rā-ſim
		falti-fchu yū-fchu	falti-ſi yū-ſi	falti-ſh-ſ yū-ſ	falti-ſim yū-ſim
weenfsl. 1. 2. 3.			daudfsl. 1.		
I. nāk-tu tih-tu			nāk-tum tih-tum		
II. zirſ-tu			zirſ-tum		
III. rak-tu			rak-tum		
IV. drup-tu			drup-tum		
V. ſpeef-tu kul-tu krahv-tu rā-tu			ſpeef-tum kul-tum krahv-tum rā-tum		
VI. fal-tu			fal-tum		
VII. yū-tu			yū-tum		

Gemehe! Daudfsl. 3. pattiba ir farrrei weenfsl. 3. pattiba lōfiga.

Reſleſſiwſ.

wſkl. 1.	2.	3.	difſkl. 1.	2.
tin-ohs	tin-ees	nāk-ahs	tin-amees	tin-atees
zehrt-ohs	zehrt-ees	zehrt-ahs	zehrt-amees	zehrt-atees
rohk-ohs	rohz-ees	rohk-ahs	rohk-amees	rohk-atees
ſpeesch-ohs	ſpeed-ees	ſpeesch-ahs	ſpeesch-amees	ſpeesch-atees
kul-ohs	kul-ees	kul-ahs	kul-amees	kul-atees
krähv-johs	krähv-ees	krähv-jahs	krähv-jamees	krähv-jatees
rā-johs	rā-jees	rā-jahs	rā-jamees	rā-jatees
bih-ftohs	bih-ftees	bih-ftahs	bih-ftamees	bih-ftatees
tin-ohs	tin-ees	nāz-ahs	tin-āmees	tin-ātees
zirt-ohs	zirt-ees	zirt-ahs	zirt-āmees	zirt-ātees
rakf-ohs	rakf-ees	rakf-ahs	rakf-āmees	rakf-ātees
ſpeed-ohs	ſpeed-ees	ſpeed-ahs	ſpeed-āmees	ſpeed-ātees
kul-ohs	kul-ees	kul-ahs	kul-āmees	kul-ātees
krähv-ohs	krähv-ees	krähv-ahs	krähv-āmees	krähv-ātees
rā-johs	rā-jees	rā-jahs	rā-jamees	rā-jatees
bi-johs	bi-jees	bi-jahs	bi-jamees	bi-jatees
tih-fchohs	tih-fees	nāk-fees	tih-ſimees	tih-ſitees
zirti-fchohs	zirti-fees	zirti-fees	zirti-ſimees	zirti-ſitees
rak-fchohs	rak-fees	rak-fees	rak-ſimees	rak-ſitees
ſpeedi-fchohs	ſpeedi-fees	ſpeedi-fees	ſpeedi-ſimees	ſpeedi-ſitees
kul-fchohs	kul-fees	kul-fees	kul-ſimees	kul-ſitees
krähv-fchohs	krähv-fees	krähv-fees	krähv-ſimees	krähv-ſitees
rā-fchohs	rā-fees	rā-fees	rā-ſimees	rā-ſitees
bih-fchohs	bih-fees	bih-fees	bih-ſimees	bih-ſitees
weenſkl. 1. 2. 3.	daudſſkl. 1.			2.
nāk-tohs				
tih-tohs	tih-tumees		tih-tutees	
zirt-tohs	zirt-tumees		zirt-tutees	
rak-tohs	rak-tumees		rak-tutees	
ſpeef-tohs	ſpeef-tumees		ſpeef-tutees	
kul-tohs	kul-tumees		kul-tutees	
krähv-tohs	krähv-tumees		krähv-tutees	
rā-tohs	rā-tumees		rā-tutees	
bih-tohs	bih-tumees		bih-tutees	

Af ti w s un i p a f f i w s.

nefshamais:	I. nāk-t			
	tih-t			
	zirf-t			
	rak-t			
	druhp-t			
	spees-t			
	kul-t			
	krähp-t			
	rā-t			
	kalf-t			
	yū-t			

partiz. partiz. partiz. partiz.	I.	tagad. II.	tagad. I.	nāk-to nēs.	aistzges:
	I.	nāk-dams, -dama	nāk-ohts	nāk-schohts (-schus),	nāz-is, feew.
		tih-dams, -dama	tihst-ohts	feew. -schoti	naht-uñ
	II.	zirf-dams, -dama	zehrt-ohts	zirf-schohts (-schus),	tin-is, feew.
		rak-dams, -dama	rohk-ohts	feew. -schoti	tin-uñ
	III.	druhp-dams, -dama	druhp-ohts	rak-schohts (-schus),	razz-is, feew.
		spees-dams, -dama	speesch-ohts	druhp-schohts (-schus),	drupp-is, feew.
	IV.	kul-dams, -dama	kul-ohts	speedi-schohts (-schus),	speed-is, feew.
		krähp-dams, -dama	krähpj-ohts	feew. -schoti	speed-uñ
	V.	rā-dams, -dama	rāj-ohts	kul-schohts (-schus),	kul-is, feew.
		kalf-dams, -dama	kalfst-ohts	feew. -schoti	kul-uñ
		yū-dams, -dama	yūst-ohts	krähp-schohts (-schus),	krähp-is, feew.
				feew. -schoti	krähp-uñ
				rā-schohts (-schus),	rāj-is, feew.
				feew. -schoti	rāj-uñ
				kalf-schohts (-schus),	kalf-is, feew.
				feew. -schoti	kalf-uñ
				yū-schohts (-schus),	yūw-is, feew.
				feew. -schoti	yūw-uñ

partiz. partiz. partiz. partiz.	I.	tagadee partiz.	aistzges partiz.	debitimis.
	I.	nāk-ams, feew. -ama		ja-nāk
		tin-ams, feew. -ama	tih-ts, feew. -ta	ja-tin
	II.	zehrt-ams, feew. -ama	zirf-ts, feew. -ta	ja-zehrt
	III.	rohk-ams, feew. -ama	rak-ts, feew. -ta	ja-rohk
	IV.	speesch-ams, feew. -ama	spees-ts, feew. -ta	ja-speesch
		kul-ams, feew. -ama	kul-ts, feew. -ta	ja-kul
		krähp-jams, feew. -ama	krähp-ts, feew. -ta	ja-krähpj
		rāj-ams, feew. -ama	rā-ts, feew. -ta	ja-rāj
	V.	(mirft-ams, feew. -ama)		ja-kalfst
				ja-yūst

Reſleſſifiwſ.

nāk-tees

tih-tees

zirſ-tees

rak-tees

ſpees-tees

kul-tees

krahp-tees

rā-tees

bih-tees

tagad. II.

tagad. I.

nāk-otees

nāk-ſchotees

tin-otees

tih-ſchotees

zehrt-otees

zirti-ſchotees

rohk-otees

rak-ſchotees

zehrt-otees

zirti-ſchotees

rajk-otees

rā-ſchotees

bih-otees

bih-ſchotees

bij-otees

bij-ſchotees

aiftezzes.

nāz-ees, feew. nāk-uſehs

tin-ees, feew. tin-uſehs

zirt-ees, feew. zirt-uſehs

razz-ees, feew. rakk-uſehs

tūl-ees, feew. tūl-uſehs

speed-ees, feew. speed-uſehs

kul-ees, feew. kul-uſehs

krahp-ees, feew. krahp-uſehs

rāj-ees, feew. rāj-uſehs

bij-ees, feew. bij-uſehs

debitiwſ.

ja-tin-ahs

ja-zehrt-ahs

ja-rohk-ahs

ja-ſpees-ahs

ja-kul-ahs

ja-krahp-ahs

ja-raj-ahs

ja-bihſt-ahs

§ 101. I. klasse.

- 1) Ja I. kl. wahrdu tagades I. pattibā ſtāw k jeb g preeſch peegala -u, tad pārwehrſchahs tagades II. pattibā k pa z un g pa dſ: nāk-u — nāz; aug-u — audſ.
- 2) Stahwa paſchſkana paleek ſche wiffos laikos tā patti, kas wina nelohkamajā, un ir tagadē un aiftezzē kattraiſ weenā gax u mā.
- 3) Nelohkamajā un tagadē tohp „e“ platti iſſauſts, bet ſpizzi atkal tagad. II. pattibā, un wiffā aiftezzē.

Mēgini grōſiht pehz § 100:

augt, augu, augu; behgt, behgu, behgu;
degt, degu, degu; ehſt, ehdū, ehdū;
maſt, mattu, matiu; mest, mettu, mettu;
nākt, nāku, nāzu; piht, pinu, pinu;
west, wedu, wedu; ſchliht, ſchlinu, ſchlinu;
zept, zeppu, zeppu; fahſt, fahku, fahku.

II. klasse.

- 1) Stahwa paſchſkana ir ſchis klaffes wahrdu nelohkamajā un aiftezzē, pee kuras weenigi nākamee 11 wahrdi peeder, kattraiſ „i“, bet tagadē pārwehrſchahs ſchis i pa platto „e“; II. pattibā ir e kattraiſ ſpizs.
- 2) Ja tagades I. patt. ir k preeſch peegala -u, tad ari ſche tas II. pattibā pa z pārwehrſchahs.

Grōſi:

zirpt, zehrpu, zirpu; dſimt, dſemu, dſimu;
wirt, wehrdu, wiru; wilkt, welku, wilku;
tilpt, telpu, tilpu; pirkt, pehrku, pirku;
ſrimft, ſremtu, ſrimtu; dſiht, dſenu, dſimu;
dilt, delu, dilu; dimt, demu, dimu;
zirft, zehrtu, zirtu.

III. klasse.

- 1) ſche ir nelohkamajā un aiftezzē zelmoſchna paſchſkana ihſa, bet tagadē gruhſta.
- 2) „f“ pārwehrſchahs tagad. II. patt. pa z un „g“ pa dſ.
- 3) p, t, k tohp ſche kattraiſ aiftezzē dubultoti.

Grō si:

brift, breenu, bridu; brukt, bruhku, brukku; drupt, druhpu, druppu; juft, juhku, jukku; just, juhtu, juttu; kriſt, frihtu, krittu; lipt, libpu, lippu; lisk, leeku, likku; laſt, lohku, laſku; miſt, mihtu, miſtu; plukt, pluhku, plukku; plakt, plohku, plakku; ſkuſt, ſkuhtu, ſkuttu; ſmalt, ſmohku, ſmakku; fuſt, fuhtu, futtu; flupt, fluhpnu, fluppu.

IV. klafte,

1) „ſ“ preeſch IV. klafteſ wahrdu tagadēs peegaleem rāda, fa lidſſkanahm ſche pebz § 12 ar j jaſajauzahs, t. i. waj tām ar j jaſauzotees zittā burta jaſatvehrsſchahs, jeb tās dabuhn, fa p. pr. b, p, w, m — „ſ“ paſchu pa miſkſtinataju ſlaht, bet tikkai tagadē — aiftezzē ir ſatra lidſſkana (pee wahrdeem uſ: -eet, (-ees), -aht, -āt, -et, -iht, -it ween ne) preeſch peegala ſkaidra, p. pr. mal-u, ar-u.

2) Tagades II. partibā paleek j pa peegalu weenigi pee tahdeem wahrdeem, furu ſalne ar paſch ſkanu beidsahs; tahdeem ari aiftezzē wiſſur j preeſch peegala paleek, p. pr. mi-j, mi-jahm; ſkre-j, ſtreh-jahm; jah-j, jah-jahm. Wiſſeem zitteem na w tagades II. partibā peegala, un beidsamā lidſſkana ir tad ſkaidra.

3) ſche peeder wiſſi wahrdi uſ:

a) -aut, fur aiftezzē dabuhn -awu jeb -ahwu jeb ari -awu, p. pr. kaut, lawu; jaut, jahwu; plaut, plawu,

b) -eet, fur ari aiftezzē j preeſch peegala dabuhn, p. pr. ſkreet, ſtrehja; ſmeet, ſmeh-ja.

z) -ees, fur daschi tapat aiftezzē j preeſch peegala patur, p. pr. plihtees, pli-jobs; dixtees, diſhr-obs,

- d) -ah̄t jeb -āt, kuri ari aistezzē ī preefsch peegala patur,
p. pr. stah̄t, stah̄-ju; rāt, rā-ju.
- e) -ēt, kuri ari aistezzē ī preefsch peegala patur, p. pr. spēt,
spē-ju.
- f) -iht jeb -īt, kuri tāpat aistezzē ī preefsch peegala da-
buhn, p. pr. rit, ri-ja.
- g) -ūt, kuri aistezzē dabuhu -uwu, p. pr. schūt, schuwu.

G r ö s i:

ah̄t, axt, aru, aru; aust, auschū, audu;
knahpt, knahyju, knahpu; bērt, beru, bēru;
graust, grauschu, grausu; elst, elschu, elsu;
gahst, gahschu, gahsu; gremst, gremschu, gremsu;
greest, greeschu, greesu; kalt, kulu, kulu;
irt, iru, iru; kārt, karu, karu;
krahpt, krahpyju, krahpu; kohpt, kohpyju, kohpu;
glaht, glahbju, glahbu; lemt, lemju, lēmu;

-aut: aut, auju, awu; kraut, krauju, kāwū;

maut, mauju, mahwu; raut, rauju, rahwu;

kaut, kauju, kawu; schaut, schauju, schāwu;

-eet: skreet, skreju, skrehju; fleet, fleju, flehju;

deed, deju, dehju; smeet, smēju, smehju;

-ees: plihtees, plihjohs, plijohs; skreetees, skrejohs, skrehjohs;

kārtees, kārohs, kārohs; weestees, weeschohs, weefohs;

zenstees, zenfchohs, zenfohs; dſirtees, dſirohs, dſihrohs;

-ah̄t, -āt: klah̄t, klahju, klahju; kraht, krahju, krahju;

-ēt: fēt, fēju, fēju; spēt, spēju, spēju;

-iht, -īt: miht, miju, miju; rit, riju, riju;

-ūt: schūt, schuju, schuwu u. t. pr.

V. klasse.

„Aismirſt“ un „atsit“ līds nerekinoh̄t, peeder pee schis klasses
wissi wahrdi, kuri zaur un zaur dabuhu -ſt tagadē preefsch pee-

gala. Tee ir it wissi besmērēgi, t. i. tahdi wahrdi, pee kuxem nekad newar jautaht: ko?

Prōwes preeksch grōsifchanas:

birt, birstu, biru; breest, breestu, breedu;
 dihgt, dihgstu, dihgu; dilt, dilstu, dilu;
 grimt, grimstu, grimu; gruht, gruhstu, gruwu;
 gurt, gurstu, guru; irt, irstu, iru;
 kafst, kafstu, kaltu; karkt, karkstu, kargu;
 klihst, klihstu, klihdu; kult, kulkstu, kulzu;
 kurkt, kurkstu, kurzu; mirkt, mirekstu, mireku;
 pūt, pūstu, puwu; ruhgt, ruhgstu, ruhgu;
fmilgt, fmilgstu, fmilgu; spruhst, spruhstu, spruhdu;
ftingt, ftingstu, ftingu; stulbt, stulbstu, stulbu;
ſchnurgt, ſchnurgstu, ſchnurgu; tirpt, tirpstu, tirpu;
tubkt, tubkstu, tubku; twihkt, twihkstu, twihku.

E. S. I.

uto-ğnam	mutu-ğlam	uto-ğam
uto-ğil	mutu-ğil	uto-ğil
uti-zin	muti-zit	uti-zit
tutu-lim	mutu-lim	utu-lim

uto-ğnam
uto-ğil
uti-zit
utu-lim

an-3. aja-ğnam	ito-3. aja-ğnam	a. aja-ğam	ii. aja-ğam
an-3. aja-ğil	ito-3. aja-ğil	a. aja-ğil	ii. aja-ğil
an-3. aja-zit	ito-3. aja-zit	a. aja-zit	ii. aja-zit
an-3. aja-lim	ito-3. aja-lim	a. aja-lim	ii. aja-lim

a. aja-ğnam	ii. aja-ğnam	a. aja-ğam
a. aja-ğil	ii. aja-ğil	a. aja-ğil
a. aja-zit	ii. aja-zit	a. aja-zit
a. aja-lim	ii. aja-lim	a. aja-lim

S 102. Paweikflas prækf
Sal : idonutj tanum doan

Aktivs u u p a f f i w s.

		1. 2. 3.	1. 2.			
aftiva indiativs:	tahode:	masg-aju lük-oju tir-iju mil-eju	masg-a lük-o tir-i mil-e	masg-a lük-o tir-i mil-e	masg-ajam lük-ojam tir-ijam mil-ejam	masg-ajat lük-ojat tir-ijat mil-ejat
aiftegge:		masg-aju lük-oju tir-iju mil-eju	masg-aji lük-oji tir-iji mil-eji	masg-aja lük-oja tir-ija mil-eja	masg-ajahm lük-ojahm tir-ijahm mil-ejahm	masg-ajah lük-ojaht tir-ijah mil-ejaht
näkotne:		masg-afchu lük-ofchu tir-ifchu mil-eschu	masg-asi lük-osi tir-isi mil-esi	masg-ahs lük-ohs tir-ihhs mil-ehs	masg-afsim lük-otsim tir-isim mil-estim	masg-afit lük-osit tir-isit mil-estit
tagad. aft. Fondijon.		1. 2. 3.				
		masg-atu lük-otu tir-itu mil-etu		masg-atum lük-otum tir-itum mil-etum		masg-atut lük-otut tir-itut mil-estut
neloham.				masg-aht lük-oht tir-ihht mil-ehht		
aft. partiz.	tagad. II.	tagad. I.	näkotne:	aiftegge:		
	masg-adams, f. -ma	masg-ajohts	masg-afchohts, f. -oti	masg-ajis, f. -usi		
	lük-odams, f. -ma	lük-ojohts	lük-ofchohts, f. -oti	lük-ojis, f. -usi		
	tir-idams, f. -ma	tir-ijohts	tir-ifchohts, f. -oti	tir-ijis, f. -usi		
	mil-edams, f. -ma	mil-ejohts	mil-eschohts, f. -oti	mil-ejis, f. -usi		
partiz.	tagades partiz.:		aiftegges partiz.:		debitiws:	
	masg-ajams, feew. -ma		masg-ahts, feew. -ta		ja-masg-a	
	lük-ojams, feew. -ma		lük-ohts, feew. -ta		ja-lük-o	
	tir-ijams, feew. -ma		tir-ihsts, feew. -ta		ja-tir-i	
	mil-ejams, feew. -ma		mil-ehsts, feew. -ta		ja-mil-e	

VI. flaffes fazzelkem.

Refleksiwə.

1.	2.	3.	1.	2.
masg-ajohs	masg-ajees	masg-ajas	masg-ajamees	masg-ajatees
lūk-ojohs	lūk-ojees	lūk-ojas	lūk-ojamees	lūk-ojatees
tir-ijohs	tir-ijees	tir-ijas	tir-ijamees	tir-ijatees
mil-ejohs	mil-ejees	mil-ejas	mil-ejamees	mil-ejatees
masg-ajohs	masg-ajees	masg-ajahs	masg-ajamees	masg-ajatees
lūk-ojohs	lūk-ojees	lūk-ojahs	lūk-ojamees	lūk-ojatees
tir-ijohs	tir-ijees	tir-ijahs	tir-ijamees	tir-ijatees
mil-ejohs	mil-ejees	mil-ejahs	mil-ejamees	mil-ejatees
masg-afchohs	masg-afees	masg-afees	masg-afimees	masg-afitees
lūk-ofchohs	lūk-ofees	lūk-ofees	lūk-ofimees	lūk-ofitees
tir-ifchohs	tir-ifees	tir-ifees	tir-ifimees	tir-ifitees
mil-efchohs	mil-efees	mil-efees	mil-efimees	mil-efitees
1. 2. 3.				
masg-atohs		masg-atumees		masg-atutees
lūk-otohs		lūk-otumees		lūk-otutees
tir-itohs		tir-itumees		tir-itutees
mil-etohs		mil-etumees		mil-etuetees
		masg-atees		
		lūk-otees		
		tir-itees		
		mil-etees		
tagad. II.	tagad. I.	nākotnes:	aistezzeš:	
masg-adamees	masg-ajotees	masg-afchotees	masg-ajees, feew. -ufehs	
lūk-odamees	lūk-ojotees	lūk-ofchotees	lūk-ojees, feew. -ufehs	
tir-idamees	tir-ijotees	tir-ifchotees	tir-ijees, feew. -ufehs	
mil-edamees	mil-ejotees	mil-efchotees	mil-ejees, feew. -ufehs	

debitiws:

ja-masg-ajahs
 ja-lūk-ojahs
 ja-tir-ijahs
 ja-mil-ejahs

VI. flasfe.

Pee schis klasse peeder t schet re jadi wahrdi, pr. wahrdi ar
nelohkamo us: -aht, -oht, -iht, -eht; I. pattiba tagadê un
aistezzê us: -aju, -oju, -iju, -eju. Zittas isschekirshanas te naw.

Mēgini grōsibt pebz § 102.:

- ah^t: bradaht, bradaju, bradaju; dōmaht dōmaju, dōmaju;
glabaht, glabaju, glabaju; kappah^t, kappaju, kappaju;
kīhlah^t, kīhlaju, kīhlaju; maitah^t, maitaju, maitaju;
preezatees, preezajohs, preezajohs; deewatees, -johs, -johs;

-oht: idroht, idroju, idroju; brunoh^t, brunoju, brunoju;
gudroht, gudroju, gudroju; kupoht, kupoju, kupoju;
pulgoht, pulgoju, pulgoju; linoht, linoju, linoju;
duſmotees, duſmojohs, duſmojohs; ferotees, ferojohs, -johs;

-iht: mēdiht, mēdiju, mēdiju; fwehtiht, fwehtiju, fwehtiju;
zeenih^t, zeenuju, zeeniju; wehſtiht, wehſtiju, wehſtiju;
kēhſtiht, kēhſtiju, kēhſtiju; wētiht, wētiju, wētiju;

ky jin rohſitees, rohſijohs, rohſijohs; flarbitees, flarbijohs, -johs;

-eht: aureht, aureju, aureju; biseneht, biseneju, biseneju;
burbuleht, burbuleju, burbuleju; galeht, galeju, galeju;
ala. drāſteleht, drāſteleju, drāſteleju; dſelteht, dſelteju, dſelteju;
miffetees, miffejohs, miffejohs; kīwetees, kīwejohs, kīwejohs.

rositees, ynpföftig ja in
rositees, faj Prakas, die haben ja schon

202. ॥ १०२ ॥

॥ १०३ ॥ ॥ १०४ ॥ ॥ १०५ ॥ ॥ १०६ ॥ ॥ १०७ ॥

१ १०८ १०९ ११०	१ १११ ११२ ११३	१ ११४ ११५ ११६	१ ११७ ११८ ११९	१ १२० १२१ १२२
१०८ १०९ ११०	१११ ११२ ११३	११४ ११५ ११६	११७ ११८ ११९	१२० १२१ १२२
१०८ १०९ ११०	१११ ११२ ११३	११४ ११५ ११६	११७ ११८ ११९	१२० १२१ १२२
१०८ १०९ ११०	१११ ११२ ११३	११४ ११५ ११६	११७ ११८ ११९	१२० १२१ १२२
१०८ १०९ ११०	१११ ११२ ११३	११४ ११५ ११६	११७ ११८ ११९	१२० १२१ १२२

§ 103. Paweikflas preeksd

Aktivs un passivs.				
aftiwa infinitivs.	1. mittin-u wald-u trīz-u	2. mittin-i wald-i trīz-i	3. mittin-a wald-a trīz	1. mittin-am wald-am trīz-am
aftiwa aff. fonditio-	tagade: mittin-aju wald-iju trīz-eju	afstege: mittin-afchū wald-ifchū trīz-eschū		2. mittin-at wald-at trīz-at
tagade aff. fonditio-	1. 2. 3. mittin-atu wald-itu trīz-etu			u. t. pr. pebz VI. fl., pebz § 102.
neloham.			mittin-aht wald-iht trīz-eht	
aft. partiz.	tagad. II. mittin-adams, f. -ma wald-idams, f. -ma trīz-edams, f. -ma	tagad. I. mittin-ohts wald-ohts trīz-ohts		näkotnes: mittin-afchohts, f. -oti wald-ifchohts, f. -oti trīz-eschohts, f. -oti
		afstegees:		
		mittin-ajis, f. -usi wald-ijis, f. -usi trīz-ejis, f. -usi		
passivs.	tagad. partiz.: mittin-ams, f. -ama wald-ams, f. -ama lihds-ams	afstegees partiz.: mittin-ahts, f. -ta wald-ihts, f. -ta lihds-ehts		debitivs: ja-mittin-a ja-wald-a ja-trīz ja-lihds

VII. klaffes fazzekeem.

Reflektivs.

1.	2.	3.	1.	2.
mittin-ohs	mittin-ees	mittin-ahs	mittin-amees	mittin-atees
wald-ohs	wald-ees	wald-ahs	wald-amees	wald-atees
lihds-ohs	lihds-ees	lihds-ahs	lihds-amees	lihds-atees

mittin-ajohs	} u. t. pr. pehz VI. fl.
wald-ijohs	
lihds-ejohs	

mittin-aschohs	} u. t. pr. pehz VI. fl.
wald-ischohs	
lihds-eschohs	

1. 2. 3.	} u. t. pr. pehz VI. fl.
mittin-atohs	
wald-itohs	
lihds-etoohs	

mittin-atees	} u. t. pr. pehz VI. fl.
wald-itees	
lihds-etees	

tagad. II.	tagad. I.	nafotnes:
mittin-adamees	mittin-otees	mittin-aschotees
wald-idamees	wald-otees	wald-ischotees
lihds-edamees	lihds-otees	lihds-eschotees
	asfiezes:	
mittin-ajees, f. -ufehs		
wald-ijees, f. -ufehs		
lihds-ejees, f. -ufehs		

debitivs:	} ja-
mittin-ahs	
wald-ahs	
lihds-ahs	

VII. klasse.

- 1) Pee schis klasses peeder trejadi wahrdi, pr. wahrdi ar ne-
Iohkamo us: -aht, -iht, -eht;
I. tagades pattiba beidsahs us -u;
I. aistezzes pattiba beidsahs us -aju, -iju, -eju (vehz VI. kl.)
- 2) Wahrdem us -aht un- eht trukst peegala tagades III. pattibā,
p. pr. muld-, fwin-, dufs-.
Bittas stahrpibas sche naw.

Mēgini grōsiht vehz § 103:

-aht: raudaht, raudu, raudaju; finaht, finu, finaju;
fahrgaht, fahrgu, fahrgaju; dseedaht, dseedu, dseedaju:
-in-aht: aizinaht, aizinu, aizinaju; labinaht, labinu, labinaju;
daudsinaht, daudsnu, daudsinaju; mettinaht, mettinu, mettinaju;
mēdsnaht, mēdsnu, mēdsinaju; lahsnaht, lahsnu, lahsinaju;
skulbinah, skulbinu, skulbinaju (schwazzen wie die Elster);
tehrpinah, tehrpinu, tehrpinaju (Pferden das Maul reinigen);
purpinah, purpinu, purpinaju (kullern wie ein Birkhahn);
-iht: dehftiht, dehftu, dehftiju; kulfstiht, kulfstu, kulfstiju;
rantih, rantu, rantiju; mahziht, mahzu, mahziju;
schlaupstiht, schlaupstu, schlaupstiju (schräg machen);
ohgftiht, ohgftu, ohgftiju (schnüffeln, spüren);
walbiht, walbu, walbiju (die Augen verdrehen);
-eht: ideht, idu, ideju; kwelksteht, kwelkstu, kwelksteju;
peldeht, peldu, peldeju; faudseht, faudsu, faudseju;
glüneht, glunu, glüneju; dusseht, dussu, dusseju;
dairetees, dairohs, dairejohs (gassen). *Māst urjyau*

§ 104. Ahrkahrtige fazzekli.

3 fazzekli tohv pee ahrkahrtigeem peeskaititi, pr.
buht, esmu, biju;
eet, eimu, gāju;
dōt, dohdu, dewu.

§ 105. I. buht, esmu, biju.

Rā „buht“ grōsam̄, ir redsams § 90; sche tik eeweherosim
faliktā wahrdā „dā-buh̄t“ grōsifchanu.

Tagad. akt. ind.:

weenfkl.

daudffkl.

da-buh-nu, da-buh-n, da-buh-n; da-buh-n-am, da-buh-nat;

aistezze:

da-bu-ju, da-bu-ji, da-bu-ja; da-bu-jahm, da-bu-jah;

nākotne:

da-buh-fchu, da-buh-fi, da-buh-s; da-buh-sim, da-buh-sit;

tagad. kond.:

da-buh-tu u. t. pr.;

nelohkamajš:

da-buh-t;

tagad. akt. II. partiz.:

da-buh-dams, f. -dama.;

tagad. akt. I. partiz.:

da-buh-nohts, f. -oti jeb -oscha;

aistezzes akt. partiz.:

da-bu-jis, f. -jusi;

nākotn. akt. partiz.:

da-buh-fchohts, f. -fchot;

tagades pass. partiz.:

da-buh-nams, f. -ama;

aistezzes pass. partiz.:

da-buh-ts, f. -ta;

pass. debitivs:

ja-da-buh-n.

§ 106. II. -eet, eimu, gāju.

Tagad. akt. ind.:

weenfkl.:

daudffkl.;

ei-mu, e-j, ee-t;

ei-mam, ei-tat;

aistezze:

gāju, gā-jī, gā-ja;

gā-jahm, gā-jaht;

nākotne:

ee-fchu, ee-fi, ee-s;

ee-sim, ee-sit;

tagad. kond.:

ee-tu u. t. pr.

ne loh kam ajs:

ee-t;

tag ad. akt. II. partiz.: dud-nā dud-dud-nā
ee-dams, f. -dama;tag ad. akt. I. partiz.: jī-nā nā e-johts
e-johts (e-jus), f. -oti jeb -oscha;nākotn. akt. partizips: dud-nā nākotn
ee-schohts (ee-schus), f. -schoti;aistezzes akt. partizips: dud-nā
gā-jis, f. gā-jusi;tag ad. paff. partiz.: jī-nā
nepeegaln., ar akt. apfthm.: e-jam;paffiw a debifiws: dud-nā
ja-ee-t.**§ 107. Dōt, dohdu, dewu.**

Tag ad. akt. ind.:

weenfktl. daudsfktl.

doh-du, doh-d, doh-d; doh-dam, doh-dat;

aistezz.

dew-u, dew-i, dew-a; dew-ahm, dew-aht;

nākotn.

dō-fchu, dō-si, dō-s; dō-sim, dō-sit;

tag ad. kondiz.:

dō-tu u. t. pr.

ne loh kam ajs:

dō-t;

tag ad. akt. II. partizip.:

dō-dams, f. dō-dama;

tag ad. akt. I. partiz.:

doh-dohts (doh-dus), f. -oti jeb -oscha;

nākotnes partizips:

dō-schohts (dō-schus), f. -schoti;

aistezzes partizips:

dew-is, f. dew-usi;

tagad. pass. partizip^s:

doh-dams, f. doh-dama;

aistezzes pass. partiz.:

dō-ts, f. dō-ta;

pass. debitiv^s:

ja-doh-d.

§ 108. Peemantotajs pee fazzeleem:

- 1) naw:^{*)} Man naw wałas. Waj tew azzu naw?
trükst: Trüks mässes un drānas, trükst ehdamā.
wajadseht: Pee schi dahrbā wajaga wira spehka. Sche wajaga wīru diwu, triju. Naudas wajaga.
- 2) Peemantotajs stāw pehz wahrdeem, kas nofhme: nemt jeb dōt:
Kur tagad nemfim ehdamā; salda alus nodsehrtēs, galas ehst, linu pluhkt, rudsu pirkst, seena ptaut, putras firehbt, baribas baudiht, wīna dsehrt, rohlas un muttes dōt, laimes wēleht.
- 3) Peemantotajs ari stāw pehz fazzeleem, kuri apfhme wēleschahnahs mērki: kāroht, gribehst, melleht, luhgt, prafsiht, eet pehz fā, gaidiht, v. pr. Mantas kāroht, galas gribehst, weetas melleht, schēlastibas luhgtees. Ganisch praffa wilnainites, puishchi praffa paladina. Uhdena jeb sahlu eet, sawas māmulites gaidiht.
- 4) Pehz: bi htees, schēl buht, raudahst: Schai faulē dīshwodami bi hftatees wīnas faules. Man ir māfas schēl. Raudu sawas māmulites.
- 5) Zehlona peemantotajs: Deewa laists esers. Schis sīrgs pascha audsehts. Weja lausta ahbelite.
- 6) a) Peemantotajs nāk pehz „ne“: Winsch nesin isschēkirt ne deenas ne naktē. Ne mahku tā dahrbā;
b) un tā pat ari pehz dubulta „ne“: Negribu neka. Ne fazzija ne neeka. Es neka negribu. Es tew neka ne esmu parahdā.

^{*)} Nefakti nesad un nelur „ne ir“.

Gewehro! Nefakki tur nekad weenu pafchu reis „ne“, fur tam diwi reis jaſta: nefakki ſche kā Wāzeetis, bet ta, kā Kreewſ fakka: Я тебѣ ничего не долженъ.

§ 109. Lihdsetajs p ee fazzekkeem:

Schis atbild uſ waizafchanu: ar fo? zaur fo? un ir ween-ſkaitla latreis laſpih metajam lidſihgs, un daudſſtil. atkal de wejam

1) Lihdseklu jeb eerohſchhu lihdsetajs:

Azzihm redſoht, aufihm dſirboht. Tahda blehdneeze jau nū-jahm ſittama. Kēdehm ſeme iſmērota. Kājahm ſamit. See-keem naudu mēroht. Walka manu wainadſina weenu rohku no-nemamu. Balta, balta man muttite, ne uhdeni nemasgata — affarahm nomasgaju.

2) Zehlona un grunts lihdsetajs:

Gruscheem uppe netezzeja (= gruschu dēl tā netezzeja). Buht lautai to ſinaj'schi, walodahm nedſihwotu (= tad es launu walodu dēl wairs nedſihwotu). Badu mirt.

3) Kahdibas un iffazzifchanas wīſes lihdsetajs:

Baffahm kājahm, teefchahm, foħleem, riħſcheem, jōneem, lehzeneem, kruftahm, rindu rindahm, walahm, ſimteem. Mans brālitis kā kundſtaſč dſelteneem mattineem.

4) Laika lihdsetajs (fa d?):

Brihscham, laikam, muhscham, deenahm naaktahm, ſcheem ga-deem, pärdeenahm, pärnedehlahm.

5) Weetas lihdsetajs (fur?):

Weetahm, ſanis.

VI. Peemefli.

§ 110. Peemefli aprakſta fazzekli, peefch kiram o, un pafchi ſewi. Wini atbild wiſswairahk uſ ſchim jautaſchanahm: fur? no kureenes? uſ kureeni? fa d? zif ilgi? kā? zif? zif reis? fa dēl? p ee kā? ar fo? zaur fo? no kā? p. pr.

(Sazzekli aprakſta): ſens rakſta labi (kā?). Kalngalā (fur?) ftāw baſniza. Aſſiniſ tekk nerimdamahs (zif ilgi?).

(Peeschki ramo aprakst.): Schis sens lohti (zif?) lab s skolneeks.
 Maktis ir daudseis (kad?) aufstas.
 (Peemesls aprk. peemeslu): Schis sens raksta gauschi (zif?)
 labi. Gaifma isplattahs lohti (zif?) atri u. t. pr.

§ 111. Peemeslu eedalisjana.

1) Weetas peemesli atbild us waizschahu: kur? no kureenes?
 us kureeni? Kad p. pr. fakku: „Sens lassa“, tad gan sinu,
 ko tas dara, bet nesinu kur? waj sche, jeb tur. Kad fakku:
 „Sens lassa sche“, tad „sche“ ir peemesls, kas „lassa“ tuwaki
 apschme.

Sche peeder wehl: tur, ahrā, eekschā, mājās, freisā
 püssē, augschā, appalschā, preeskchā, pakatā, us
 augschu, us semi, probjahm, atpakał, kaut kur,
 wissur u. t. pr. Pro wes: Kreetns zilwehks tohp wissur
 zeenichts. Laj tās balsis augschup zelahs, un tad atkal
 semjup swelahs. Kad besdeligas mājup ſreen. Skattees
 us augschu!

Usdewums: Laj behrni us tāseli faraksta teikumus, ap-
 rakstidami ar katru weetas peemeslu: waj fazzekli, peeschki-
 ramo, jeb fewi paschu. Laj behrni wehlahk ar zitteem pee-
 mesleem ari tā pat dara.

2) Laika peemesli atbild us waizschahu: kad? zif ilgi? no
 kura brihscha? lids kam? P. pr. „Sens lassa tagad“
 (kad?); „tagad“ ir peemesls, kas wahrdū „lassa“ tuwaki ap-
 raksta.

Sche peeder wehl: agri, febu, ſchodeen, nefen,
 reis, toreis, walkar, pēhzahk, dris, tad, ilgi,
 wehl, arween, nekad, muhschigi, lids ſchjeen, bei-
 dſohit, wehlahk, pēhz tā, atkal, ik ſtundas, ik
 deenas, rihtā u. t. pr. loftarp. peepochi.

Breekschihmes: Strahda pēhzahk. Tschallajs nopū-
 lejahs agri un wehl. Winsch pat laban aibrauz. Dſh-
 woja reis ſlawens wirs kahds. Ko dari, to dari dris. Aude
 weenumber sawus ſpehlus. Grāmatas no tā laika ſetas.
 Kas galā ſmejahs, ſaldaki ſmejahs. Epreeckh man labi
 jaapdōma.

Kahdi putni mūs rudenī atstahj? Sawu daku tas jau
fen dabujis. Tisko winsch lohkahs, pluhst assinis galwā.
Krūsa tekk pee alkas, līds saplihst. Attraki laj nahwe, nela
wehrdsiba.

- 3) Aymēra un skaita peemefli atbild us waizafchanu: zif?
zif reiss? Sche peeder, tik, dala hm wairahf, leelakai
dakai, līds, weenreis, mas, ne zif, drusku, wiffi,
diwkahrt, dauds, daudsreis. "Deewsgan, retti,
pußgzel u. t. pr.

Preekschihmes: Sirni tikkai dala hm usnākuschi.
Retti tikkai atgadahs, ka wezzumā wehl sohbi stipri. Afmenis,
kas dauds welts, neapfuhno. Behschu divi kahli līds (= tee-
schahm). Es atnāgu winam līds.

- 4) Kahdibas (-wīses) peemefli. Schee apraksta, kā?
jeb kahdā wīse? kas noteek, p. pr. „Sēns rīksta jauki“
(kā?); „jauki“ ir tā wīse, kā behrns raksta. Sche peeder:
tā, tā pat, zittadi, weegli, fmagi, ātri, rakstā,
pateefi, teeschahm, tad schu, ne, nebuht ne, war-
buht, pa wiffam, bes runas, gluschi, lohti, it ap-
lam, pāri, it ipafchi, gandrīs, neganti, pārleeku,
waren, pafaul', brīnum', un wissi wahrdi us -iski:
wāziski, latwisski, franziski u. t. pr.

Preekschihmes: Sibenis schaudahs ātri. Tas tew
jaussakla rakstā un wahrdōs. Ja, tas pateefi ir tā.
Auglis kahds, kas usskattoht tas jaufakajs, naw nebuht ari
katreib tas labakajs. Winsch war buht nāks. Alpi ir lohti
augsti kalni. Kas weegli mahzahs, mēds ari weegli aif-
mirst. Tas man gul fmagi us firdi. Winsch lassa eedams,
fmeedamees. (Sche fazzelka tagad. akt. II. partiz. peemefla
weetu eenēmis). Behrns sehd sehd du, leen rāhpū. (Sche
tagad akt. I. patriz. peemefla weetu eenēmis). Sweschahs at-
skrehja ja hschus, braukschus; luhsa lugschus. (Sche
nākotnes akt. partizips peemefla weetu eenēmis). Uhdenis eet
pāri va kasteem. Te ir wiss pārim.

- 5) Gemeefla peemefli atbild us waizafchanu: kādēl? kāpehz?
pee kā?

Mēginajumi: Napoleons tadēl mānejams (wina wal-dischanas kāribas dēl) u. t. pr. Mēs tadēl (ja kas, pa fo runajahm, teeschahm buhtu notizzis) tō buhtu darijuschi. Lau-pitaji putni pee tā (pee stiipri leelka knābla) weegli pasistami, ka u. t. pr.

6) Nolūka jeb mērķa peemesli atbild us jautaschanu; preefsch kā?

Mēginajumi: Raditajs zilwekam preefsch tā (preefsch semes pārvaldijschanas) dewa prahru un sapraschanu. Wīsch jau no jaunibas preefsch tā (pa saldatu) audsinahts u. t. pr.

7) Lihdsfelku peemesli atbild us jautaschanu: ar kō? zaur kō?

Mēginajumi: Zaur tō (zaur Nihlas gluhdu) Ējipte tohp mehslota. Zaur tō (zaur sauksteschanoħs) war flims tapt. Ar tō (ar pulveri) fasfalda klintis.

8) Weelas peemesli atbild us jautaschanu: nō kā?

Mēginajumi: Gredseni tohp nō tā (nō selta) taishti.

§ 112. Peemesli atwassinaschana.

Peemesli ir diwejadi:

A. skaidri: kas nāv no zitteem wahrdeem atwassinami, v. pr. atkal, lids, gan, tad, tikko, wehl, nu, jau, lohti u. t. pr.; un

B. tahdi, kas is zittahm wahrdu schkirahm zehlufshees, un prohti:

- 1) is buhdamajeem: eelschā, ahrā, preefschā, widū, pakalā, ap-pakschā, augschā, wirſu, semē, kōpā, stahrpā, laikā, nelaikā, deenās, rihtā, zelā, raktā, pattigi, wāzifki, jōzifki, ik gada, schoreis, brihscheem, pafaul, brīnum' u. t. pr.
- 2) is peeschēramajeem: kluffam, kluffu; lehnām, lehni; gauscham, garahm, pamasahm, patlabon, teeschahm, wehlu, febu, tahlu, tuwu, semu, wiſchēlin, zaur zaurim, vār pārim, ātri, labi, muh-schigi, alasch, alaschin, alaschiht, alaschin, lehnitin, lehnitinahm, magenicht, pamaſtin, pamaſtinahm, pamaſ, tagadiht, tagadin, tagadin, tūdalih, tūdalix, tūdat, labinaki, augſtinaki u. t. pr.
- 3) is skaitessa: weenkahrt, diwkahrt, simtukahrt, weenahm fahrtahm, ötrahm fahrtahm, trim fahrtahm, weenreis, trihstreis, simtureis, weenu reisu, diwahm reisahm, trim reisahm u. t. pr.

- 4) is weetneekem: kur, tur, sche, zittur, kautur, jebkur, kur nekur, schur, turpmahk, turpinaki, schurpmahk, schurpinaki, scheitan, no kureenes, no tureenes, no tejeenes, no schureenes, no schejeenes, no zittureenes, kad, tad, ka, ta, zittadi, ka neka,zik, zeek, tik, teek, tikkai, ik, ikkatr̄s u. t. pr.
- 5) is fazzelkeem: sehdu, febschus, stāwu, rahyu, gulu, krahpschus, pamihschu, braufschus, steigschus, luhschus, behgschus, neschus, weschus, eedams, fmeedamees, schnukstedams u. t. pr.
- 6) is preekschneekem: lids, zauri, pakat, apkahrt, prettihm, garahm, pa wahjsch, pa ilgi, pateesi, pareisi, pa preeksch, pa welti, pa dauds, pa retti, stahryā, eefschā, lids schim, blakkahm, aissawkar, pārriht, pehzahl, pa pilnam u. t. pr.

§ 113. 1) Peemefli, kuri is peeschēramojeem zehluschees, war gandris wissi tapt falidsinati, p. pr.

Zirulis dseed jaufki, kanara putns dseed jaufaki, bet lagsdigala dseed pa wisseem jaufaki.

Gewehro! „Dauds“ un „labprahrt“ falidsinahs a hr kahr-tigi; pos. dauds, labprahrt; komp. wairahl, mitaki; sup. pa wisseem wairahl, pa wisseem mitaki.

- 2) Peemeflus newar peegalinaht:
nefakki: Winsch zittahds labs wirs. Wina wiffadai labai flawai, bet
fakki: Winsch zittadi labs wirs. Wina wiffadai labai flawai u. t. pr.
- 3) Superlativs tohp leetahts, waj nu pats weens, jeb ar preekschneeku lōpā, p. pr. Dirgū daschas leetas wiſſe-leataki pehrlamas. Wiss bija us tō wiſſlabako sagattwohts.

VII. Preekschneeks.

- § 114.** Schis teikums: Putns ir kohku, naw faprohtams, naw nekahds spreediums, tadēk ka tur dōmas naw pilnigi ifsfaz-zitas. Mēs redsam gan, ka „putns“ ar „kohku“ stāw fabeedribā, bet kahdā? tō nefnam. Ja schō fabeedribu gribam dabuht pasit, tad sche wehl weena wahrdina wajadslhgs, prohti:

us: Putns ir us kohku;
jeb ajs: Putns ir ajs kohka;
„ pee: Putns ir pee kohka;
„ wipuffs: Putns ir wipuffs kohka u. t. pr.

Gewehro! Wahrdinu, kas peerāda, kahdā fabeedribā diwi leetas stāw, fauz pa preekhneeku jeb preposiziju.

§ 115. Preekhneeki eed alahs: istendōs un neistendōs preekhneekos. Pirmee laujahs ar fazzelkeem zeeti faweenotees, un nekad nestāw weeni un atschkirti peemeflu weetā pr. nobeidsahs, ajsbehgt, apfmeet, usdot, isleit, pakahpt, peeheet u. t. pr.; beidsamee tohp ari daudreib kā peemefli leetati, un ar fazzelkeem tee faweenojahs lohti waligi, p. pr. zauri lihst, es lihdu zauri.

Gewehro! 1) „Dēt, labad“, pa dalahm ari „pehz“ ir ātraki pa pehzneekeem (postvostijas), neka pa preekhneekem fauzami, tadēt ka tee nestāw wis preekh bet ajs buhdama. 2) Kur weenskaitlā pehz preekhneeka kahda stāw peemantotajs jeb apfhmetajs, tur daudsskaitlā tad katrreis stāw dewejs, p. pr. no kalna, no kalneem; us pilsfetu, us pilsfetahm.

§ 116. Preeskchneeki pärskats.

	iftenee:	neiftenee:
peemantotaju:	bes, <i>oer</i> is, <i>uyr</i> ais, <i>nozadu</i> no, pee.	schipufs, <i>swipufs</i> , <i>ötrpufs</i> , eelsch, <i>preeskch</i> , appaksch, pakal, preeskch, sem, wirs; pehz, labad, dëk.
dewejs:		blakkahm, lids. <i>do</i>
apföhmetaju:	ap, uj.	ar, <i>zaur</i> , apfahrt, gar, <i>pret</i> , <i>ftahrp</i> .
dewj. un apföhmt.:	pa (pär).	

§ 117. Preeskchneeki ar peemantotaju:

Bes, is, ais, no, pee;
schipufs, winpus, ötrpufs, eelsch,
appaksch, pakal, preeskch, sem, wirs;
pehz, labad, dëk, p. pr.

- bes: peem. wsktl.: Tu runa bes apdömaschanas. Taishs teesneffis spreesch bes gohdakahrtas un dsumuma uslukoschanas;
- dew. daudsstkl.: Bes erohtsfheem newar kaxoh;
- is: p. w.: Sahle is semes aug. Is awota iswehrd uhdenis;
- d. d.: Is mahkonahm pil svehktiba;
- ais: p. w.: Menees spihd ais kalmina. Sehdi ais manis!
- d. d.: Winsch raud ais dusmahm;
- no: p. w.: Pawaffaras faule mohdina dabu no meega. No masas därlstieles zekahs leela uguns;
- d. d.: Leeli gurft no besgaligeem pulineem;

pee: p. w.: Neraugi wîru p e zeppures;
 d. d.: Pee wineem ir redsama tā wissuleelaka kahrtiba;
 schipufs } p. w.: Wehl ic fchipufs un ötrpufs östa dauds
 winpufs } : natahdu leelu spikeru;
 ötrpufs } d. d.: Schipufs bérseem man ganikla, un wi-
 puufs bérseem druwa;
 peemefls: Lezz öträ pufse, schinī pufse, winā
 pufse; eeksfch: p. w.: Behrns tō darijis eeksfch bailibas;

d. d.: Ko stäwi eeksfch durwihm? Eeksfch trijahm deenahm;
 peemefls: Katram brīw tur eet eeksfchâ;

Gewehro! Laj gan jau aprasts, tōmer nemas naiv latwifti,
 kad falka „tizzu eeksfch Deewu tō tēwu“ u. t. pr., kur jafalka:
 tizzu, fa Deewes tas tēws ir wissu walditajs, un des-
 bes un semes raditajs.

appaksfch: p. w.: Dschws appaksfch semes newar lihst. Nebahs
 fwazzi appaksfch pūra; d. d.: Nenāz man appaksfch azzihm!

peemefls: Behrkona laikā nestahjees kohku appaksfchâ;

pakat: p. w.: Weens pakat ötra. Nomira dehls pakat tēwa,
 un meita pakat mātes;

peemefls: Slinkumam nāk bāds pakat;

preeksfch: p. w.: Preeksfch pufstundas wehl buhtu deewsgan
 laika bijis. Ness uhdeni preeksfch masgashanahs!

d. d.: Kad kars preeksfch sawahm durwihm flauzitu, tad
 buhtu wissas gatwes tiras;

peemefls: Sirgus nejuhds wis rattu pakala, bet preeksfchâ;

sem: p. w.: Kurseme ir jau kahdus 78 gad. sem Kreewijas
 waldibas:

d. d.: Tschigani mitta sche sem ohsoleem zauru waffaru;

peemefls: Mett semê, kas neder;

wirs: p. w.: Wirs kappa gul nolikts millestibas krönis. Augi
 peld wirs uhdena.

d. d.: Wirs dascheem kappeem ir un tohp wehl schodeen
 peeminas sihmes zeltas; ; ; ; ;
 peemeſls: Kà smaga naſta gul behdas us kruhtihm wirſu;
 pehz: p. w.: Pehz pabeigta dahrba duffa falda. Pehz ap-
 gehrba fanem, pehz walodas iswada.

Gewehro! Pee weetneekeem ſtaw „pehz“ ari pakalā: manis
 pehz, fewis pehz, kapehz, tāpehz;

d. d.: Pehz seemasswehtleem deenas atkal gaxumā pee-
 nemahs; ; ; ; ;
 peemeſls: Pehzahk fobla ausas plaut;
 labad: Kristus labad Deewā mūs schelo;
 dēl: Winsch ſawa gohda dēl to tew neatraus. Manis dēl.
 Kadēl.

Gewehro! Pehz „labad, dēl“ ſtaw abds ſkaitlos tikkai
 peemantotajs.

Uj dewums: Laj behni preefch iſſattra preefchneeka us tafeli
 paſchi teikumus farakſta, tikkab ſche, kà ari pee nākamajeem.

§ 118. Preefchneeki ar dewejū:

Blakkahm, lids, p. pr.: ; ; ;
 blakkahm: Juhds melno blakkahm berajam;
 peemeſls: Schis ſirgs wehl neproht: blakkahm jeb-
 blakku tezzeht;
 lids: Lids ſchij Baltai deenai. Nebreen lids kakkam uhdeni!
 peemeſls: Nāz lids! Brauz lids Leepajā! Ar ſweedreem
 buhs. tew maifi pelniht, lids atkal pa ſemi tapſi.

§ 119. Preefchneeki ar apſihmetaju:

Ap, us;
 ar, zaur, apkahrt,
 gax, pret, ſkahrp, p. pr.
 ap: p. w.: Seen drānu ap ſakklu! Wiſſas planetes greeſchahs
 ap fauli;
 d. d.: Ap zeetokſchneem mēds buht walwji, un dſili grāwji;

us: p. w.: Sche tappa us grafchi aprekinahts. Tu effi us kau-
schanoħħs;

d. d.: Alus eet jau us beigahm;

ar: p. w.: Jūras dīlumus mēra ar lōti. Nēpārkahp nēkad ar
nōdōmu fawu peenākumu;

d. d.: Nekauz ar wilkeem! Winstch gul ar kruhtihm. Breħz
ar ausihm, soħbeem;

peemefls: Ari stipras kāribas ir tigeri, kas mūs saplofa!

zaur: p. w.: Lōde issfrehja za ur mērki. Tas gaja za ur firdi;

d. d.: Lew tohp skattihis za ur pirksteem (t. i. tohp lu Kohs,
waj nesohds);

peemefls. Siweħns roħkahs za ur pamattu zauri;

apfahrt: p. w.: Apfahrt falnu faule tekk;

d. d.: Apfahrt krummem noftahjahs medineek;

peemefls: Netekka jele kā zeema floħta apfahrt!

gar: p. w.: Gans weħiħo gar upmalu. Straujuppe tekk wiħ-
nōdama gar pakalnu;

d. d.: Gar augħlu kohleem seme ariveen aproħkama un meħ-
flojama;

peemefls: Ne waħrda nefazzijis aistgħaż-
għadha;

pret: p. w.: Nedohd wilitgu leezibu pret fawu tuwaku. Ir gruti
pret straumi peldeht;

d. d.: Effi goħdarprattiħgs pret wiffeem;

peemefls: Kungam pretti ħm nelama!

stahṛp: p. w.: Winstch paċċha stahṛpā stahṛp ihksħek, un oħru
pirkstu eegrefis. Maħzeez stahṛp steigħħanohs un
kawesħanohs wiflu gudri eedali;

d. d.: Stahṛp zilwekeem ir nemahżitajis kā alls, kam naw
speeħa roħkās;

peemefls: Genaidneeks nāza un fejja niknu fekku stahṛpā.

§ 120. Preeskchneeki dris ar deweju, dris ar
apsihmetaju:

Pa (nekad ne „par“);

pa: a) ar deweju:

Pa meegam runaht. Dari pa gohdam, pa prahtam; pa kajahm, pa wissam, pa pilnam, pa laikam, pa tam stahrvahm, pa graffim, pa gabalam, pa galam;

b) ar apsihimetaju:

Pa lohgu skattitees. Pa zelu braukt. Ej pa wissu pafauli. Ej pa deenu, pa nakti. Dehls leelahks pa tewu. Preesajes pa sawu behrnu. Pa ko tu raudi? Apscheloejes pa mani! Es naku pa valihgu. Pa spiti, pa leezibu.

Gewehro! „Pär“ war tikkai ar fazzeleem kopa rakstihtsapt, p. pr. pärddot, pärfohlift, pärzirst u. t. pr.

Peemesl: Nelej pär! Trauks tekk pär. Te sau ir pär pär.

§ 121. Ja preeskchneeks ko zeeschi jo zeeschi grib nosazziht, tad tas labprahf peenem klahf peemeslu, kas lids ar winu, waj nu no ta pascha zelmokschna zehlees, jeb tikkai to paschu nosihme, p. pr. Ap semeslodi apkahrt. Eeksch istabas eekschā. Gar durwihm garrahm. No kajahm nösi. Pa jumitu pär. Pee pilsfetas klahf. Zaur deli zauri. Lids ar bräti. Aisga ja prohjahm, atnaga atpaka, isdina ahrā, fahedahs kopa).

VIII. Beedrotajis.

§ 122. Beedrotaji ir tahdi wahrdi, kuri wahrdus un teikumu s faweno, p. pr. Zilwehks un lops, labs jeb launs. Dahrbis peenesf maiss, bet kuhtriba peewelk trükumu. Neween zilwehks, bet aridfan lops juht fahpes. Pafaule isniks ar fawem preefem, tad et apkamp debesi fawā firdi. Zilwehks! Deewis tewi reds, tap ehz behds no grehka. Mahzees fahrtibu, jo fahrtiba peetaupa laiku un pülinu. Labaki ir weentulibā pakawetees, neka launu zilweku pulka preegattees. Ehd, dser, bet Deewi neaismiristi.

Gewehro! 1. Pee beedrotajeem tas winu fawadiba, ka wini aisker lids ar to teikumu, kura tee atrohdahs, ari wehl

zittu teikumu: winus tadēt waretu nosaukt pa teikumu preekfch-neekem, kamēr peemefli un preekfch neeki tikkai pa wahrdu preekfch neekem nosauzami. Schō eewehrojoh, ir leti pee weena un tā pascha wahrda isschikt, waj winsch peemefls, preekfch-neeks jeb beedrotajs. Schini teikumā „Ar fweedreem waigā buhs tew sawu maiss ehst, lids alkai pa semi tapsi, ir „lid s“ beedrotajs, jo winsch sche mahza eewehroht „peenākumu“ un „laiku“, pa ko abbs teikumōs schee fozzekli „buhs ehst“ un „tapt“ runa. Bet tai teikumā „Un laj ari zik leela newala buhtu — lids rihtam schō dahrbu nokaweht newar“, ir „lid s“ preekfch neeks, jo winsch silmehjahs weenigi us beidsama teikuma wahrdu „nokawehst“, turklaht ari wehl laiku tuwaki apschmedams.

Salidini: Tu tadfchū (peemefls) nāksi? Effi bagahts, effi stiprs — tadfchū (beedrotajs) nahwe tewi raus.

2. Isto beedrotaju skaita, t. i. tahdu wahrdu, kas nekad pa zittu wahrdu newar dereht, kā ween pa beedrotaju, nau leels; tee ir schee: un, bet, jeb, eekam, jo, ned, neba, kohpfch, kaut, laj, jebfchū, kautfchū, kahfchū, taba u. t. pr.

§ 123. Beedrotaju eedalinaſchana.

Beedrotaju eedalischana war tikkai runatnibās (Sintakses) mahzibā pilnigi eeradita tapt; bet laj buhtu ari sche jau tas wissu eewehrojamakajs peeminehts.

Saweenotee teikumi war diwejadā fabeedribā stāweht:

a) satra teikuma dōmas war preekfch fewis it pilnigas buht, un tad ir tahdi teikumi weens ötram wertibā lidsigi (koordineereti), p. pr. Deena aufa, un brālis nāza (abi wirsteikumi);

b) jeb ari kā wirsteikums un appakfcheteikums, kur tad weens staw wirfnibā (Überordnung), un ötrs appakfchnibā (Unterordnung), p. pr. Tadēt kā schi spalwa pa dauds mihipta (appakfcheteikums), wina neder preekfch rakftishanas (wirsteikums).

Beedrotaji ir tādēt diwejadi:

- 1) wēenlidswērtigi (koordineereti) un
- 2) appakſchügi (subordineereti). Schee beidsamee stāw
fatrreis preefsch appakſchteikuma, t. i. preefsch tahda tei-
kuma panta, kufsč zaur appakſchigu beedrotaju teikuma is-
flattu dabujis.

Gewehro ! 1) Appakſchteikums nekad newat bes
wirsteikuma weens pats stāweht, jo wiñg ween nekad naw
dōmas pilnigi isteiktas;

- 2) Koordineeretee beedrotaji palihds apſihmeht teikuma Iō-
jigu jeb dōmu ſabeeedribu, bet subordineeretee bee-
drotaſi turprettihm apſihme tikai gramatigu jeb ſaturas
ſabeeedribu.

§ 124. Weenlidswērtigo beedrotaju ſeedalischana.
Tādēt fa weenlidswērtigo teikumu ſabeeedriba trejada, ir ari
weenlidswērtigee beedrotaji trejadi, pr.:

- 1) Peebeedroſchanahs (populatiwi) beedrotaji. Zaur ſcheem
tohp teikumi ſawilkti, kufsč dauds mas weenlidswērtigu dōmu,
un kur beidsamajs teikums preefshejā teikuma dōmahm peebe-
drojahs.

Tee jo wehra leekamee ir:
a) peebeedrotaji: un ari = aridſan, turklaht, tiklab,
ka ari, tāpat ari, un wehl, ne — ne = nedſ
— nedſ, ne — nele wehl = ne — ne wehl;

b) pazilataji: neween — bet ari = ne tikai — bet ari-
dſan;

c) fahrtataji: papreefsch — tad (= taħħahk) — peħz
— beidsoht (= peħzgalā, peħdigī), dris —
dris;

d) ifſkaidrotaji: prohti, ipaſchi, lahdſ, tāpat = tālids
= tālids aridſan, tik pat;

e) ſħķireji: datahm — datahm, pirms — otrs, pirmā
fahrtā — otrā fahrtā.

Preefchihmes: Draudsiba paslubina us draudsibu, (un) mīlestiba us pretmilestibu.

Gewehr! Ists Latveetis „un“ daudsfreis atmett. Stāja mani pats tauteetis, ari patti māmūsite. Fridrikis, leelajs, bija warens karotojs, turkla ht ari flawens waldneeks. Zukuru wāra tīkla b no zuklura needres, tā ari no klawas fuillas. Maska der preefch dedstāschanas, tā pat ari wehl dauds zittur kur. Nemās nebija sche wajadshgs til dīla grāvja un wehl til bes mēra plats! Sapulzes clausitaju stahryā nebija dīrdama ne smeeschanahs, ne trohlfnis. Debesu wāstibā neklūs nedīs dsehreji, nedīs beskaunaš. Ne apkahrt skatitees basnīzā nedrihīstam, ne le wehl (geschweige denin) tīkustieht, smeetees, un schurp un turp skraidiht. Es ne stāwu nezeltohs, ne wehl sawu rohku dōtu. Drauga meerinaschana ne ween behdas atweeglina, bet ari us azzumirkli tās apklausīma. Sokrates lūkoja sawus skolneekus us labu greest, ne tīkai zaure sawu mahāibu, bet arī san zaure sawu labu preefchihmi. Pa preefch islausch akmenus no semes, tād aīswed tōs us būwplazzi, p ehz (= wehlahk) faskalda, un bei d soht mūra. Drīs mōza mūs fabpes, drīs pasaules trohfnis. Weens weenihgs metals ir nekaufehs tekhīsch, proti dīshīfudrabs. Schīs puķes ir lohti jaukas, ī pāfchi wina baltā rose. Ēwījas aissstāvetajs, kāds Andrejs Höfers, tēwiju nendohdams mirst. Indija ir bagata ar dahrgeem stahdeem, un wissadeem swehreem, tā pat ari ar dauds dahrgeem akmenēem. Dałahm kalnainā seme wainiga, ka Skandīnāvija mas apdīshwota, dałahm ari winas aufstajs gaisīs. Waram diwejadi bauschlus pārkahpt: pirms, kad tō daram, kas aisleegts, un otrs, kad tō, kas pawēlehts, nedaritu atstahjam.

- 2) Ötradibas (adversatiivi) b eedrotaji. Sche saweeno tahdas domas, kas weenas otrahm eepretti. Tee jo eevehrojamee ir:
- atzehleji: ne(wis) — bet, jeb, waj, waj — jeb, zittadi;
 - aprohbeschotaji: bet, (tō mēr = tadīchu, atkal = turprettihm, tīkai, jele = jel, neba.

Preefschifhmes: Newi s̄ semes gluhdā; bet silā debefsaug-stumā ismett fawu enkuri, un auka tawu dſihweslugi nemētahs. Ta mahza bībele, jeb svehti Deewa rakſti. Waj tu tas effi, kam nākt buhs, jeb buhs mums zittu gaidiht? Sakkli, waj ir zilwelam tas eespējams? Zilwelam' wajaga pascham fewi pār-waldiht, zittadi tas naw nekahds kreetns un gohdajams wirs. Peedſhwojumi ir dahrgi ſkolataji, bet geeki negrib tāhdā ſkola eet. Gara dāhwanaas attihſtahs kluffibā, bet karakteris pa-faules Straume. Metiziba un netikums wed gan fahkotees zaur plafchahm pulku leja hm, tōmer wianu gals ir kātreis brefmas, naftstumſchums un ifbailes. Drēbes naw wis wirs pats, tad ſchu daschu labu prah̄tigu zilwelku ahrihgs ſpohſchums ap-ftulbo. Ja patihk, ej, es atkal neefchu. Stāwu swaigſnehm ir paschahm faws ſpohſchums, tur prekt ihm gāju swaigſchau ſpohſchums ir tappinahs. Zilwehks ſpej paſaulē wiffu pa-zeest, tikkai dauds labu deenu paneft, tas ween naw tam eespējams. Ja jūs, Launee, paschi negribat labotees, jele nenokwejat to labu pee gitteem! Adu zimduš, adu ſekkēš, neb' es adu brālitim.

- 3) Gemeſlu (kaufali) be edrotaji. Schee faweno teikumus, fur ſakarā ſtāw zehlonis (Grund) un augli (Folge). Tee jo eeweh-rojamee ir:
- cemeſla jeb zehlona uſrāditajis: jo;
 - auglu uſrāditaji: tad ēl = tapebz = talab, ta tad.

Preefschifhmes: Ja tu fawu dſihwibū mīle, tad nem laika-ſhmes wehrā, jo tawa dſihwiba ſtāw eelſch laika. Kas kluffu zeeſch, tam mas rūpju, jo tahds ir aif fawas mehles aifflehpées. Wiltiba naw prah̄tiba, tad ēl ka wiltus ſkola naw gohda ſirds. Tu negribeji līds paneft pūlinu un grūtibas, ta pebz tew ari naw dalas pee nopeina. Līds walkaram neſpihdehs rihtablāfma, talab eekrahjees jau laika preefsch wezzuma un trūkuma. Kad pawaffarā wārdes agri kurlſt, tad ari kohkeem agri pumpuri raiſotees; bet ja wārdehm nepatiht agri kurlſt, tad ari pumpureem netihloht agri raiſotees: ta tad wārdes ir pumpuru ifkurlſtetajas.

§ 125. Appakſchnigo beedrotaju wiſſpārig aſſ

Schee peebeedro appakſchnigohs teikumus wirſniga-
jeem teikumieem.

Tadēt ka appakſchteikumi ir trejadi: buhdamo, preefchē-
ramon un peemeſlu appakſchteikumi, tad eedalahs ari appakſchni-
gee beedrotaji 3 ſchēkās:

1) Buhdamo appakſchteikumi eefahkahs ar ſcheem wahrdeem,
kxi ka beedrotaji uſlukojami:

a) ar relatiwu (ſalidſinataju) weetneeku: kās (ſlit. § 67
appakſch*);

b) ar relatiweem weetneekem un preefchneekem:
paſo, pehz kā, ar ko u. t. pr.;

z) ar relatiweem peemeſlu weetneekem: kā, kād,
kur u. t. pr.;

d) ar: kā (dās);

e) ar: wāj.

Gewehro! Buhdamo appakſchteikumi ir tahdi teikumi, kā
no buhdam à zehlufſchees.

Preefchihmes: Kās melo labraht, taſ ari ſohg labraht.
(Baiza: Kās ſohg labraht? Atbilidi: Kās labraht melo =
melkulis). Kās laimes flehyi fehſch, taſ laj mahzahs beh-
das zeest. (Laimigajſ laj mahzahs behdas zeest). Daudſ kās
wehl ir ſtahp debesi un ſemi, paſo mums ne jēgas naw.
Taſ wiſſuaugtakajſ mērkis, pehz kā zilwekam jadſenahs, ne-
tohp — ſchēlumis! katreij aiffneegts. Ar ko kriſtihts zilwehks
fanu dwēfeli eepreeze, taſ naw pa naudu pehrlams. Wez-
zoſo dehlu mēds daudſreij ta pat faukt, kā tēws tohp fauktſ.
Laj kats lūko, kur wiſch paleek. Kās war ſinaht, kād wiſch
pārnāks! Tā jaufakā atbilde pret aprunafchanu ir, kā tō ar
kluffuzeſchanu neezina. Ir jau ſen ſinoms, kā ſeme ap ſauli
greeschahs. Kā tēw roſe rohkā, tō tu mani no roſes ērkſchēka.

Es juhtu, kā esmu liikena zilwehks. Naw wiš preeskch zilweka weena alga, waj tas eet pa labu, jeb pa kreisu rohku. Waj wiatsch rihtā aisees, naw wehl sinams.

2) Peeschkramo appakfchteikumi eefahkahs:

a) ar relativā weetneelu: kuxsch u. t. pr.

b) ar relativā weetneeleem un preeskchneeleem;

z) ar relativēem peemeslu weetneeleem.

Gewehro! Peeschkramo appakfchteikumus dabuhnam no peeschkramā jeb partizipa.

Preeskchibmes: a) Zilwehks, kuxsch peetizzihgs, ir ar wissu meerā. (Peetizzihgs zilwehks ir ar wissu meerā). Kohks, kas seed, war ari auglus nest. (Seedohsts kohks war ari auglus nest). Putni, kuxi dseedaja, ir avklussufchi. Pazeeschana ir tas tikkums, ko behdu skolā eemantojam. (Pazeeschana ir behdu skolā eemantohsts tikkums).

b) Ir bendestibas, wirs kura hīm sahle neaug. Wisseem patikt: ir reibstohsch augtums, no kura leeliba un neeziba nogahschahs.

z) Tschakliba uu taupiba ir drohshakajs zelsch, kā pee mantibas teekams. Waj pasisti to semi, kur gadu 50 atpakač wehdsibu nozehla?

3) Peemeslu appakfchteikumus dabuhnam no peemesla, un schee eesahkahs ar schahdeem peemeslu beedrotajeem:

a) Weetas beedrotaji: kur, us kureen, no kureenes.

Preeskchibmes: Kur maita ir (peemesla teik.), tur fakrahjahs ehrgli (wirsteik.). (Maitas apガabalā fakrahjahs ehrgli). Kur naw sudsetaja, tur ari naw teefuescha. Ej us tureen, no kureenes winsch atnāza.

b) Laika beedrotaji: kad, tikk, lids, kamēr, kamēr — tamēr, teekam, tikkam — lids, eekam, pirms jeb papreeskch — neka, teekam — kamēr, zifkahrt — tikkahrt = zif reis — tik reis, tiklids kā — kā, kā, te = jau, lahfchū.

Preekschijmes: Kad wehl behrns biju, ta d runaju kā behrns.
 (Behrn i bā es wehl runaju kā behrns). Tikkō haule pē des
 befs apwahrkchna parādahs, isdseest swaigshes. Lids jaunuwe
 apgreesahs, māmulite padarija. Gāda, kā m ēr wehl deena.
 Kāmēr es pa fāimneku, tamēr tur esmu ganijis. Pagaidi,
 teekam gattaw̄s buhfchu. Tikkam fītu tautu galdu, lids
 atlehza, schērpelite. Trihs deeninas gaisu jauzu, eekam tikkū
 malinā. Kāudses fāmettahm, pīrm̄s nēka nolija. Trauz
 Mārina tu pāpreekch, nēka mana māmulite. Teekam
 dsehru fūru alu, kāmēr bittes medu neffa. Zikkahrt 30. au-
 gustu swinesim, tikkahrt Kursemē dīsimtbuhfchanas nozelschanu
 peeminesim. Tikkids kā pārnāzu, fahka līht; jeb kā pārnāzu,
 fahka līht. Schodeen trihs nedehlās, kā (als) nomira. Wehl
 nebija rihts ausis, te bija wiss zeems kājās. Tiri tā leekahs,
 kahfch u (als ob) wisch buhtu apstahjees.

z) Kāh dības (wishes) un fālid sīnafchanas beedrotaji:
 kā — tā, tik — fā, kā (so wie), tā — fā, kahds
 — tahds, it kā — fā, kā kād, ik — ik.

Preekschijmes: Kā meschā fāuz, tā atskan. Waj tik ween
 in labu lauschu, kā (zik) fudraba walkataji? Esfat gudri kā tschū-
 flas, bet bes wiltus kā balofchi. Tā dāti, kā tew pawēl. Kāhds
 tas zilvehks, tāhds wina Deewis. It kā gribi few daram, tā
 dari zittam. Peetaupi fāwu wesselibu, kā kād (it kā) tew sche
 muhshiga palikschana buhtu. Kāleimu uhdena, ik nolejohs.

d) Apmēra beedrotaji: zik — tik, tikpat — zik, tik —
 kā, jo — jo, nēka — ne.

Preekschijmes: Zik slitti ir nēka neprast, tikpat slitti ir ne-
 ka nedariht. Slekpejs ir tikpat fōhdams zik saglis. Tik leels
 kā es. Deewbijaschana ir kohschā drēbe: jo wairahk tō walka, jo
 labaki tā peepass. Peedot ir weeglaki nēka peemirft. Labahk
 tēwa dublus bridu, nētauteeschā laipu gāju.

e) Behlonā (eemesla) beedrotaji: tādēt — kā — tapehz —
 kā — talab — kā, ja, Jane, ja tikkai, bet ja — tād, kaut.

Preefschihmes: Dascham labam ir tādēt flifti gājis, ka tas padauds us zitta rūpibū palaidahs. Tap ehz ka jaumbas deenas nekad wairs neatgreeschahs, fatram peenākahs tās ustizzigi paiva-dih. Winsch nenak, ta lab ka winsch slim. Dasch nebuhtu laundaris tappis, ja nebuhtu pa tahdu bijis isdaudsinahs. Klaus, ja ne, kuleenu dabuhsi. Es apföhlohs, pee tevis tureees, ja tikkai tu pee manis turefees — bet ja tu mani atftahsi, tād ari es no tevis atkahpschohs. Brālis dōtu bērsu birs, kaut waretu līds west.

f) Peeftaufchanas (konzeffivi) beedrotaji: ja — jele, kaut gan = jebfch u gan = tād ari = laj gan = kautfch u gan — tādfch u = tomēr, gan, laj — laj.

Preefschihmes: Ja tu mani ari pa draugu wairs neeraugi, jele pa zilweku wehl mani atsifti. Kaut gan dsibwes zelsch miglas jūrā pasuhd, tādfch u neschaubigi wada mus Deewa wahrods. Jefschu wissi tō daudsinia, es tomēr netizzu. Kautfch u gan Alpu falni augftaki pa Pirineas falneem, tādfch u weeglaki pārkahyami. Gan fwihsda, gan gura — nebij wakas duffinah. Gaifma ir gaifma, tād ari aklajs tō nereds, Raj gan kārs sin, ka pateiziba ir weens no mūfu fwetkajemeem peenākumeem, tād tād fch u preefsch daudseem tas lohti grūts peenākums. Neleetis netur fawu wahdu, kaut gan tō fihlās nedewis. Raj bagata, kas bagata, preede, egle, tā bagata; Raj tā seema, laj waffara, sali fwahrki mugurā.

g) Molūka un mērka beedrotaji: laj (= ka).

Preefschihmes: Liktens mūfu gekkibas peelaisch, Raj mēs gudriaptum. Raj roblas nefadegtu, nem phgles ar stangahm. Gohda tēwu un māti, ka tew labi klahjahs.

§ 126. Partikeli.

Daschi beedrotaji ir wa hrd a jeb te iku ma zeeschakas eeveh-rofchanas dēl, ka negrosami preefschwahrdini, bes balsf swara, us-lukojam.

Preekhſihmes: Tadſch u wahrdū tureju. Ak faut man tükſtohſch mehlu buhtu! Kad tu isputtetu! Kaut jele zilweki ſawu peemeklefchanas laiku atſitu! Deb a hija tawa notezzefchanahs. Rule meeschi tappa eewesti. Neba es pirmajs. Laid mani jel meerā! u. t. pr.

IX. Juhteklis.

§ 127. Juhtekli ir aigrahtas ſirds nepaftahpinatas ſkanas jeb wa hdiñi, kurus, waj nu teikuma widū eefprausch, jeb weenus paſhus ar dauds mas paſtipru balſi iſſakka. Winu awohts ir zilweka juſchanas ſpehſ. Pehz zilweka daschadahm juſchanahm war ari juhtekli buht daschadi:

I.

- a) preeka juhtekli; ā, īā, ak, urā!
- b) behdu jtk.: ak, wai, ſchēlums!
- c) baiku jtk.: ū, wai, glahbieet!
- d) reebibas jtk.: sui, wē!
- e) briniſchanahs jtk.: ūja, āre, ak, brinums!
- f) ſkādespreek a jtk.: ūis, ūis!
- g) auſofchanas jtk.: ehē, ohopp, halo!
- h) fluſſinaſchanas jtk.: kufch, vſt!
- i) pakalmēginaschanas jtk.: bim, bam, bum, viſſ, paſſ, puſſ, bunks, huſch, knaks, kraukſch, klipp, klapp, tiſtak, plunks, ſchwungs, prikkch, plikkch, baukſch, plaukſch, krapz! u. t. pr.

II.

Paihfinati teikumi; paſkatt, waj aks, ekkur, te pagalam!

III.

Paihfinahs fauzejs: re, (redſi), ſkatt, rau, (raugi), lük, (lüko), klau, (klauſees), wadi, (waj dſirdi), pag a, (pa- gaidi), paldeewſ, (palihdi Deewſ)!

Raksta-sihmes.*)

(Pehz dr. W. Grille.)

Wiffas raksta-sihmes eedalahs:

- lōjigās, t. i. tahdās, kas mahza isschikt daschdaschadobs teikumus un spreedumus pehz ee kschēiga hō satwara s, t. i. winu dōmas (., „O“) un (— ?);
- gramatigās, t. i. tahdās, kas mahza isschikt daschdaschadobs teikumus un issazzijumus pehz ahri gā isskatta, t. i. winu skanas (., „O“ — ?); un
- juhtigās, t. i. tahdās, kas weenigi juschanas opsihme (O).

I. Lōjigahs raksta-sihmes.

Schis tad nepeezeeschamas, kad diwi teikumi (spreedumi) blakku stāw, p. pr. Karafpehks pārgāja pa uppi. Enaidneeks rāmi atkahpahs. Sche nu wajadseja sihmes, kura isräda, ka wiffi wahrdi lids „uppi“ weena weeniba, jeb weens teikumus (spreedumis), un ta pat ari wiffi wahrdi no „enaidneeks“ lids „atkahpahs“.

Punkts (.), rakstama tur, kur wirsteikums (pilnigi issazzitas dōmas) pabeigts; ahrigi aplukojoht — kur balfs pawissam us semi nolaischahs, un wessela pause eestahjahs.

Pehz beigu teikuma, t. i. raksta, nodalas jeb reescha beigās nāw punkts rakstama: kur jau daba patti rohbeschu zehluñi, tur rohkahm zelti rohbeschu akmeni neleetigi.

Kur atgadahs diwahm punktihm kōpā buht (tas noteek, kad vāihfinaschanas neapsihme ar stripu, bet ar punkti) tur to weenu dsesch, p. pr. Rīga ir 110,000 eeds. ! Neweenadas sihmes atstahj nedsehstas, p. pr. Rīga ir 110,000 eeds., un Terpatā 21,000 eeds.

*) Nesinadams, kad? jeb ari waj, mas wairs II. foħli (sintaks) isdōschu, us-nemu raksta-sihmes jau pirmajā foħli. Kas nu gan schis tikkat tad pilnigi faproftamas, un droħschi leetajamas, kad wiffa wahrdneeziba un runatniba zauri isaemta, tad tomēr ari teem tas nebuhis wis nedrigas, kas pirmo foħli ween mahzijsħees.

Tadēt kā teikuma stahrpā jeb widū war wahrdi rastees, kura atkal sawā stahrpā wahrdū weenibai, teikumam jeb spreediumam līdīgi, tad nepeeteek ar punti ween — te wajaga sūmes, kura, bes teikumu saraustischanas, weenu wahrdū weenibu no otrās atschīz; sche var sūmi kōma nospreests.

Koma (,) stāw tur, kura weens appakschteikumus beidsees, un otrs eefahlahs; ahrigi aplūkojoh — kura bals drusku semjup laisjahs, un kura t pause eestahjahs, p. pr. Jaukās pawassaras deenās, kad sūls wējsch puhsch, kad bīses un meschi salo, kad dahēt seed u. t. pr.

1) Preeksch katra beedrotaja (Konjunktion), ari preeksch „un“ un „jeb“ koma jaraksta. Atmettama wina tikkai tad, kad beedrotajs stahrp di weem wahrdēem stāw, p. pr. brālis un māsa, laimihgs jeb nelaimihgs.

2) Pebz tā likuma: atschīt appakschteikumus no wirsteikumeem zaur kōmu, laj gaishi redsams, kura wahrdī tōpā weena weeniba — jaraksta koma ari preeksch katra appakschteikuma, kura nelohkamās atrohdabs. Sālidīni: Wunsch behrneem paweleja, laj Kreewu walodu mahzitees; un — Wunsch behrneem paweleja, Kreewu walodu mahzitees.

Atmetts tobj sche koma tikkai preeksch it ihfeem, preeksch neaprakstiteem nelohkamā teikumeem, p. pr. Wunsch behrneem paweleja mahzitees.

Kad preeksch nelohkamā teikuma kōmu atmett, tad war leela jukschana zeltees, jo dōmas tad daschadi saprohtamas. P. pr. Wunsch peekohdinaja (,) ar wahrdēem un pirkstu (,) tikkumu zelu staigaht. Luhdsu (,) apfūdseto (,) preefpeest u. t. p. Luhdsu (,) laipnigi (,) pee pūss-deenās nākt.

Kura ir nu sche no eeflehgtahm komahm atmettama? un kura atkal pat uramā? Kā kārs teikums tad saprohtams, kad pirmo kōmu patur? un kā atkal tad, kad otru patur? Kad sche bes komas rakstītum, tad waretu lassitajs ari tur pētureht, kura atmettamās koma peeliks, un nu nebūtu teikums nemās wairs tā saprohtams, kā rakstītajs dōmajis.

- 3) Raksti ari komu preeksch satra salidsinataju (beziehend) weetneeka, p. pr. Tikkums, kusch apfahrgajams, naa apfahrgashanas zeenihgs. Tikkums, kas gan katram nafta buht leekahs, aplaimo wiffus zilwekus.
- 4) Afschir ar komu a) buhdamohs pa weenam, p. pr. Sirds-drohfschiba, gudriva, pastawiba wed katkreis pee mērka.
b) Raksti ari ikreis komu, ja pārs peeschiramo weens pebz ötra nāk, un ja kates fa wu ipashibu opshme, p. pr. Wifsch bija gudras, strahdihgs, attappihgs wirs.
- 5) Katrs eefpraupts teikums ar diwi komahm opshmejam, weenalga, waj tas paibsinahs jeb ne, p. pr. Patwaldneeks, no du fma hm aishgrahbs, runaja bahrgi ar prinzi. Raksti ari tad komu pebz appalshchteikuma, kad tas teikuma eefahkumā stāw, p. pr. No du fma hm aishgrahbs, patwaldneeks runaja bahrgi ar prinzi.

Ge wehro! Neraksti komu preeksch salidsinateem peemeslu teikumeem, ja tee eesahlahs ar „kā“, „žīl“ un „neka“, un ja tee zaur sawillschanu lohti paibsinati; it ipashi tad ne, kad zaur salidsinashchanu weena weeniga sajēga zelahs, p. pr. Tu runa kā gēkkis (gēkki). Andrejs Hosers nomira kā wirs (wirschi). Man sche tilpat pagereshanas zik tew. Peedot weeglaki neka aismirft. Esfat gudri kā tschūskas (tschūskaudri), bet bes wiltus kā baloschi. Turpreti ihm: Kā tu man, tā es tew. Metaisna manta saehd ar fweedreem pelnito, kā jaunajs sneegs wezzo. Swabads buht ir it pawiffam zits kas, neka kēdes kraftiht un rauftiht.

Tikko waloda periodigōs teikumōs attihstijahs, nepeetikla ari wairs ar komu, peenāja flakt semikōlohnas.

Semikōlohnas (;) rakstams tur, kur wiffumasa kajs diwi (appolsh) teikumi beigu schees, un wiffumasa kajs tilpat dauds atkal eesahlahs; ahrigi — kur bals stipri ussemilaishahs, un $\frac{1}{2}$ pause eestahjahs.

P. pr. Schō jeb tō nesinaht, naw kauns; bet kauns leels tam, kas nekā negrib mahzitees. It kā tahds frittuls, kurſch va zitteem wairah̄ brahs̄, tas fliftakaj̄s; tā pat ari balmuttē gandrīs katreib tee, kuxi stabrp zitteem zilwekeem tee wiffunederigakee. Zilwekeem, kuxi tahdā apgabalā dſhwō, kur wiſs, kas wajadſhgs vreeksch dſhwes ustura, ſeti eemantojams; zilwekeem, kuxi fawumantu un dſhwibū ſin aiffahrgaht zaur veenemſchanobs tiklumōs — (Sche wajaga katreib dō muſtriþai ſtawehrt) tahdeem zilwekeem wajadſetu pärleezinatē buht, fa u. t. pr.

Punkts, ſoma, ſemikōlohn̄ ſaur tō weens ar ötru rado, fa wini wahrdū weenibū uſrāda, bet kahdā tā? tō wini neapſhme. Schis ſühmes tadel ſtabrp löjigahm rakſta-ſühmehm tās wiffupārigabs apſhmetajas.

Kölohn̄, domuſtriþa, waizaf hanas ſühme turypetihm uſrāda teikumus pehz wina ſawadibam, bet ari tikai wiſs pārigi. Ja p. pr. ſche beidsamajā teikumā gribam domas iſfazzib, kas vīma teikumā domahm līdſigas, tad beidsamajam teikumam kölohn̄ vreekschā leekams, p. pr. Uſtizziba nef̄s ari ahrigu labumu: wina gandrīs mūs katreib wed peemantaſ un gohda.

Kölohn̄ (:) rakſtam̄ vreeksch katrab ifftahſtitaja jeb iſſkaidrotaja teikuma; ahrigi aplūkojoh t — kur balſs weenā augſtumā paleek, t. il kur pehz kölonarakſtamaj̄ teikum̄ tanī paſchā tōna augſtumā paleek, kuxā vreekschejajs beidsahs, un kur wahrdi aſch „prohti“ weegli eefprauschams.

Mēginajumi: Tschakliba un uſhihtiba nef̄s ari eefſchēligas mantas; meeru, peetizzibū un jautribu. Dahrbs katram derihgs: nabagam dohd wiſch maiſi, un bagatajam weſſelibu.

Ja zitta iſfazzitus wahrdus nevārgrōſitus uſrakſtam, tad kölonu vreeksch tahdeem wahrdeem likt nedrihſtām. Kölohn̄ ir. Löjigahm ſühme, un nevārgrōſteem wahrdeem naw nekahdas datas ar löjiku, ar teikuma ſatwaru, bet tikai ar ahrigu iſſkattu. Paſhmi der ſche runas ſühme, p. pr. Kārlis fazzija „es nākſch u!“

Bija dōmu līdsibas apsīhmejamas, tad ari wajadīhgs dōmu
ōtra dību apsīhmeht, un sche ir pa sīhmi dōmuſtriþa.

Dōmuſtriþa (—) rakſtama preeksch taþda teikuma,
fur kas issazzihſ, kā preeksch ejam teikumam tee-
ſchahm pretti, un fur wahrðinſch „bet“ weegli eesprau-
ſchams: ari preeksch kā nejaufcha, tā pat ari preeksch
ne pilniga issazzijuma; abrigi — fur, fur tōnis pir-
mā teikuma beigās pajefahs, un nākamā teikuma
eesahkumā swetahs, jeb otradi. P. pr. Jūs neaiswedah
kēnineni — kēnineni bija tik laipniga jūs aifwest. Zilwēka aug-
ſtakajs mērkis ir — zilwehſ buht pehz Deewa līdsibas. Man
bail, ka — bet es negribu taws nelaimes praweetis buht.

Preeksch teikuma eeslehgſhanas dōmuſtriþa pa wiffam atmet-
tama, jo mums wītas weetā eeslehgſhanas sīhme, p. pr. Nerakſti:
Jaunibas gadi — wini ſtahp dīhwes gadeem tee
jaukafee — aiffreen drīs, bet rakſti: Jaunibas gadi
(wini ſtahp dīhwes gadeem tee jaukafee) aiffreen
drīs.

Dōmuſtriþu pehz punkts drihkſtam tikkai tad ween rakſtihſ,
kad issazzitahs dōmas gluschi beigufchahs, un nu pawiffam negai-
ditas, nezeretas dōmas eesahkahs.

Kad preeksch katra iſſkaidrotaja jeb līdsibas teikuma, kā ari
preeksch katra otradicbas teikuma bija sīhme atrasta, tad bija ari
wajadīhgs apsīhmeht ta hdu ſpreedumus, ko pa woizafchanahm
fauz, t. i. teikumus, kas us apspreefchanu ūsaizina. Sche ir pa
sīhmi waizafchanas-sīhme.

Jautafchanas sīhme (?) rakſtama tūliht pehz jauta-
ſchanas teikuma, pr. pehz taþda teikuma, kurā tohp
jautahſ, un uskuu atbilde gaidama, un ja nāka-
majs teikums ir appaſch teikums, tad tas kaxreis
ar maju burtu eesahkams.

P. pr. Zik augſts ir turnis? Waj wiſch apſohlijahs? Waj
atminees wehl wiñus preezigohs brihschus? Fur wiſſi kopā fehde-
jahm. Kur effat jūs palikkuschi? neustizzige wadoni, kurus welti
mekleju.

II. Gramatigahs rakstu-sihmes.

Ga ar balsi runā sweschas dalas jeb zitta wahrdus apsihmejam, tad schahdas dalas ari rakstā apsihmejamas. Raksta isleekahs mums schahdas dalas sweschadas tikkai zaur fawu a hrigu isskattu, p. pr. Winsch fazzijs „tas ir labi”; un — Winsch fazzijs, tas effoh labi. Mums sche it nekas naw darams ar löjigeem ussihmejumeem, bet weenigi ar gramatigeem.

Sweschas raksta dalas war buht di wejadas: tahdas, kas nekad newar tapt atmetas, un tahdas, kuras waram atmet, domas nefajauzoh.

1) Preeskah tahdahm sweschahm daham, kuras newar atmet, ir runassihme pa sihmi, p. pr. Winsch runaja pa „winu” (t. i. pa weetneeka wahrdinu).

Runas sihmi („“) raksta tur, kur runā sweschas dalas eejauzabs; ahri — kur balsi weenadā augstumā lidinahs, un kur war eesprauft „wahrdi, raksti”.

P. pr. Winsch runaja pa (wahrdinu) „winu”. Winsch fazzijs „tam”, un newis „tai”. Winsch runaja dili pa (gramatu) „parādischanu”.

Tikkai ar runassihmi, un ne ar ko zittu, apsihmejami ari zitta nepārgrōsiti wahrdi. Schahdi wahrdi ar masu burtu eefahkami, p. pr. Winsch fazzijs „ta ir labi”, Winsch fazzijs „es nākschu”.

2) Pee patlaban mineteem mēginajumeem newareja sweschas dalas atkrit. Bet daudsreis war daschas domas, bes ka tas ar zittahm domahm faweenojahs, pehz patikshanas nezeretā weetā eesprauft, un ka sweschas dalas pehz patikshanas atkal atmet, p. pr. Es zenfchohs (waj schahda zenfchanahs neewajama?) jūfu zeenifchanu ispelnitees.

Ar eeslehgshanas-sihmi () eeslehdstahdus wahrdus, kuri nezeretā weetā eesprauft; ahri — kur schahdas sweschas dalas apsihmetas ar augstaku tōni, ar $\frac{1}{2}$ pausi; kur balsi pattilehna ka, kur runatajs atraki

pee teikuma gala steidsahs, un beidsoht, fur no-
rauto wirsteikumu atkal pirmajā tōna augstumā
ussahk.

P. pr. Es wēlohs (waj tas gan nedabigi?) wehl ilgi dīshwoht.

Ar stuhra klambaru ir eeslehdzami fwefchās rohkas peesih-
mejumi, p. pr. Kauleschana[hā] atme[t] daschu labu grazzi. Wīsch
laffija [,] un es rakstiju.

Ja eeslehgts teikums wehl reis eeslehdzams, tad dauds labaki,
masohs klambarus (()) nemt.

Preeksch ne jaufchās apsta hānahs runā naw mums
neweenas ipaschas shmes, un rakstitajs daudsreis nesin, kahdu shimi
nemt, kahdu nenemt. Wīsch gan juht, ka shmes sche wajaga, bet
neweenas naw pee rohkas, p. pr. Pee wīffahm fchādahm
besdeewibahm | waj peenākahs mums te flußu zeest?
Kamer sche wehl naw jaunas shmes, paturesim dōmuſtriū,
un minetajs teikums isskattahs tad tā: Pee wīffahm fchādahm
besdeewibahm — waj peenākahs mums te flußu
zeest? Drīs es fkolneeks, drīs rakstneeks, drīs pār-
stahtajs, drīs atkal — ne, zittam pa aifstahjeju
buht, naw man no liktena nolemts.

Dōmuſtriū ir tā tad lōjiga un gramatiga raksta-
shme.

Zettortahs gramatigahs raksta-shmes wajaga tur, fur runā
kahdas dasas islaistās. Sche nu labi ewehrojams, waj weens
weenihgs burtē, jeb wīfs wahrdē islaists. Preeksch islaista
burtā apshmeschanas ir eewesta:

Islaishanas-sihme ('), p. pr. Dān! puellit! bet preeksch
islaista wahrdā naw nekahdas shmes. Te nu ari shmes waja-
dsetu. No wezzajahm shmehm buhtu patti islaishanas-sihme, sche
tā dabigakā: ja tā islaistu burtu apshme, tad tai ari islaists wahrdē
apshmejams. Bet waj buhtu eespējams, speeshoht islaishanas-
shmi tā noftattiht, ka laffitaji tō nepeeschērtu pee preekschējā
wahrdā, p. pr. Slawaszeenishana pārwalda leelas
dwēfēles, naudaszzeenishana' masas. Weena zitta shme,
kuru sche labaki wareatum leetaht, eekam jauna raffees, buhtu atkal
dōmuſtriū, un tad isskattahs minetajs teikums tā: Slawas-

zeenifchana pārwalda leelas dwēfes, naudaszeenifchana — masas (fur dōmuſtrīpa ftāw, tur ir predikats „pārwalda“ islaifts).

Eradums, paikſinafchanas ar punkti apſihmeht, ir jau nowezzejes, un wiffuwairahk wehl pee fahrtibas flaiteklu apſihmeschanas atlizzis, p. pr. 30. jūnī, R. Delfchis. Dauds da bigaki ir, ja ari ſche, waj nu islaſchanaſ-ſihmi jeb dōmuſtrīpu leeta, p. pr. 30' jūnī, R. Delfchis; jeb 30—jūnī, R. Delfchis.

III. Juhtibu ſihme.

Sche peeder weenigi iſſauſchanaſ-ſihme. Iſſaukumi, t. i. tahdi teikumi, kuxs bes fatwaras ari juhtiba manama, iſſkattahs ahri gi gandris latreis tā, kā waizafchanas. Wini paſtami — pirms pee waizafchanas wahrdineem: Waj tas naw brūnumſ? Waj tas naw brūnumſ! Zif augfts ſchis turnis? Zif augfts ſchis turnis! Ötrs — pee wahrdi fastadifchanas: Buhs man ſkolā eet? Buhs man ſkolā eet! Trefch — pee paikſinafchanahm: Atkahpees nōft no manis! Atkahpees! jeb: Nōft! Sahz jele eet! Ej! Stahfti tahlahk. Tahlahk! Jeb wini patur beidsoht ſpreeduma teikuma iſſkattu, un naw ahri gi no tā zaur it uko iſſchikami: Wineem jaſahj. Wineem jaſahj! Ak, wineem jaſahj!

Iſſauſchanaſ-ſihme (!) ftāw tur, fur bes fatwaras ari juhtibas apſihmejamās; ahri gi — fur $\frac{1}{2}$ pause eestahjahs, un kur hals pazekahs: pehz waizafchanas teikumeem, us kureem nekahdas atbiles gaivamās; pehz paikſinateem teikumeem, un pehz ſpreeduma teikumeem, kuxs ar juhtibas tōni iſſauz. Daschreis ftāw ſchahdeem teikumeem ari juſchanaſ wahrdini: ak! a! u. t. pr. preekſchā, jeb ir ſche weegli flaht peedōmajami.

No līdſigahm (koordineeretahm) iſſauſchanaſ ſihmehm atmättamas wiffas bes beidsamahs, un atmesto weeta ar komu apſihmejamā, p. pr. Nerakſti: Kahds preeks! Kahda laime! Kahds ſirdsmeers! bet rakſti: Kahds preeks, kahda laime, kahds ſirdspreeks!

Pee waizafchanahm, fur us katu waizafchanu atbilde dohdama, newar wiffas jautafchanas-ſihmes līdſ beidsamai atmest: tur ne-

war löjigi teikumus fawilst. Ja issaukschana neatschekami zittu teikumu stahryā jeb widū eesprausta, tad issaukschanaas-sihme katreis atmettama. Neraksti: Tu, mīlajs draugs! effi tō labako daļu israudstjees — bet raksti: Tu, mīlajs draugs, effi tō labako daļu israudstjees. Raksti: Mīlajs draugs! tu effi tō labako daļu israudstjees.

Bet kur issaukschana naw neatschekami eesprausta, tur tā rakstams: Gans reds usrakto naudu, wina ritt tam pee kājahm — a k preekfsihme wiffai pafalei! wifsch reds tō, un lauj ajsritteht.

Ceradumi, kas dabai un likumam pretti, un ahrkahrtibas ar warmahzibahm — kā dauds weetās, tā ari rakstibā un pee rakstasihmju leetašchanas, nowed rakstitaju nezelā, un welti nomoza. Laj mittejamees schim nepatihlamajam mērķim pretti ai-reht. Laj joprohjahm gat̄s pa burtu walda, un schō miledami, laj wiffu panessam un zeefschani. Waj wezzajahm rakstasihmehm wehl katrai fwars? Waj wiffas tās wehl tagad fawā weetā derigas? pehz tam netohp waizahts: Kad tikkai winas mūmija wehl tohv usglabata. Tahdu nostāda tad dīshwes widū, un paness katru jukschanu un kawelli, kas jaur tō gadahs, ar noschēlojamu zeenischanu. Kas katrā leetā am weetā nefchēlo hbigu pāmattu grib aissneegt, laj newaiza — waj isdōsees? Wajaga isdōtees! un ja weenam un ötram ne, tad tadſchu wiffai tautai, jeb warbuht — ne! teeschahm mūsu pehzneekeem.

Gudribas warons. Gara rachojumi. Sch.
ja, nr. bonid. Tijlont, nr. biorgo. Inspectors
jeb pahrlukos. Wahrigs, nubluunont. Lentkeens
me ziel. Slimmige. Wehriba. Deftich. Dijimte
jeb familija. Barbari jeb mekhoni. Genas
finas. Aptu weene. Pagaktne. Klaabukt.
ne. Atgadeens, ni Engrbaafit. Eebukweets,
ni Enjindar. Jagukt. Patwehrfme^a, Appel.
Wehzinakt, pfinigar. Wetkture. Politiska eto.
nomija jeb taatas faimnegiba. Sadikh.
wes finotnika, ni Sozial-Wibsa asfift. La.
bedrika, ni Gasallift. rechicht forsan. iprechicht
valforfan. aifslonis, Vormund. aiffreedumne,
Vora offail. atneshana hajisaz. iplaidinarts,
zustraat. prakirzinakt, unikau, laseene, Lumbu.
nospaidis, Rabbaukt. brichwerdktigi, foins. lig.
eeteelotes, jis ni u bolen. eessaidis, fiaidva. Iki.
atbalstikes, jis baraga. greissidiba, Ojharfrost.
weido, (ort) Gafult. ipradjame tafaynaaz.
juegu viktines un kromi. pasttar.
pinashana, Rwniistalaaz. atwelte.
ne, Rajabatt. nopeetni, noapt. asprah.
tibo, Sfarffinuigkitt. preekschmets, Ga.
ganfnut. fentcha flaws, Hobchi. Vierkipan.
smiknecht, lojfel. zeeniba offra. at.
klaahiums, Olenkavaan. weeglerattiba
Latiffina, besruutjeita, Sovylosigkaid.
roku. jorahde. Bombari. austards. Mooring.
un fasse a weeno girekta, r. siest so rimadott.

lotška, si valta. peekriktöchs, griffen.
finalzibas likums, dzignats. gi me,
ne, si žuskrīst. māktīstencees, Dzīplas
nogīms, Lotoogrīgs. pabalts Untas,
pižuug. augsfīrdiba Grošenulf. gandarīsh,
na, Vrynatāng. preekschlikums Vor,
fflaz. weesigas jaemis gājall pītlijs Vr.
juumtāgās. pakaldomažiha da Nīv,
skāk. nelaipni īnpredāndis, at jīs.
töchs, bānūrkāsēsmis. nīzinoška
ſēja, vročītlijs Mīra. galu galos
nemot, kībū d. hīv gauvīmūn. no
lehpurnīgi, grīšķīnībzoll. pabalts,
Hādīng apmaiknoschi ūcīts, bāzīrābasād
pīo. nopeatīka Hōgū. dektīt gāmāz
apstākkles ikr Ua fīnd. tautmīklika,
satīzibas ſaite

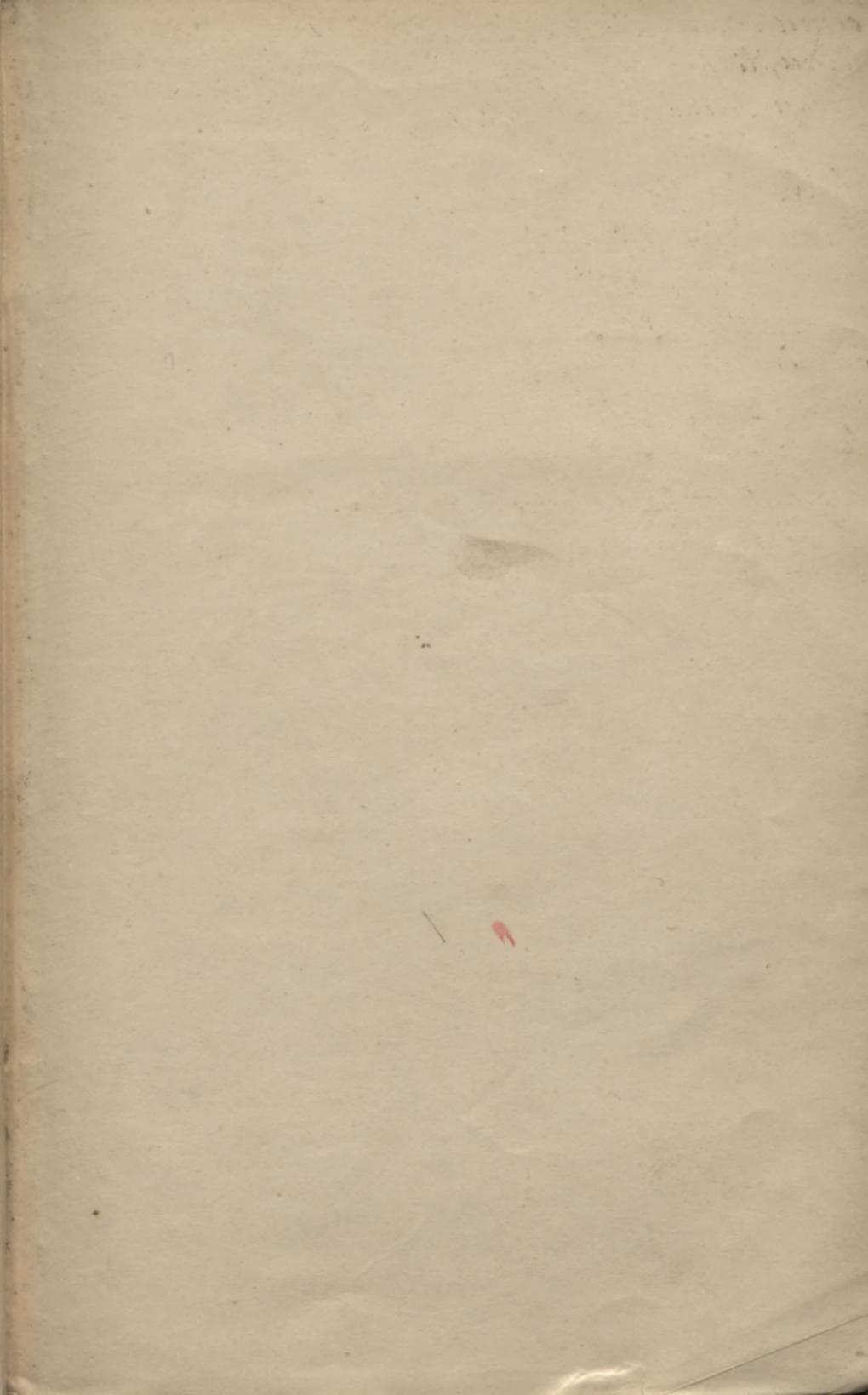
fīrdiba, Tagfārtāit. laiša or dīkuve, jorgālospē
no bāilehm (ſattīngt, hōkārva) angsterīt ūagobīng.
egukt, wōppen. rūpt, grīvīnuu (grīmāngan). zēn,
tees, ūj uftārujan. auct, ualrāgū (v. ūjū)
diſchatees, grīfīan. Kildatees, ūj zōrākun. Aewākt
mōrītā. arītīees, ūspān. rahmit, Rappīnān.
Schwecht, unuan. meerſchreit, ūni ūvīga.
welikt, māltān. ūapinākt ūvītān. ūurpinākt
Kollava (v. ūrkāpī) ūiroftīt Krōban, ūnūtān.
ſchleuptēkt, ūzāla. ūispāilem atjētīgas.

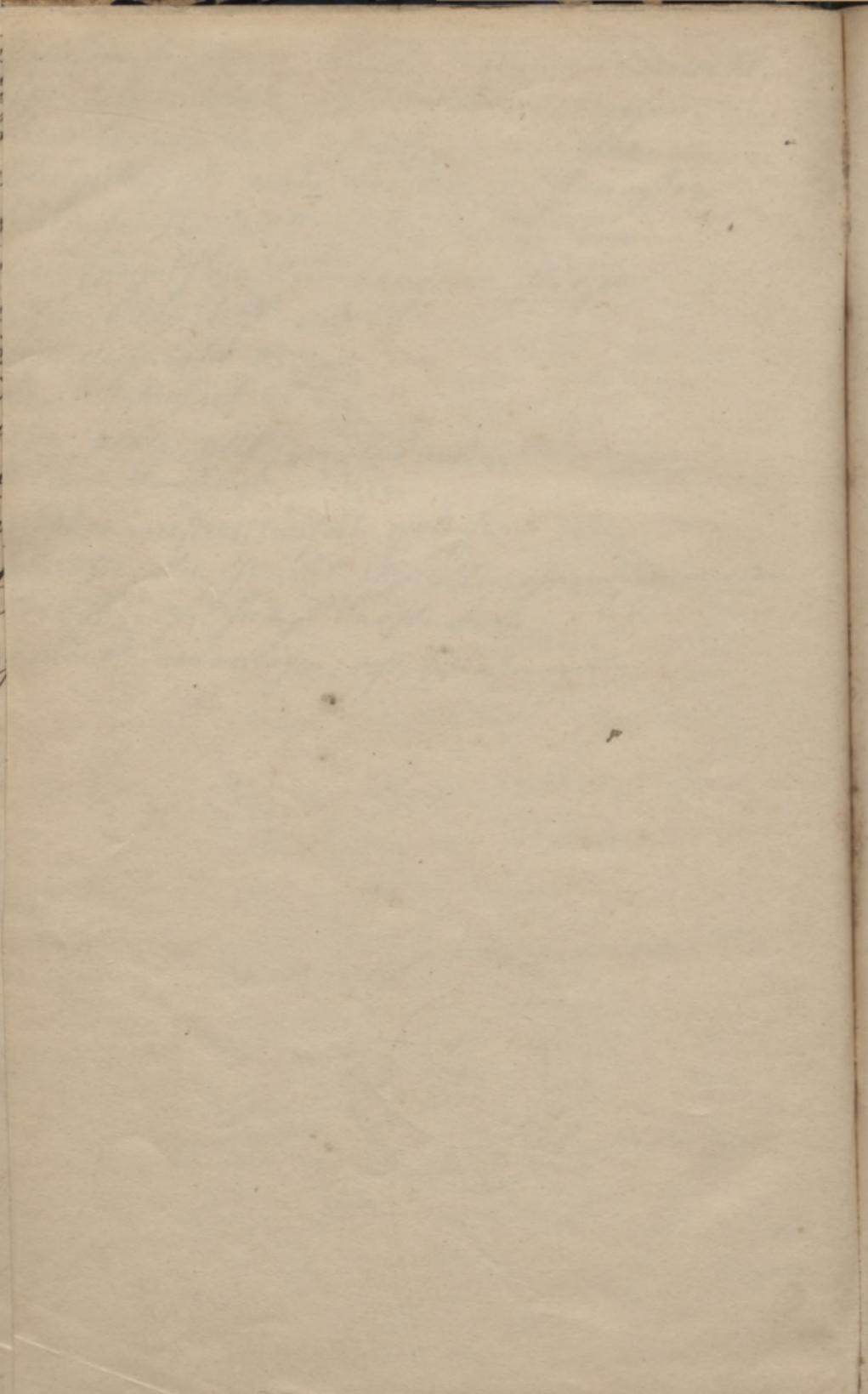
dekhamb, no hif aiwas Syllraj^r breefmu darbi
tehlojaks preekt wiwa dwetfles. plajma
de ^graffelt. praktneens, pl. cofoy
wistim, bafoukob (farmorab) rafé wehl jeho-
deen = ^uniffalbyoy poto. kallzonei morig neegs
jafor sylaf; no majotnes, noa kais auf ika uja
ystaba nodahr = norikl; turetawa (mikloua-
z. s. aiuat saryat (griff) ^gparigosiba) mayiff.
refhi plets. literalishce rafchojami. ik.
deniga aiftin as apivahine. omufizi
yamäflis. satwars, infilt. parneturno-
Syrku. Sap, 11111111.

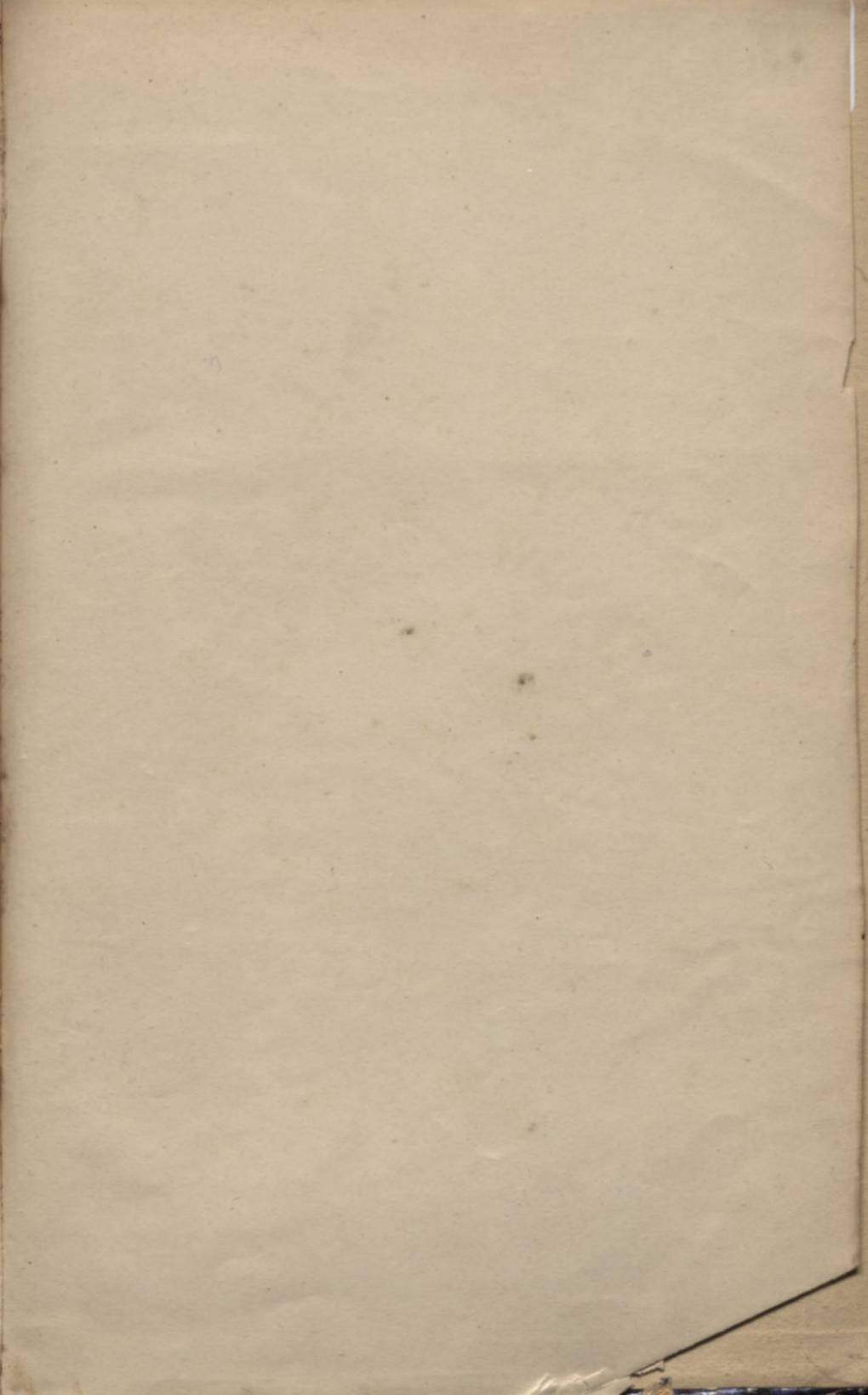
Linaidens
Jugminers. Poctifraafiedt laufbaars ^{quid}
coekals, Guffvift, Lanz f. weels Plaff

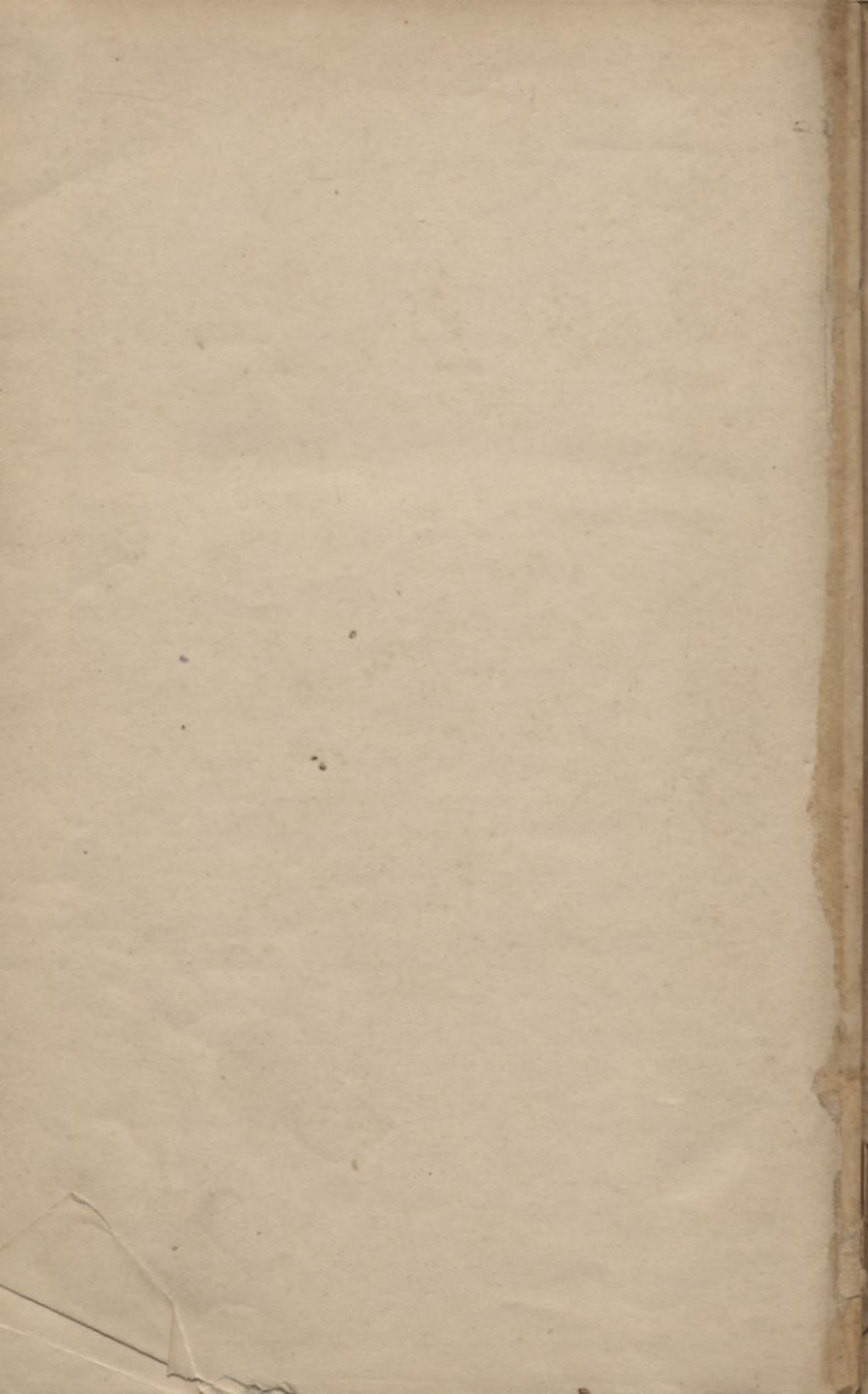
demus(dimstu) dimu, dimt, droßmu. dimoakt.
telpu, tilpu, tilpt, Raum fürs, einigen.
brücku, brücku, brukt, pflichten, erbringen.
gödu, göddygist, viere erwarten, mitgenommen.
sküttu, skuttu, knütt, pferben, barbeiten.
slīnu(fleijn) stēju, stet, erhalten, erhalten.
bilcha, bildu, biltt, verden.
deiju, deiju, dit, tragen.
iru, iru(chru) ikt völker.
peku, pekla, pelt, wolle und haare.
fleedju, -dju-fleegt, stoßen.
weeschos, weestees(weesos), yakriren.
skurbtta, -bu, skurbt, pfuschnellig, ehemalig werden.
stiegtta, -ga, stingt, nothwendig.
jaucakt, varmojaz, refl. pfuschnugen.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0310050637